

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SPORA
BAŞLAMASINDA SOSYAL FAKTÖRLERİN ROLÜ
(MUŞ İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hande KAZAK

Enstitü Anabilim Dalı: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Fikret RAMAZANOĞLU

ŞUBAT - 2010

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SPORA
BAŞLAMASINDA SOSYAL FAKTÖRLERİN ROLÜ
(MUŞ İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hande KAZAK

Enstitü Anabilim Dalı: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

Bu tez 04/02/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Fikret RAMAZANOĞLU Yrd. Doç. Dr. Türker EROĞLU Yrd. Doç. Dr. Şevki KOLUKISA

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmını bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hande KAZAK

25.12.2009

ÖNSÖZ

“İlköğretim öğrencilerinin spora başlamasında sosyal faktörlerin rolü (Muş ili örneği)” konusu, öğrencilerin kendilerini spor yapmaya iten temel nedenlerin, onları yönlendiren kişi ya da kurumların ve çevrelerinin spor yapmalarına olan tepkileri üzerinde durulmaya değer bulunmuştur. Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışmanım, değerli hocam Fikret RAMAZANOĞLU’ na teşekkürlerimi sumayı bir borç bilirim. Ayrıca bugünlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim aileme de şükranlarımı sunarım. Tez hazırlama süresince desteklerini esirgemeyen dostlarım Yasemin KÜÇÜKLER, Zeynep TEMEL, Emre ARGİN’ a ve yetişmemde katkıları olan tüm hocalarıma da minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Hande KAZAK

25 Aralık 2009

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLolar LİSTESİ	v
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: SPORA GENEL BAKIŞ	5
1.1. Spor	5
1.2. Sporun Tarihsel Gelişimi	11
1.3. SPORUN DİĞER ALANLARLA İLİŞİKİSİ.....	16
1.3.1. Eğitim ve Spor	16
1.3.2. Spor ve Sosyo-Ekonomik Yapı.....	19
1.3.3. Spor ve Toplum.....	20
1.3.4. Spor ve Kültür	22
1.3.5. Spor ve Aile	23
1.3.6. Spor ve Sosyal Çevre	23
1.3.7. Sporun Fiziksel Gelişimdeki Rolü	24
1.3.8. Sporun Zihinsel Gelişimdeki Rolü.....	24
1.3.9. Sporun Psikomotor Gelişimdeki Rolü	25
1.3.10. Sporun Psikolojik Gelişimdeki Rolü.....	25
1.3.11. Spor ve Nüfus.....	27
1.3.12. Spor ve Sanayileşme - Şehirleşme	28
1.3.13. Spor ve Din	28
1.3.14. Spor ve Kitle İletişim Araçları	29
1.4. Sporda Yönelme.....	30
1.4.1. Sporda Yönlendirmenin Önemi	32
1.4.2. İnsanların Spora Başlama Amacı	33
1.4.3. Çocukların Spora Başlama Nedenleri	33
BÖLÜM 2: İLKÖĞRETİM DÖNEMİ	36
2.1. İlköğretim Döneminin Tanımı, Önemi ve Kapsamı	36

2.2. İlköğretim Dönemi Çocuklarında Gelişim Özellikleri.....	38
2.2.1. Erken Çocukluk Dönemi (5–7 yaş).....	38
2.2.1.1. Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri, İlgi ve İhtiyaçları	38
2.2.2. Orta Çocukluk Dönemi (8–10 yaş)	39
2.2.2.1. Orta Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri, İlgi ve İhtiyaçları.....	39
2.2.3. Geç Çocukluk Dönemi (10–12 yaş).....	40
2.2.3.1. Geç Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri, İlgi ve İhtiyaçları	40
2.3. İlköğretim Döneminde Temel Hareketler Döneminden Sporla İlişkili Hareketler Dönemine Geçiş	41
BÖLÜM 3: SOSYALLEŞME KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ	43
3.1. Sosyalleşme Kavramının Tanımı	43
3.2. Sosyalleşme Süreci.....	47
3.2.1. Sosyalleşmenin Safhaları	48
3.2.2. Sosyalleşmenin Genel Vasıtaları.....	50
3.3. Sosyalleşme ve Diğer Alanlarla İlişkisi	51
3.3.1. Sosyalleşme ve Eğitim	51
3.3.2. Sosyalleşme ve Kültür	52
3.3.3. Sosyalleşme ve Aile	52
3.3.4. Sosyalleşme ve Kitle – İletişim Araçları.....	53
3.3.5. Sosyalleşme ve Spor	54
BÖLÜM 4: YÖNTEM	57
4.1. Araştırmanın Modeli	57
4.2. Evren ve Örneklem	57
4.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	57
4.4. Anketin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizi	58
4.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	58
BÖLÜM 5: BULGULAR VE YORUMLAR.....	59

SONUÇLAR VE ÖNERİLER	86
KAYNAKÇA	100
EKLER.....	110
ÖZGEÇMİŞ.....	125

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
GSGM	: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
BESYO	: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
DPT	: Devlet Planlama Teşlikatı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımı.....	59
Tablo 2: İlköğretim Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Düzeyi	59
Tablo 3: İlköğretim Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Düzeyi.....	60
Tablo 4: İlköğretim Öğrencilerinin Babalarının Mesleği.....	60
Tablo 5: İlköğretim Öğrencilerinin Annelerinin Mesleği	61
Tablo 6: İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Aylık Ortalama Geliri.....	61
Tablo 7: İlköğretim Öğrencilerinin Doğdukları Yerleşim Birimi	62
Tablo 8: İlköğretim Öğrencilerinin Spor Yapma Süreleri	62
Tablo 9: İlköğretim Öğrencilerinin Spora Başlama Nedenleri	63
Tablo 10: İlköğretim Öğrencilerinin Spora Başlamalarında Etkisi Olan Faktörler	63
Tablo 11: İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerin Spor Yapılmasına İlişkin Görüşleri.....	64
Tablo 12: İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerin Spora İlişkin Maddi Desteği.....	64
Tablo 13: İlköğretim Öğrencilerinin Büyük Şehirde Daha İyi Bir Sporcu Olacaklarına İlişkin Düşünceleri.....	65
Tablo 14: İlköğretim Öğrencilerinin Büyük Şehirde Yaşasalardı Daha İyi Bir Sporcu Olacaklarına İnananların Nedenleri.....	65
Tablo 15: İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerinde Başka Spor Yapan Bireylerin Varlığı.....	66
Tablo 16: İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerinde Başka Spor Yapan Bireylerinin Uğraştığı Spor Dalı	66
Tablo 17: İlköğretim Öğrencilerinin Spor Yapabilme İmkânları.....	67
Tablo 18: İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporun Okul Başarısına Olan Etkileri.....	67
Tablo 19: İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporun Okul Başarısını Hangi Yönde Etkilediğine İlişkin Görüşleri	67
Tablo 20: İlköğretim Öğrencilerine Göre Başarılı Bir Sporcu Olmak İçin Gerekenler	68
Tablo 21: İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporda Rekabetin Tanımı	68
Tablo 22: İlköğretim Öğrencilerinin Spor Müsabakalarında Kaybedince / Yenilince Hisleri	69
Tablo 23: İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporda Başarının Tanımı	69
Tablo 24: İlköğretim Öğrencilerin Bir Müsabaka / Maçta Başarılı Olunca Hisleri.....	70

Tablo 25: İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporcu Olmakla Toplumda Statü Kazanmak Arasındaki Bağa İlişkin Görüşleri	70
Tablo 26: İlköğretim Öğrencilerine Göre Düzenli Spor Hayatının Kişiyeye Saygınlık Kazandırmasına İlişkin Görüşleri	71
Tablo 27: İlköğretim Öğrencilerine Göre Profesyonel Veya Amatör Olarak Sporla Uğraşan Kişilerin Toplum Gözünde “Başarılı İnsan” Olarak Değerlendirilmelerine İlişkin Görüşleri.....	71
Tablo 28: İlköğretim Öğrencilerine Göre Düzenli Spor Yapmak Kişiyeye “Sporcu Ahlakı” Dediğimiz, Kararlılık, Azim, Çalışkanlık v.s. Gibi Özellikleri Kazandıracığına İlişkin Görüşleri	72
Tablo 29: İlköğretim Öğrencilerinin Örnek Aldıkları Sporcu Varlığı	72
Tablo 30: İlköğretim Öğrencilerinin Örnek Aldığı Sporcuların Seçtiği Branşa Olan Etkileri	73
Tablo 31: İlköğretim Öğrencilerine Göre Spor Yapmanın Bireyi Bedensel Olarak Geliştirdiği Gibi, Bireyin Psikolojik Durumuna Olan Etkilerine Ait Görüşleri	73
Tablo 32: İlköğretim Öğrencilerine Göre Spor Yapmanın Bireyi Bedensel Olarak Geliştirdiği Gibi, Bireyin Kişilik Gelişimine Olan Etkilerine Ait Görüşleri..	74
Tablo 33: İlköğretim Öğrencilerine Göre Spor Yapmanın Bireyi Bedensel Olarak Geliştirdiği Gibi, Bireyin Ahlaki Gelişimine Olan Etkilerine Ait Görüşleri..	74
Tablo 34: İlköğretim Öğrencilerine Göre Spor Yapmanın Bireyi Bedensel Olarak Geliştirdiği Gibi, Bireyin Zihinsel Gelişimine Olan Etkilerine Ait Görüşleri	75
Tablo 35: İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporun Bireyler Arası İletişime Olan Etkilerine İlişkin Görüşleri	75
Tablo 36: İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporun Bireyler Arası İletişime Olan Olumlu Etkilerinin Sonucunda Bu İletişimin İnsanlar Arası Kaynaşma, Arkadaş Edinme v.s. Gibi Faktörlere Olan Etkilerine İlişkin Görüşleri.....	76
Tablo 37: İlköğretim Öğrencilerine Göre Elit Sporcu – Elit İnsan Kavramları Arasındaki Bağa İlişkin Görüşleri	76
Tablo 38: İlköğretim Öğrencilerinin Spora Başlamalarında Çevrelerinden Gelen Başarı Haberlerinin Etkisi.....	77

Tablo 39: İlköğretim Öğrencilerine Göre Dövüş Sporlarının Güç ya da Spor İçin Yapılmasına İlişkin Görüşleri.....	77
Tablo 40: İlköğretim Öğrencilerine Göre Dövüş Sporları Güç İçin Yapılıyorsa Yaşanılan Çevrenin Buna Olan Etkileri	78
Tablo 41: İlköğretim Öğrencilerinin Spor Branşları Dağılımı.....	78
Tablo 42: İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Spora Başlama Nedenleri	79
Tablo 43: İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Spora Başlamalarında Etki Eden Faktörler	79
Tablo 44: İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerinde Spor Yapan Bireylerin Spora Başlamalarında Olan Etkileri.....	80
Tablo 45: İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerinde Spor Yapan Bireyler ile Örnek Alınan Sporcuların Varlığı	81
Tablo 46: İlköğretim Öğrencilerinin Başarılı Sporcu Olmalarında Ailelerinin Maddi Desteği	81
Tablo 47: İlköğretim Öğrencilerinin Spor Yapma İmkanlarının Başarılı Sporcu Olmalarındaki Etkileri	82
Tablo 49: İlköğretim Öğrencilerinin Aile Gelirlerinin Seçilen Branşa Olan Etkileri	84

Tezin Başlığı: İlköğretim Öğrencilerinin Spora Başlamasında Sosyal Faktörlerin Rolü
Tezin Yazarı: Hande KAZAK Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fikret RAMAZANOĞLU
Kabul Tarihi: 04.02.2010 Sayfa Sayısı: ix(Ön kısım) + 109(tez) + 25(ekler)
Anabilim Dalı: Beden Eğitimi ve Spor
<p>Gelecekte toplumda sorumluluk yüklenecek yetişkinlerin iyi alışkanlıklar edinmesinde gerek bireyler arası gerek toplumlar arası iyi ilişkiler kurulmasında çocukluktan başlayan sporun büyük bir önemi vardır. Çocukların ilkokuldan itibaren sportif faaliyetlere yönlendirilmesi, iyi alışkanlığın yerleştirilmesinde büyük önem taşır.</p> <p>Sosyalleşme ise insanın çevresindekilerle olan ilişkilerini kapsayan ve bir ömür boyu süren gelişimdir. Sosyalleşme çocuğun doğusundan itibaren ailesi ile başlar. Daha sonra çevresindekiler okul, öğretmen, arkadaş grupları, kitle iletişim araçları ile gelişir. Okullar çocuğun ve gencin sosyalleşmesini sağlayan en önemli kurumlardır.</p> <p>Bu araştırmanın amacı çocukların spora başlamasına etki eden sosyal faktörlerin araştırılmasıdır. Araştırma Muş ilinde bulunan ve Muş Gençlik Spor İl Müdürlüğü bünyesinde aktif olarak spora devam eden öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Muş il merkezi sınırlarındaki 4 ilköğretim okulunda okuyan sporcu öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme “basit tesadüfi örnekleme” yöntemiyle 352 kişiden 30 u kız 40ı erkek olmak üzere toplam 70 öğrenci seçilmiştir. Çalışmada öğrencilerin görüş ve düşünceleri anket yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan anket formu 40 sorudan oluşmaktadır. Araştırma grubunu 10 ve 16 yaş arasında halen çeşitli spor faaliyetlerinde bulunan ilköğretim okullarında okuyan erkek öğrencilerle kız öğrenciler oluşturur.</p> <p>İstatistiki çözümler için SPSS 16.0 (statistical packet for the social science) programından yararlanılmıştır.</p>
Anahtar Kelimeler: Spor, Yönlendirme, Sosyal Faktörler.

Title of the Thesis: Start of Primary School Students Sports Role of Social Factors	
Author: Hande KAZAK	Supervisor: Asist. Prof. Dr. Fikret RAMAZANOĞLU
Date: 04.02.2010	Nu.of pages: ix(pre text)+109(main body)+ 25(appendices)
Department: Physical Education and Sport	
<p>Sport which is started from childhood has got a big importance for taking good habits and getting good relationships both between individuals and society for the adults who will have responsibility in the society. Directing students towards sports activities is really important for appropriating good habits</p> <p>Socialization is a life time development that includes the relations of human being and his circumferences. Socialization beings by the birth of child with his family. Than, it develops by his/her circumferences, school, teacher, friends and social communication tools. Schools are the most important institutions that provides the socialization of the children ant the young.</p> <p>The aim of this research is the researching of social factors which effect on children's beginning to sport. The research have been done on the students being in Mus and going on the sport actively in Provincial Directorate of Youth and Sports in Mus. The sportsman students who study in 4 primary school in the central of Muş and are in the Project of improving sportsman in youth and sport in Muş form the structure of the research. Totaly 70 students who are 40 male and 30 female from 352 people are selected with the method of simple random sampling to research sample.</p> <p>In the study the ideas and thoughts of the students were determined by a questionnaire. The questionnaire used in the field research is composed of 40 questions. Research group consist of primary schools boys students girl students between 10 and age 16 who are still located in various sporting activities.</p> <p>SPSS 15.0 (Statistical Packet for the Social Science) has been used for statistics solution.</p>	
Keywords: Sport, Direction, Social Factors.	

GİRİŞ

Spor, bireyin doğal çevresini beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği yetenekleri geliştiren belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, bireysel veya toplu olarak boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur(Erkal, 1982).

Spor toplum yaşamına çok değişik yollardan girerek bireyleri doğrudan ve dolaylı olarak kendine bağımlı kılmış ve her zaman toplumun ilgisini canlı tutmayı başarmış bir sosyal olgudur(Kılıcıgil, 1998).

Eğitimciler ve ahlakçılar 19.yüzyılda çocuklara kendilerini ifade etme olanağı verilerse sağlıklı büyüme göstereceklerini davranışlarında sosyal sorumluluk taşıyabileceklerini ileri sürerek çocuk gelişimi ve davranışlarının yönlendirilmesi gerektiğini savundular. Günümüze kadar süre gelen gelişmeler çocuklara özgü bir dünya yarattı çocukların bu ayrı dünyasında onların gereksinimlerine ilgilerine ve yeteneklerine göre hazırlanan etkinlikler okullar kitaplar alışveriş merkezleri, yiyecekler gibi pek çok şey yer almaktadır. Anne, baba ve eğitimciler çocuklara karşı ilk ve orta çağın aksine daha empatik oldular. Çocukların duygusallaştırılması olarak nitelenebilecek bu eğitim 20.yüzyılı gerçek bir çocuk yüzyılı yapmıştır(Muratlı, 1997). Sporun sağlıklı bir toplum oluşmasındaki öneminin anlaşılması dikkatlerinde çocukluk çağı fiziksel aktivite etkinliklerine yönelmesine neden olmuştur(Mengütay, 2006).

Çocukların ilköğretimden itibaren sportif faaliyetlere yönlendirilmesi ve iyi bir alışkanlığın yerleştirilmesinde spor büyük önem taşır. Sporun üzerinde durulması gereken bir konu oluşu dünya ülkeleri tarafından da ele alınmıştır. Amerika sporda başarılı öğrencilere burslar ve ödüller vererek spora teşvik etmiş, Fransa da bir kanunla okullarda beden eğitimi derslerinin arttırılması yoluna gidilmiştir(Mengütay, 2006).

Resmi eğitimde spor genel eğitimin vatandaşlık eğitiminin yüksek öğrenimin bir parçasıdır. Genel olarak spor eğitimi bireyin toplumsallaşmasında vazgeçilmezdir. Eğitim politikalarından müfredat programlarına varana kadar makro ve mikro düzeyde spor eğitimi sosyolojik bir gerçeklik olarak kültür hayatının içindedir ve kültürde eğitimin içindedir. Çağın popüler sporlarının öğretilmesi tarihin derinliklerinden gelen

geleneksel sporların devam ettirilmesi ve diğer kùltùrlere genç kuşaklara tanıtılması planlı ve amaçlı eğitim ile mümkündür(Erkal ve dię. 1998).

Günümüzde spor aktiviteleri ve organizasyonlarına verilen önem giderek artmaktadır. Eskiden gelişmiş ÷lkelerinde zenginlerin yapmış oldukları spor aktiviteleri, günümüzde toplumların her kesiminin ilgi gösterdiği, hatta aktif ve pasif olarak katıldıkları bir faaliyet haline gelmiştir. Kitleleri peşinden sürükleyen spor etkinliklerine yönelen bireylerin amacı; eğlenmek dinlenmek ve hoşça vakit geçirmekten, sağlılığını korumaya, sosyal çevre kazanmaya ya da para kazanmaya kadar geniş bir alan içerisinde değişmektedir(Kılıcıgil, 1998).

Araştırmanın Amacı

İlköğretim öğrencilerinin spora başlamasında sosyal faktörlerin rolünü ortaya koymak temel amaçtır. Bu öğrencilerin spora başlamasında etkisi olan; spora başlama amaçlarının, spora başlamalarında etkisi olan kişilerin, maddi ihtiyaçlarının, toplumda statü kazanmanın, başarılı insan olmanın, zihinsel, psikolojik, ahlaki ve kişilik gelişimine olan etkilerinin belirlenerek elde edilen bilgilerin, öğrencinin kişisel bilgilerine yani ailelerin eğitim düzeyi, aile mesleği, aile ortalama aylık gelir düzeyi, doğduğu yerleşim birimine göre farklılaşıp farklılaşmadığını sağlamak temel amaçtır.

Araştırmanın Önemi

Öğretim kurumlarımız okullarda beden eğitimi ve spor faaliyetlerini eğitim ve öğretimin etkin bir aracı olarak yaygınlaştırırken ÷lkemizin dünya genelinde spor yarışmalarında başarılı olması içinde önemli bir kaynak oluşturacaktır. Sporda dev atılımlar yapan ÷lkeler ile aramızdaki farkı kapatmak için konuya bilinçli ve sistemli bir şekilde yaklaşmak gerekmektedir. Sporcu piramidinin tabanı da okullarımız bünyesi içersindedir. Temel spor bilgilerinin verilmesi üstün yetenekli sporcuların tespit edilmesi bu kurumlarımızda gerçekleşmektedir buda okullarımızda uygun bir spor ortamının yaratılmasıyla mümkün olacaktır(M.E.B., 1991).

Bu araştırmada ilköğretim öğrencilerinin spora başlamasında sosyal faktörlerin rolü belirlenerek, bu sosyal faktörlerin iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, okullarda pozitif spor anlayışının benimsenmesi ve eğitim programlarının geliştirilmesi

açısından önemli olacağı, ayrıca alanda yapılacak olan benzer bilimsel çalışmalara veri teşkil edeceğini ümit ediyorum.

Araştırmanın Problemi

İlköğretimde okuyan öğrencilerin spora başlamasında sosyal faktörleri rolü nelerdir?

1. İlköğretimde okuyan öğrencilerin spora başlama faktörlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. İlköğretimde okuyan öğrencilerin beklentilerine göre ailenin desteği ve spor yapma imkanlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. İlköğretimde okuyan öğrencilerin spora başlamalarına ilişkin görüşlerinin bazı değişkenlere göre (cinsiyet, ailenin gelir durumu) farklılık göstermekte midir?

Varsayımlar

- Örnek grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Uygulanan anketin spora yönelen öğrencilerde sosyal faktörlerin etkisini ölçeceği varsayılmaktadır.
- Araştırma alanındaki öğrencilerin anket sorularına kendileri ile ilgili kişisel bilgileri, spora yönelmelerinde etki eden sosyal faktörlerle ilgili görüşlerini doğru olarak yansıtacak şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.
- Muş merkez ilköğretim okullarında okuyan öğrencilere yapılan anket sonuçlarının Muş'u temsil ettiği varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

- Bu araştırma 2008 – 2009 eğitim öğretim yılında Muş ilinde 10 – 16 yaş arası, Muş Gençlik Spor İl Müdürlüğü bünyesindeki çeşitli spor dallarında antrenmanlara düzenli olarak katılan ve maçlara giden 70 öğrenci ile sınırlıdır.
- Araştırmada incelenen öğrencilerin kişisel bilgileri, spora yönelmelerinde etki eden sosyal faktörler uygulanan anketin ölçtüğü nitelikte sınırlıdır.
- Veriler uygulanan anketin istatistiklerinden elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

- Araştırmada anket uygulamasından elde edilen sonuçlar, taranılan literatür ve yüksek lisans tezi için ayrılan süre ile sınırlıdır.

Araştırmanın Yöntemi

Tarama modeli araştırmada araştırmanın modelini ilköğretim okullarında okuyan 10 – 16 yaş arası, Muş Gençlik Spor İl Müdürlüğü bünyesindeki çeşitli spor dallarında antrenmanlara düzenli olarak katılan ve maçlara giden öğrenciler oluşturmaktadır. 352 kişilik evrenin 70 kişilik örneklem grubu basit tesadüfi yöntemle seçilmiştir. Bilgi toplama aracı olarak 40 soruluk anket formu düzenlenmiştir. Anket konuyla ilgili daha önce yapılan araştırmalar, ilgili kuramsal kaynaklar incelenerek ve uzman kişilerin görüşleri alınarak çoktan seçmeli cevap yöntemiyle hazırlanmıştır. İstatistiki çözümler için SPSS 16,0 programından yararlanılmış, çözümlenmesinde frekans ve yüzde dağılımları bulunmuş, değişkenler arasındaki farklar ise ki-kare çözümlenmesi ile test edilmiştir. Ki-kare çözümlenmelerinin anlamda kabulü için anlam düzeyi $p = 0.05$ olarak benimsenmiştir.

BÖLÜM 1: SPORA GENEL BAKIŞ

1.1. Spor

Spor kelimesi, İngiliz aristokrasisinin konuşma dilinden olup, anlamı, boş zamanları değerlendirmek için yapılan vücut ve kafa eğitimi ile birlikte eğlence sağlayan hareketlerdir. Bu kelime, Latince “disportare” veya “departac” dan gelmekte olup anlamı ise hareket halinde olup taşıma ve alıp götürme dağıtmak, bir birinden ayırmaktır(San, 1990). 17 yüzyıldan sonra günümüze gelinceye kadar ilk hecesi aşınarak "Sport" biçimine dönüştüğü araştırmacılar tarafından öne sürülmektedir.18. yüzyıl ortalarından itibaren İngiltere’de fiziksel aktivitelerin o zamana kadar bilinmeyen performans, rekabet ve rekor prensiplerini kapsayan yeni bir türü ortaya çıkarak gelişmeye başlamış ve İngilizler bunu spor olarak tanımlamışlardır. 19. yüzyıldan itibaren tüm dünyada “spor” biçiminde yayılmıştır(Alpman, 1972).

Spor evrensel kültürün bir parçası, dünyada dili, ırkı, dini farklı insanları birleştiren önemli bir vasıtaadır. Dünya barışına katkı sağlayan bir etkinliktir, diyebileceğimiz gibi çağımız sporunu; fiziksel faydalarının yanı sıra insanların ruhsal sağlığını da olumlu yönde etkilemek, sosyal ve moral kazançlar sağlamak amacı ile yapılan hareketler topluluğu olarak da tanımlanabilir.

Spor hakkında diğer tanımlardan bazıları şunlardır;

Britannica ansiklopedisi spor'u " Belirli ölçüde güç ve beceri gerektiren yarışmalı ve eğlenceli etkinlikler " olarak tanımlamaktadır.

Keten’e göre spor; insan ruhundaki mücadele ve başarıya azminin tabiat ve sosyal yapı ile karşılıklı ilişki kurmak suretiyle, sistemli ve adil, belirli kurallar içinde, fizik, moral, toplumsal ve karakter kişiliğinin yarışmaya dönüşmesi veya kişinin beden ve ruh sağlığını sağlayıcı ve yapının dengeli olarak geliştirilmesiyle ilgili olan faaliyetlerin başarıya ve yarışmaya dönüşmüş şeklidir(Keten, 1974).

Günümüzde spor fertlerin bedenlen, ruhen, fikren gelişimlerini ve bu öğeler arasında koordinasyon yeteneğini sağlayan bir ilimdir. Ancak bu gelişme bilimsel metot uygulamakla gerçekleşebilir. Böyle yapılmadığı müddetçe spor, boş vakitleri doldurmak için oynanan oyun olur. Spor, beden eğitimi faaliyetlerini özelleştirerek çeşitli

branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı ve katı kurallarla çevrili bir etkinliktir(DPT, 1993).

Görünürdeki en çarpıcı amacı (beden eğitimi ile birlikte taşıdığı eş amaçlar dışında) yarışmak ve kazanmaktır. Spor, bireyin beden ve ruh sağlığının gelişmesi yanında, belli kurallara göre rekabet ölçüleri içerisinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve üstün gelme amacını içerir. Bunun içinde bedensel açıdan daha yetenekli olanların seçilmesi ve seçilenlerin sürekli ve yoğun bir eğitimle yetiştirilmeleri gerekir. Spor, gerçek anlamda başarı gücünün arttırılması ve kişisel açıdan en yüksek noktaya çıkarılması yolunda gösterilen yoğun bir çabadır. Özetle spor; tesis, öğretim, eğitim, malzeme ve spor organizasyonlarından ibaret olan temel faktörlerin bir arada bulunduğu ortamda vardır ve gelişir(Arıç, 2001).

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yaptırılan beş yıllık kalkınma Planı özel ihtisas komisyon raporunda sporla ilgili şu açıklamalara yer verilmiştir;

• Bilimsel uygulamada spor ikiye ayrılır. Bunlar;

a) Zirve sporu veya yarışma sporu(Profesyonellik bu kısımdadır)

b) Toplum veya kitle sporu

Spor “uğraşanlar açısından yarışma kazanmaya dönük, fiziksel, zihinsel ve teknik bir çaba, izleyenler açısından heyecan ve estetik duygusu kazandıran bir süreç, genel bütünlüğü içerisinde ise anatomi, fizyoloji, ortopedi biyomekanik, psikoloji gibi bilim dallarının yardımı ile gelişen, sürdürülen bir bilimsel olgudur(Erkal, 1992).

Spor “ferdin tabii çevresini, beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur”(İnal, 2000).

Spor az veya çok dakiklik, incelik isteyen beden hareketlerinin doğrudan kendisinden zevk alırken eğlendiren, hatta dinlendiren ve genellikle bazı kurallara uyarak yapılan eylemdir(Özbaydar 1983).

Spor “kural, organizasyon, tavır, norm ve diğer bakımdan insanı yönlendiren bir faaliyettir. Spor, saf madde değildir, onun bir ruhu da vardır. Kısaca spor dünyası, insanın dünyasıdır. İnsana manevi bir istikamet verir”(Özcan 1989).

Spor, insanın bedence, ruhsal ve toplumsal bakımlardan geliştiren, ayrı deyişle; insanın karakter yapısını yetkin kılan kişiliği olgunlaştıran ve aynı zamanda oyun atmosferi içinde zevkli eğlenceli bir faaliyettir”(Sadıklar 1991).

Spor, doğuştan insanın beraberinde getirdiği şuurlu olmayan bir dürtü ile başlar. Zira yeni doğan çocuktaki hareket arzusu, hayati vital bir spordur. Bu dürtü ileride oyuna dönüştüğünde, bir spor anlamı kazanacaktır. Çocuktaki bu dürtü ile gelişen hareketleri önlemeye çalışırsanız, o zaman çocuğun ağladığını ve gerginliğe girdiğini göreceksiniz. Demek oluyor ki, daha doğuştan itibaren, önlenen ve kısıtlanan hareket, bir stres faktörüdür. Sıkı sıkı kundaklanan bir çocuktan, ileride iyi bir fizyolojik ve psikolojik yapı ve ruh gelişmesi beklenemez ve ondan sporcu olmaz(Aksoy, 1991).

Spor, bireyin tabii çevresini beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, bireysel veya toplu olarak boş zaman faaliyetleri kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur(Erkal, 1982).

Fişek, sporu şöyle tanımlamıştır: Spor yapan açısından kazanmaya dönük, teknik ve fiziki bir çaba, izleyen açısından yarışmaya dayalı estetik bir süreç; toplum genelince oluşturulan bütün içinde de, yerine göre o toplumun çelişki ve özelliklerini olduğu gibi yansıtan bir ayna, yerine göre onu yönlendirebilen etkili bir amaçtır(Öztürk, 1998).

Spor, bireyin organik, psikolojik sağlığını geliştiren, sosyal davranışlarını düzenleyen, zihinsel ve motorik belirli bir düzeye getiren biyolojik, pedagojik ve sosyal bir olgudur(Orkunoğlu, 1985).

İnsanlar, tarih boyunca fiziksel becerilerin önemini anlamış ve sürekli bu beceri ve yeteneklerini geliştirme gayreti içine girmiştir. Spor bedensel ve ruhsal yetenekleri düzenli, dengeli, amaca uygun olarak geliştirmek ve gereğinde bunlardan en iyi biçimde yararlanmak için yapılır(Meydan Larousse 11. cilt).

Spor, sağlıklı bir kuşaağın gelişmesinde ana eğitim aracıdır. Kişinin refahı, bir bakıma beden ve ruh sağlığının tam ve devamlı olmasına bağlıdır. İnsanların yaşamlarını sağlıklı olarak sürdürmeleri, fiziki ve ruhi gelişmelerini sağlamalarında sporun yeri önemlidir. Ayrıca, kişilerin gerek kendi toplumunda, gerekse diğer toplumlarla olan ilişkilerini dostluk içinde devam ettirebilmelerinde spor uygun bir araçtır(Somuncuoğlu, 1975).

Spor bireyin özgür istenci ile yapılan, belli değer ölçülerine sahip kendine özgü töresi olan; yarışma, doğa, sevgi ve sevinci taşıyan geliştirilmiş ve tipikleştirilmiş kuralları olan mükemmel olmayı amaçlayan bedensel bir etkinliktir. Sporda rakip, yarışma alanında kendisi ile üstünlük mücadelesine girilen bir dost, bir arkadaştır(Gökhan, 1979).

Spor, çok çeşitli araç ve amaçlarla yapılan, önceden belirlenmiş ve benimsenmiş kurallara farklı derecelerde de olsa uymayı gerektiren, performans artırıcı bedensel aktiviteler olarak tanımlanmıştır(Gezgin ve Amman, 1994). Ayrıca, spor toplum yaşamına çok değişik yollardan girerek, bireyleri doğrudan ya da dolaylı olarak kendisine bağımlı kılmış ve her zaman toplum ilgisini canlı tutmayı başarmış bir sosyal olgudur(Kılıcığıl, 1998). Spor, bedensel, ruhsal ve sosyal yararlar sağlamak amacıyla yapılan planlı faaliyetlerdir(Kalyon, 1997).

Spor nedir sorusuna verilen yanıtlar, aslında yanıtı veren kişinin sporu algılamasını yansıtıyor. Yöneten ve yönetilen, izleyen ve izlenilen için değişik haz ve duyguların oluştuğu bir atmosferde, sporu tek bir tanımla kavrayabilmek, biçimlendirebilmek veya açıklamak çok güçtür. Tanımlardan da anlaşılacağı gibi spor, kişinin ruh ve beden sağlığını güvence altına alan, topluma uyumunu sağlayan, günlük hayatın gerginlik ve sürtüşmelerini ortadan kaldıran bir araç olarak görölmektedir(Şahin, 1998).

Spor, sağlık açısından önemli olan, düzenli egzersiz yapma alışkanlığını kazanma şeklinde de değerlendirilebilir(Demir ve Filiz, 2004).

Bir başka bakış açısıyla ise, sporun günümüzdeki anlamı, yalnızca belirli bir sosyal kesimin boş zaman değerlendirme aracı iken, büyük bir toplumsal güç olmuştur. Ve tam gün çalışmayı gerektiren, mesleki bir süreçtir. Spor olgusunun anlamındaki temel

dönüşüm, meslekleşmeyle beraber, kendi bağımsız ekonomik gücünü kuran bir toplumsal kurumdur(Gezgin ve Amman, 1994).

Bir başka deyişle spor; ağır bir iş değil eğlence manasındadır. Çalışmak ile oynama arasındaki tek fark tutumdaki değişikliktir. Spordaki tutum oyun tutumudur; onu yaşarken duyulan zevktir; sadece elde edilen sonuç söz konusu değildir. Bu nedenle spor özü gereği bir oyundur(Özbaydar, 1983).

Klasik anlamda spor; bütünüyle hareket ve mücadele esasına dayanan ve bunun içinde gereken bir takım alışılmış idman ve yarışmalardır. Tek başına veya toplu olarak yapılan kendine özgü kuralları olan genelde bir yarışmaya dayanan bedensel ve zihinsel yetilerinin gelişmesini sağlayan eğitici ve eğlendirici bir uğraştır(Morpa Ansiklopedisi).

Psikologlar sporun temel ödevini “davranış belirleyici değerleri yaymak ve güçlendirmek yaşamda karşılaşılan sorunlara benimsenebilir çözümler getirmek.” şeklinde açıklamışlardır(Edward, 1973).

Kalyon' a göre spor, “bireysel veya kolektif oyunlar şeklinde yapılan, genellikle yarışmaya yol açan, bazı kurallara göre uygulanan ve geç dönemde yararlı olması beklenen beden hareketlerinin tümü” şeklinde tanımlanmaktadır(Kalyon, 1994).

Bir başka deyişle spor, ferdin beden, ruhen, fikren gelişmesini ve bu bölgeler arasında koordinasyon yeteneği sağlayan bir bilimdir(Haris, 1972).

Spor, eğitimcilerin, kişiliğin oluşumunu ve karakter niteliklerinin gelişimini sağlamak için önerdikleri disiplindir. Yöneticilerin ise enerjiyi biçimlendirmek ve mücadele anlayışı uyandırmak için kullandıkları yöntemdir(Gillet, 1975).

Atatürk' göre spor ise şudur (San, 1999);

Yıl 1915- Birinci Dünya Savaşı'nın Çanakkale'de destanlar yaratan büyük kahramanı başından geçen bir spor anısını, “Beden Terbiyesi ve Spor Mecmuası”nın Atatürk'ün birinci ölüm yıldönümü olan 10 Kasım 1939 günü yayınladığı “10. II'nci Teşrin” broşürünün 7. sayfasında Falih Rıfki Atay “Gazi ve Spor” başlığı altında şu olayı anlatıyor:

Bir gece Gazi Ada'da Yat Kulübü'nde konuşurken, yanındakilerden birinin sportmen olduğunu anladı. Ona şu suali sordu:

“Spor nedir?”

Muhatabı sporu herkesin bildiği gibi tarif etti.

Gazi dedi ki:

“Bana daha açık ve bariz bir tari bulabilir misiniz?”

Belki en güzel cevabı bulmak için düşünen sportmenin ufak bir tevakkufu üzerine Gazi şu hatıratını anlattı:

“Arıburnu kumandanı idim, iki tarafın ateş hatları arasında elli altmış metre mesafe vardı. Birbirine en yakın hatlar arasında dolaşan Türk ve İngiliz keşşaflarından ikisi gecenin kara kesafeti içinde ellerindeki uzun silahları istimal edemeyecek kadar burun buruna temas etmişler. Her iki cesur keşşaf, silahlarını atmışlar doğrudan doğruya birbirlerini boğazlamak için ellerini kullanmak zaruretini hissetmişler.

İngiliz keşşaf yumruklarını sıkmış, boks denilen idmanı, Türk neferinin vücut ve kalbi üzerinde tatbik etmeye başlamış. Bu mahirane yumruk idmanını bilmeyen Türkneferi kalbine maddeten, vicdanına manen vurulan darbelerin tesiri altında iki elini ötekinin boğazına uzatmış, var kuvvetiyle düşmanın gırtlakını yakalamış. Düşman neferinin boğazı iki demir pençenin mengenesinde sıkışınca, bizim nefer, boks darbelerinin iptida hafiflediğini biraz sonra zail olduğunu görmüş.

Nefer esirini sürükleyerek benim yanıma getirdi. Gece yarısından sonra idi. Evvela düşman neferini isticvap ettim:

Ne oldu? Sen niçin buralara kadar geldin?

Spor, cevabını verdi.

Bizimkine sordum:

Nasıl oldu?

Nefer, esirin verdiği ilmi cevabı anlamamış olmaktan korkarak:

Bilmiyorum, dedi.

Ben, birinci ilmi ve fenni değil, ikincinin cahilden ziyade ede ve terbiyesi üzerinde fazla durmadım.

Sen sportmen misin?

Evet, çok iyi...

Bizim neferi nasıl buldun?

Bilmiyor, dedi.

Türk neferine döndüm:

İşitiyor musun, senin için bilmiyor, cahildir, dedi.

Kısaca:

Huzurunuzda getirdim efendim, cevabını verdi.”

Gazi devam etti:

“ Benden spor nedir, diye sorulursa vereceğim cevap şudur:

Spor, vatanın, milletin âli menfaatlerine tecavüz edenleri gırtlğından yakalayıp memleket ve millet hadimlerinin huzuruna getirebilmek kabiliyeti maddiyesi ve maneviyesidir.”

Görüldüğü gibi sporun belirli sözcükle kalıplaşmış klâsik bir tanımı yoktur. Sportif öğelerin tümünde dinlenmek, eğlenmek olduğu kadar aynı zamanda sosyal bir kaynaşma da vardır. Toplumla kaynaşma ve özdeşleşme konusunda spora önemli görevler düşer.

1.2. Sporun Tarihsel Gelişimi

Sporun temelini oluşturan hareketlerin ilk insanlar tarafından doğal olarak yapıldığını, şartlar gereği hayatlarını sürdürme çevik, güçlü ve dayanıklı olmak için zorunlu yapıldığı bilinmektedir(Afyon, 1997). Beden Eğitiminin fert ve toplum gücünü ve sağlığını geliştirici değerinin çok eskiden beri takdir edilmiş olduğu, tarih öncesi ve kültür çağları insanların yukarıda açıklanan hareket şekillerini uygulamış olmaları ile

ispatlanır. Her ne kadar bu konuda en eski çağlara ait kalıntılar pek sınırlı ise de bunlar yine M.Ö. 4.-5. bin yıllarına kadar geriye gidip, o çağlarda yaşamış uygarlıkların beden eğitimi anlayış ve uygulayış tarzlarını kavramak olanağını verecek niteliktedir(Alpman, 1972).

İlk insanların tabiat güçlerine karşı tek başlarına yaşama savaşı verdiği tarih öncesi çağlarda beslenme, korunma, savunma, barınma, giyinme çabasına dönük hareketlerini ve doğa ile mücadelesini beden kültürü saymak mümkün değilse de Neolitik dönemin bilinci içerisinde insanın doğaya hâkim olmaya yüz tuttuğu dönemden itibaren başladığını gördüğümüz bilinçli hareketlerinin bir başlangıcı olarak saymamak da mümkün değildir(Afyon, 1997).

Tarihteki ilk sporlar ister araçlı, ister araçsız yapılsın savunma ve saldırı kökenli olanlardandı; bir başka deyişle, insanın doğayla girdiği ölüm-kalım savaşının zorunlu bedensel eylemlerinden kaynaklanırdı(Fişek, 1998).

İlkel vücut alıştırmaları arasında insanın yer değiştirme şekli olan yürüme ve koşma gelir. İnsan bacaklarına ve nefesine güvendiği sürece üstün güçler karşısındaki durumunun daha güvenilir bir hale geldiğini de denemiştir. Ancak bu kuvvetlere karşı uğraşının ve başarılı olmanın birtakım yeteneklerin geliştirilmesine bağlı olduğunu da anlamıştır. Bu kabiliyetler de ancak sürekli egzersizlerle kazanılabilir(Alpman, 1972).

Nehirleri geçmek, göllerde avlanabilmek ve su üzerinde durabilmek için yaptıkları ilkel hareketler de bugünkü yüzme sporunun temelini teşkil etmiştir(Afyon, 1997).

İnsanın silahsız, adam adama yakın mücadelede en iyi savunma ve saldırma aracı eli ve kolu olduğu düşünülürse, bunu etkili bir şekilde kullanmanın, yani elini yumruk yaparak, kolun itme ve savunma gücünü de buna katarak vurmanın, ilk insanın ne kadar işine yaradığı düşünülebilir(Alpman, 1972). İnsan, doğal savunma ve saldırı aracı olarak ellerini yumruk yaparak silaha dönüştürmesi, kollarını itme ve savurma gücü ile birleştirerek kullanmasıyla, boks sporunun esasını teşkil eden hareketlerin ortaya çıkmasına yol açtığı görülür(Afyon, 1997).

Beden Eğitimi ve spor sanat gibi, bilim gibi, felsefe gibi, din gibi vb. pek çok beşeri olgu gibi kültürün vazgeçilmez unsurudur. İnsanın beden hareketlerinin organize bir

şekilde hayatlarına, zaman zaman da yarışmaya yönelik bir sportif gösteriye dönüşmediği toplum yoktur(Erkal, 1982).

Anadolu 'da M.Ö. 2000 yıllarında ilk uygarlığı Hititlerin kurduğu bilinir. Kral Hattusil, M.Ö. 13. yüzyılda yaşamış, Hititlerin büyümesinde hizmeti geçmiştir. Hattusil, savaş dönüşü başkente gelirken başkentten çıkan koşuculardan kim Hattusil'in yanına önce gelirse, O'na ödül verdiği kaydediliyor. Bu ödüle de o zamanlar mirahorluk ödülü deniyordu. Bu günkü anlamıyla seyis başı demek olan mirahorluk o zamanların atletizmi olarak biliniyor(İşcan, 1998).

Eski Yunan'da felsefe kültürü ile beden kültürünün paralel yol alışı, site devleti anlayışının, bir seçkinler aristokrasisinin sonucu oluşmuş sınıflı devlet yapısının içinde gerçekleştirilmiştir. Gymnasium, Lycee, Akademia hem bedene, hem akla eğitim yaptırır yerlerdir(Erkal, 1998).

İnsanlık tarihinin geçmişinde kendisini emniyette hissettiği zamanlarda, geçim ve yaşama kaygısından kısmen de olsa kurtulmanın güveni ile insan iç dünyasına yönelebilmiştir. Böylece aşk, sevgi, öfke, neşe, tasa, doğa kuvvetlerine karşı korku, saygı, şükran, zafer şenlikleri gibi duyguları bugün adına "dans" dediğimiz hareketlerle ifade etmiştir. Asya'da vücut kültürünün türlü olayların etkisi ile çok belirli bir hal aldığı ya da unutulup gölgede kaldığı zamanlar olmasına karşın, Avrupa'dan önce vücut kültürünü bir seviyeye geliştirdiği anlaşılmaktadır(Afyon, 1997).

Günümüzdeki pek çok oyun formları, tarihin gerilerine gidildikçe dinsel içerikli bazı törenlere denk gelen benzer özellikler gösterebilir(Güven, 1992).

Türkler, Asya'nın o zaman için verimli vadilerinde, göl kıyılarında, ülkelerini çevreleyen Kingan, Altay ve Karanlık dağlarının yamaçlarında toprak süren, hayvan besleyen ve maden işleten uygar bir toplum olarak mutlu yaşantılarını sürdürmekteydiler(İşcan, 1998).

Türklerin bugün ki futbola benzeyen bir oyunu Kaşgarlı Mahmut'un dokuz yüzyıl önce yazdığı "Divan-ı Lügat-it Türk" adlı eser tanıklık etmektedir. Kaşgarlı Mahmut, top ve top oyunlarının XI. Yüzyıl Türk toplum hayatında oldukça yaygın olduğunu belirtmektedir(Güven, 1992).

Hint vücut kültürü, erdemliğin bir vasıtası, dünyadan ziyade öteki dünyaya duyulan kuvvetli arzusunun bir belirtisi, cenneti daha yaşarken elde etmenin, ebedi barış ve kurtuluşa ulaşmanın yolu olmak niteliğini taşımış, bu haliyle Hint toplumunun ortak malı olarak bugüne kadar varlığını korumuştur(Alpman,1972). 1896 yılında, ilk Modern Olimpiyat Oyunları düzenlenerek, her milletin bu oyunlarda kendilerini gösterebilmeleri fırsatı verilmiş, sporun barışçı amaçlarla kullanılabilmesi sağlanmıştır(Afyon, 1992).

Türkler çocuklarının güçlü ve iyi asker olarak yetişmelerine önem verirlerdi. Hun Türkleri çocuklarını yetiştirilmiş koyunlara bindirerek, ellerine ok ve yay vererek, sıçan ve kuşları avlatırlardı. Böylece çocukların kas ve beden hareketlerinin uyum göstermesini sağlardı. Bunların yanında da, eğitici olarak yaşlı ve tecrübeli insanlar bulunurdu. İslamiyet'ten sonrada, Türklerde Beden Eğitimi aynı önemini korumuş, büyük filozof İbn'i Sina (980–1037) beden eğitiminin önemini, hastalanmadan önce korunma denilen, sağlık bilgisini işlemiş ve hareketlerin kendiliğinden yapılmasının yanında planlı bir şekilde yapılırsa daha fazla yararı olacağını vurgulamıştır.

Osmanlılarda atalarında olduğu gibi beden eğitimi, savaş eğitimi amacıyla talim şeklinde yapılmıştır. Osmanlı'da beden eğitimi ve spor saraydaki okullarda, askeri teşkilatta, halka eğitim veren tekkelerde yapılmıştır. II. Mahmut zamanında müzik ve beden eğitimi, akademi şekline gelerek binicilik, güreş, atlama, cirit okçuluk gibi talimler saray mektebi olan Enderun'da yapılmıştır. Askeri kurumlarda beden eğitimi ve spor, acemi oğlan ve cambazhanelerde askeri talim olarak yapılırdı. Osmanlı Devletinde tekkelerden bazıları spor tekkeleri olarak kullanılırdı. Spor tekkeleri kişi ve toplumun çıkarlarının eşit olduğunu kabul etmiş, manevi tatmine yönelmiş ve mensuplarını koruyarak bir sosyal güvenlik vazifesi görmüştür. Avrupa'yı saran yeniliklere, Osmanlı Devleti Sultan Abdülmecit zamanında, 3 Kasım 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı paralelinde, okullara "jimnastik" adı altında bedensel etkinlikler, ilk olarak askeri mektepler Nazırı Galip Paşa zamanında törenle kabul edilmiştir. Askeri okulların ilk resmi jimnastik öğretmenleri Lesen Martin ve Piçini olmuştur. Fransız Liselerinin eğitim programlarını ülkemizde uygulayan sivil okulumuz Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultani)'nde 1 Eylül 1868'den itibaren "jimnastik" adıyla beden eğitimi dersleri verilmeye başlandı. İlk hocaları Curel, Morroux ve Stangali adlı yabancı uzmanlar oldu(Mengütay, 1997).

Galatasaray Lisesinin öğretmenlerinden Faik Bey ve arkadaşı Binbaşı Mazhar Hoca, Türkiye'de aletli jimnastik sporunun da temelini atan şahıslar olmuşlardır. Bu öğretmenler öğrencilerine sadece spor yapmayı değil, vatanseverliği, insanlığı, haşın olmamayı, sağlam olmayı, gürültüsünü çıkarmadan memleket sevgisini en yüksek ölçüde yüreklerinde taşımayı davranışlarıyla öğretiyorlardı. 1892 yılında İstanbul' da kurulan Aşiret Mektebinin birinci ve dördüncü sınıflarına "Talim" ve son sınıf dersleri arasına da "ayak talimi" dersi konulur. Askeri okullardan Bahriye Mektebi ve Maçka Askeri Mektebine, daha sonra Darülsafaka'da da müfredat programlarına "beden eğitimi" dersi konulmuştur(Erkal, 1998).

Galatasaray Lisesinde yetişen ve burada öğretmenliğe başlayan Faik Üstün idman, 1924 yılına kadar bu okulda Beden eğitimi öğretmenliği yaptı. Jimnastiği gençlere sevdirep, yaydı. Bir de "Riyazet-i Bedeniyye" adlı bir eser yazdı. Faik Bey, John Armons jimnastiğini öğretti ve Selim Sırrı Tarcan gibi, Türk sporunun kökleşmesine emeği geçen bir şahsiyet yetiştirdi. Yabancı Okullardan olan Robert Kolejde Türk spor tarihinde ayrı yeri olan bir okuldur. Basketbol ve futbol gibi branşlar ilk olarak bu okul vasıtası ile Türkiye'ye yayılmış, ilk resmi müsabakalar bu okulda yapılmıştır. Bu okulda görev yapan Ayşe Sıdika ve Aristokli Efendi Beden eğitimi derslerinin sevilmesini sağlayan öğretmenlerimizdendir. 1920 yılında Cumhuriyetin ilanı ve bu arada Ulu Önder Atatürk'ün önderliğinde her alanda başlatılan kalkınma seferberliği doğrultusunda Türk sporunda da önemli kırıldanmalar görülmeye başlanmıştır(Demirci, 1986). Daha sonra Selim Sırrı Tarcan, Nizamettin Kırsan ve Vildan Asır Savaşır, lise eğitimi üstüne spor eğitimcisi formasyonu veren yabancı ülkelerde ek öğrenimle formasyon kazanma yoluna gitti. İlk olarak da Selim Sırrı Tarcan, Ali Sami Yen ve arkadaşları tarafından 22 Mayıs 1922 yılında Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı kurulmuştur. Ayrıca Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi de yine bu yılda kurulmuştur. Selim Sırrı Tarcan, spor eğitimcisi yetiştirmede açtığı özel kursların yanında 15 Ağustos 1923'te toplanan "Heyet-i İlmiye"de yer alarak hükümet programına ilk defa 1 yıl süreli "Beden eğitimi Öğretmeni" okulunu koydurmayı başardı(Mengütay, 1997).

Cumhuriyet döneminde okulların sayısı ve mevcutları arttıkça bilgili ve formasyonlu spor eğitimcisi ihtiyacı da büyük ölçüde hissedildi. Bunu gidermek için 1932–1933 öğretim

yılında, Gazi Eğitim Enstitüsünde erkekler için üç yıl süreli "Beden Eğitimi Şubesi" açılır. 1937 yılına kadar yalnız erkek beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bu kurum, 1937 yılından itibaren bayan beden eğitimi öğretmeni de yetiştirmeye başlar(Çakmakçı, 2001). Eğitim Enstitülerinin üç yıllık eğitim vermelerine karşılık, akademilerin dört yıllık eğitim vermelerinin yarattığı problemler, 1980'lerde giderilerek lisans tamamlama yolu ile akademik gelişimin önü açıldı(Mengütay, 1997). 1992 yılında Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinin birçoğu B.E.S.Y.O.'ya dönüştürülmüştür. Ülkemizde beden eğitimi ve spor alanlarında 40 kadar üniversitede 4 yıllık yüksekokul veya öğretmenlik bölümü bulunmaktadır. Bunların yarısından fazlası yüksekokuldur(Erkal, 1998).

1.3. SPORUN DİĞER ALANLARLA İLİŞİKİSİ

1.3.1. Eğitim ve Spor

Bir eğitim şekli olarak sporu fiziki-ruhi bir eğitim olarak düşürsek, spor ile eğitim özdeş olduğunu belirtebiliriz. Toplumların en kıymetli kaynakları insan olduğuna göre en iyi şekilde eğitmek, yeteneklerini geliştirmek her açıdan yararlı özelliklerle, yoğurmak da toplumların zorunlu ve önemli görevlerinden olmalıdır(Hergüner, 2001). Eğitim sporun en önemli boyutlarından biridir. Spor bu boyutuyla ele alındığında iki şekilde değerlendirilmesi gerekir. Spor için eğitim ve eğitim için spor. Spor için eğitimde spor, amaçtır ve sporun üst düzeyde gerçekleştirilebilmesi için eğitimden yararlanılır. Eğitim için spor ise eğitimin hedeflerine ulaşması için kullanılan araçlardan bir tanesi ama belki de en eğlencelisi ve doğru kullanıldığında en etkilisidir(Öztürk, 1998). Eğitim düzeyinin artması ile sportif etkinliklere katılım arasında, yakın ilişki bulunmaktadır. Buna göre, eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin rekreatif etkinliklere daha fazla çeşitlilikle katıldıkları görülmektedir. Bu da çağdaş spor bilincinin oluşturulması için kolaylaştırıcı bir faktördür(DPT, 2000).

Demokratik toplumların eğitim anlayışının başında bireylerin düşüncelerini, beklentilerini özgürce ifade edebilecekleri ortamın yaratılması temel ilke olarak yer almaktadır. Görüldüğü gibi sadece fikir eğitiminden sorumlu bir öğretim eğitim sistemi artık geçerli değildir. Çünkü insan sadece beyninden ibaret değildir. Onun en az öteki kadar eğitilmeye gereksinimi olan bir vücudu ve ruhsal durumu vardır. Bunu sağlayan en etkili yolun beden eğitimi etkinlikleri ve spor olduğu anlaşıldıktan sonraki bütün

ileri, uygar ülkeler bu uğurda hiçbir fedakârlıktan kaçınmamışlar, büyük emekler ve paralar harcamışlar ve çabalarını arttırmakta devam etmişlerdir(Ateş, 1992).

Spor ortamı içinde birey kendi yeteneklerini ve başkalarının yeteneklerini tanımayı, eşit koşullarda yarışmayı, yenilgiyi kabullenerek başkalarını takdir edebilmeyi, kazandığı zaman mütevazı olabilmeyi, başkalarına yardım etmeyi, doğayla ve zamanla yarışarak zamanını ve emeğini en uygun şekilde kullanmayı öğrenir. Bu anlamda spor insanı çok yönlü olarak hayata hazırlamayı amaçlayan çağdaş eğitim sisteminin önemli bir aracıdır(Öztürk, 1998).

Tüm dünyada eğitimin temel amacının, eğitilen ferde içinde yaşadığı toplumun değerlerinin aktarılması, uzun vadede onu toplumun yetkin, dengeli ve üretken bir üyesi haline getirmek, dolayısıyla da toplumsal entegrasyonu temin etmek ve sürdürmek olduğu açıktır. Ancak her ülke kendi eğitim politikasına göre eğitimin amaçlarını, süresini ve kapsamını belirleyerek uygular(Gezgin ve Amman, 1993). Ülkemizde de spor temel eğitim programı içinde beden eğitimi dersleri ile yerini almıştır. Beden Eğitimi derslerinin amacı ise, Atatürk İlke ve İnkılâpları, Anayasa, Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milli Eğitimin temel amaçları doğrultusunda; öğrencilerin gelişim özellikleri de göz önünde tutularak, onların kişisel ve toplumsal yönden sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı, yaratıcı ve üretken, Milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş fertler olarak yetiştirilmesi olarak belirlenmiştir(Mengütay, 1998). Eğitim gibi sporda da, çok çalışan sonuca ulaşır. Sporu yaşam biçimi haline getirenlerle spora uzak duranların farklılaşmasını ancak eğitim giderebilir. Herkesin aynı istek ve heyecanla spora yönelmesi mümkün olmasa da, eğitim yoluyla spor yapma zevkini belli düzeye çıkartmak olanak dışı değildir. Spor potansiyelinin gelişmesi sistemli bir eğitimle sağlanabilir. Kültürel değişim, toplumun değer yargılarını olumlu yönde geliştireceğinden, başkalarını örnek alarak spora yönelme önemli boyutlara ulaşabilir(Karasüleymanoğlu, 1995).

Çağdaş eğitim anlayışı içinde birbirini bütünleyen ve oluşturan iki kavram olan Beden Eğitimi ve Spor içeriği bakımından kısa ve uzun süreli bireyin eğitim ve öğretimine büyük katkılar sağlayabilecek kapsama sahiptir. Beden eğitimi, fertlerin hareket tecrübeleriyle meydana çıkarttığı bir değişim süreci ve aynı zamanda fiziki aktiviteler

yoluyla insanın bütün eğitimiyle ilgili bir faaliyet ya da eğitim şekli olarak tanımlanırken(Edward, 1967); spor, bu faaliyetlerin yarışmaya dönüşmesi olarak ifade edilmektedir(DPT, 1983).

Eğitim açısından ele alındığında beden eğitimi ve spor aynı amaç ve fonksiyonları içerir. Fiziki hareketlerle insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, böylece eğitimin bütünlüğünü sağlamak, beden eğitimi ve sporun amaçlarının odak noktasını teşkil etmektedir(Erkan, 1982). İnsanı her yönden sağlıklı kılabilen Beden Eğitimi ve Sporun insanın gelişimine yönelik 4 amacı vardır(Boucher, 1987). Bunlar; Organik gelişim, zihinsel gelişim, sinir-kas gelişimi (devimsel gelişim), duygusal gelişim (Heyecansal gelişim)dir.

Ayrıca beden eğitimi etkinlikleri aracılığıyla öğrencilerin başkalarına yardım, işbirliğine dayalı yaşam, sorumluluk, başkalarının haklarına saygılı olma vb. sosyal becerileri kazanmaları mümkün olacaktır. Amaçlarından da anlaşılacağı gibi, beden eğitiminde beden bir araç olup, amaç tüm kişiliğin eğitimidir. Şu halde beden eğitimi, eğitim amaçlarının çoğunun, hareketler yolu ile kazandırılabilmesi tek disiplindir. İnsanların beden ve ruh sağlığını temin etmek, korumak ve devam ettirmek için; yarışma ve çalışma isteği üstün, kuvvetli ve yarından emin, ilerleme şansına sahip bir toplum yaratmak için; boş zamanlarını faydalı şekilde kullanan, çalışmasını ve dinlenmesini bilen fertler yetiştirmek için; beden eğitimini geniş ölçüde bir eğitim aracı olarak görmek zorundayız. Böylece toplum, yaşama savaşıyla yılmayan mesut çocuklar, sağlam, güçlü gençler, enerji ve sağlıklarını ileri yaşlara kadar sürdüren verimli orta yaşlılar, nihayet başkalarına muhtaç olmayan ihtiyarlardan meydana gelecektir(Alagöz, 1973).

Beden eğitimi ve spor, genel olarak ferdi yönden insan sağlığı, karakter gelişimi, morali ve verimliliği, milli yönden sağlam, güçlü, ortak duygu, davranışları yüksek bir insan gücü potansiyeli ve varlığı ile doğrudan ilgili, en etkili bir eğitim, sağlık faaliyetidir. Bu bakımdan zihni ve fikri gelişimin, ancak bedeni gelişimle uyumlu ve dengeli olması halinde insanın ve toplumun daha sağlıklı, dengeli, mutlu, uzun ömürlü, başarılı ve verimli olabileceğinde tam bir görüş birliği vardır(DPT, 1983). Fertlerin ve toplumun sağlık ve mutluluğunun bir amacı değil, aracı olan beden eğitimi ve spor faaliyetleriyle birçok nitelikler kazanılmaktadır. Bu nitelikler şöyle ifade edilebilir(Özkan, 1972).

Fiziksel nitelikler: Çeviklik, yumuşaklık, denge, kuvvet, mukavemet, maharet, sürat, koordinasyon, estetik, görünüm, ritim ve fiziki mükemmellik.

Ruhsal nitelikler: Yarışma ruhu, yardımlaşma duygusu, çalışma disiplini, cesaret, insan sevgisi, müzik ve estetik, kültür, doğruluk, kendine güven, mücadele azim ve kuvveti.

Beden eğitimi ve spor, eğitimin hareket yardımıyla işleyen ya da tamamıyla harekete bağlı bir bölümünü teşkil eder; ondan ayrı, kısmen ilgili bir alan değildir. Çünkü insan gelişimi çeşitli yönlerde olmakta ve bunlar arasında devamlı bir etkileşme ve ilişki bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle, fiziki gelişme ile zihni, sosyal ve duygusal gelişme arasında hayati bir bağlantı vardır(Varış, 1978).

1.3.2. Spor ve Sosyo-Ekonomik Yapı

Sosyal çevrenin taşıdığı özellikler farklı sportif faaliyetlerin geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Sosyal çevre olarak düşünebileceğimiz okul, aile, işyeri ve insan tarafından işlenmiş, değerlendirilmiş olan fiziki çevre şartları, sportif faaliyetin hangi branşta yoğunlaştığına ışık tutmaktadır(Erkal, Güven, Ayan, 1998). Toplumda çağdaş spor bilincinin oluşturulması, en başta sporun topluma yaygınlaştırılması ile mümkündür. Bunların başında, sosyo – ekonomik faktörler ve bunların iyileştirilmesi gelmektedir. Boş zaman faaliyetlerinin yapılabilmesi, sosyal ve ekonomik gelişme seviyesi ile ilgilidir. Teknoloji üretebilen ve devamlı yenileyebilen ülkeler boş zaman faaliyetlerine imkân verecek ortamı yaratarak sporun gelişmesine katkıda bulunmaktadırlar(DPT, 2000). Gelir seviyesinin yüksek bulunduğu toplumlarda, birçok boş zaman faaliyeti gibi spor da daha hızlı bir gelişme içine girmektedir. Spor, gelir seviyesinin yüksek olduğu, hem sosyal, hem ekonomik bakımdan gelişmiş ülkelerde, geri kalmış ülkelere nazaran daha yaygındır ve daha ileri bir seviye göstermektedir(Erkal, Güven, Ayan, 1998). Spor alt yapısının gelişmesi de o ülkenin ekonomik durumu tarafından direk etkilenir. Gelişmekte olan ülkelerin zaten kıt olan ekonomik kaynaklarını, spor ve kültür için planlamaları öncelikli olmasa da bunu başaran ülkelerde vardır. Çünkü bu ülkeler spora ayrılan kaynaklardan yüksek verim sağlayarak o oranda kaynak ayırımını artırmakta ve spora gereken önemi vermektedirler(Doğan, 2001).

Günümüzde ekonomik gelişmenin sosyal gelişme ile ilişkisi olduğu, ekonomik gelişmenin sosyal ihtiyaçlar yarattığı ve sosyal gelişme olmadan ekonomik kalkınmanın yeter seviyede gelişmeyeceği bir gerçektir. Şüphesiz, sosyal kalkınmanın gerçekleşmesinde de sosyal hedeflerin ve politikaların tespit edilmesinin önemli bir rolü vardır. Bu görünüş çerçevesinde, sosyal hizmetler içinde yer alan ve toplum hayatında diğer sektör ve alt sektörlerle dikey ve yatay ilişkisi olan sporun bir kalkınma aracı olarak kullanılması gereği ve yapabileceği tesirler kendiliğinden ortaya çıkmış olur(Yorulmazlar, 2000). Ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyinin artması ile serbest zamanların değerlendirilmesi gittikçe önem kazanmaktadır. Bu sebeple spor konusundaki çalışmalarda hareketlilik kazanmıştır. Ülkemizde spor alt yapısını geliştirilmesi için çalışmalar devam etmektedir(Doğan, 2001).

1.3.3. Spor ve Toplum

Her toplumsal olgu tarihsel bir olgudur, her tarihsel olgu da toplumsal bir olgudur(Goldman, 1977)). Spor da toplumlar arasında ve toplumun kendi içerisinde sosyal ve kültürel bir olgu olarak görünmektedir(Atalay, 1998). İnsanın varoluşu bazı birliktelikleri beraberinde getirmiş ve toplum olma yolunda varoluşla birlikte önemli mesafeler alınmıştır. İnsanlar bilerek veya bilmeden toplulukları oluşturmuş bu oluşum onların bazı müştereklerde buluşmasını zorunlu kılmıştır. Diğer bir ifadeyle, toplumlar içerisinde kalıplaşmış davranış biçimleri belirginleşmiştir(Katz, Kahn, 1977).

Yeni bir yüzyılı yaşamaya başlayan günümüz dünyasında spor kavramı, diğer birçok alanda olduğu gibi hızlı bir değişime uğramış ve kendisi ile birlikte kendisine bağımlı birçok alanı da değişime uğratmıştır. Sporun tarihsel süreç içerisinde toplumla çok güçlü ve gizli bir yakınlığının olduğu bilinen bir gerçektir(Terekli, Katırcı, Heper, Erkan, 2000).

İnsan topluluklarını millet yapan kültür unsurlarından biride spordur. Spor kişisel olduğu kadar sosyal bir olaydır(Güven, 1992). Toplumların devamında, kültürlerinin korunması, kendilerini geliştirebilmeleri için başka yöntem, metot ve araçlar olduğu kadar spor ve sportif faaliyetler de etkili olmuştur. Toplumsal dayanışmanın sağlanmasında spor gibi bireyleri yakınlaştırıcı, birbirine kaynaştıran merkezlerin önemli rolleri vardır(Öcalan, Ramazanoğlu, 2003).

Sporun daha iyi anlaşılması için toplumsal koşullar içinde değerlendirilmesi gerekmektedir(Alemdar, 2000). Spor toplum bilimi, sporu sadece bir yarışma ve fiziksel üstünlük olarak değil, önemli ve sürekli bir sosyal olgu olarak yaklaşılarak sporun sosyal karakteristiklerini açıklamaya çalışır(Öztürk, 1998). Dengeli, güçlü, sağlıklı, verimli, uzun ömürlü yaşamada, toplum olarak böyle bir güce sahip olmada en etkili ve cazip bir faaliyetin spor olduğu unutulmamalıdır. Spor sadece yarışma, derece kazanma, rekor kırma değildir. Bunlardan önce katılma, yapma ve yaşamadır. Spor bütünüyle hareket ve mücadele esasına dayanan ve bunun içinde gereken bir takım alışılmış idman ve yarışmalardır(Ataman, 1978).

Toplum içerisinde sosyalleşmede bir araç olan spor, fert ve toplum ilişkilerinin geliştirilmesinde etkili olmaktadır. Ferdin sosyalleşmesine katkıda bulunan spor(Erkal, 1992), içinde bulunduğu sosyal ve kültürel şartlardan etkilenmektedir(Karaküçük, 1995).

Spor, fiziksel engelliler de dahil olmak üzere bireyler arası fark gözetmeden toplumun değişik kesimlerinin ilgi alanına girmektedir(Amman, 1999). İnsan yaşamı ile birbirinden ayrılmaz bir bütün haline gelen spor, insanın tüm yaşamı boyunca sağlıklı, başarılı mutlu olmasında ve moral gücü yüksek tutulmasında önemli bir rol oynamaktadır(Yalçinkaya, 1993). Spor, ferde sabırlı ve enerjik olmayı, sosyal grup ve toplum ile bütünleşmeyi sağlarken, fert ile toplum arası ilişkileri daha ahlaki kılmaktadır. Spor sayesinde insanlar aynı amaçlara yönelmeye, birlikte hareket etme duygusunu yaşamaya başlarlar. Spor, insanın toplumda yalnızlığını ve tek başına sorumsuzca hareketini önlemede de bir unsurdur(Erkal, 1992). Toplumlar ferdin sıkıntılarını çözmeye ve çare aramaya mecbur hale gelmiştir. Çünkü insanların huzurlu, mutlu ve sağlıklı olması topluma da yansımaktadır(Karahüseyinoğlu, 1998)

İnsanın günlük yaşantısındaki sıkıntıları ve özellikle de şehir yaşamının getirdiği yoğun stres, gelişen teknoloji ve onun gerisinde kalmanın doğurduğu kaygılardan uzaklaşmanın yolu spor olacaktır. Bu seçimin diğer bir boyutunda da sağlıklı olma düşüncesi vardır(Koruç, 1992). Gelişmemiş toplumlardan en ileri gitmişine kadar spor yapma zarureti vardır(DPT, 1983). Spor içinde bulunduğu sosyal ve kültürel şartlardan etkilenmektedir(Karaküçük, 1990). Spor toplumu etkileyip ilerlemesine yardımcı olduğu gibi toplum da spor olgusunun gelişimine katkıda bulunmuştur. Zaten toplum ve

spor birbirinden ayrılmayan bir bütünün parçaları halindedir. Eğer ortada bir etkileşim varsa bu, etkileyen ve etkilenen faktörlerin özelliklerine bağlı olarak gelişecektir.

1.3.4. Spor ve Kültür

Spor, sosyal ve dinamik karakteriyle kitlelerin büyük çapta ilgisini çekmekte, sağlığın simgesi, barışın, dostluğun ve kültürel yakınlaşmanın odak noktası olarak kabul edilmektedir. Çağımızın modern toplumlarının kültüründe artık spor, bir boş zaman uğraşı, bir sağlık ve zinde kalma aracı, bir oyun eğlence olma özelliğinin ötesinde, büyük bir ekonomik sektör olarak gelir kapısı, reklâm, ticarî beklenti, uluslar arası propaganda aracı, millî bütünlüğün simgesi, eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır. Spor olgusu toplum hayatında belirli ve önemli görevler üstlenmiştir. Toplumların vazgeçilmez zevklerini, ihtiyaçlarını karşılayarak kendisine bağlayan spor, günümüz dünyasında büyük bir sosyal kurum olarak kendini kabul ettirerek toplumu çok yakından ilgilendiren belli kurallar, davranışlar, düşünceler, inançlar ve simgeler geliştirmiştir(Yetim, 2005). Sportif açıdan da kültürel yapıyla uyuşan sporların alınması ve bu dallarda çalışılması artık günümüz toplumlarında yeterli kalmamaktadır. Bu sebeptendir ki değişik spor dallarında, değişik kültürlerden insanlar bir araya gelmektedir(Doğan, 2001). Spor müsabakaları kültürel teması gerçekleştiren organizasyonlar içinde yer almaktadır. Özellikle belli bir süre devam eden turnuvalar, dünya şampiyonaları, olimpiyat oyunları, düzenledikleri yerlerin yemek yeme alışkanlıkları, halk oyunları, folk müziği, tarihi ve turistik yerlerinin tanıtılmasına da olanak verdiği için, değişik kültürlerin tanınması için önemli fırsatlardır(Öztürk, 1998).

Bugün uluslar arası platformda üstünlük yarışı ve propaganda araçlarından biri haline gelen spor, ruh ve fizik üstünlüğünden, milli bütünlüğe uzanan geniş bir etki alanına sahiptir. Sosyal değerlerden oluşan kültürün sporla ilişkisi, hem toplumsal hem de uluslar arası bir nitelik taşır. Bir ülkenin sporcuları, uluslar arası müsabakalarda birer kültür elçisi sayılabilirler. Çünkü başarı gösteren sporcular, uluslar arası platformlarda ülkelerini tanıtmakta ve böylece ülkelerinin propagandalarını yapmış olmaktadırlar. Bu durum, toplumların tabanında da birlik ve bütünlüğün kuvvetlenmesine, dolayısıyla mili bilincin ve heyecanın canlanmasına katkıda bulunmaktadır(Yetim, 2005).

1.3.5. Spor ve Aile

Aile tüm toplumlardaki en küçük sosyal kurumdur. Aile bireye kişilik kazandırmak ve toplumun kültürünü özümsetmekten başka psikolojik açıdan güvence temelini de oluşturur. Çocuğun aile dışındaki dünyaya uyum sağlayabilmesinde gereken gücü kazandıran etken aile üyelerinden gördüğü destektir. Çocuk doğumdan itibaren okul dönemine kadar öncelikle aile üleriyle ilişki içerisindeydir. Her şeyi onları taklit ederek öğrenir. Konuşma şekli, yemek yeme alışkanlığı, okuma isteğinden, müzik, sinema ve spora ilgi duymaya kadar tüm ilgi ve ihtiyaçları aile içerisinde taklit yoluyla şekillenir. Bu nedenle anne ve babasını kitap okurken gören çocuk kitap okumaya yatkın olacak, spor yaptığını gördüğünde de aktif olarak spora katılacaktır.

Aile sosyal dünyayı ve spor dünyasını görmeyi sağlayan ilk birimdir. Ailenin sosyalizasyon üzerindeki ilk etkisi, çocuğun spora katılıp katılmayacağını ve katılıyorsa nasıl spor yapacağını belirlemektir. Aileler tarafından spora pozitif değer biçme, nesiller arasında spora ilgiyi artırır. Bundan başka, aileler de spora katılıyor ya da geçmişte sporla ilgilenmişlerse, çocuklarını spora aktif katılımları için cesaretlendiriyorlarsa ve spor aile içinde genel bir konuya, çocuklar sporla daha fazla ilgileneceklerdir.

Çocuğun spor faaliyetleri içerisindeyken ailesini yanında görmesi, aile ile paylaşılan konuların artmasına ve aile bağlarının da güçlenmesine katkıda bulunur. Bu durumlarda aileye düşen görev, çocuğa destek olması, olumlu eleştirilmesi, spor gibi olumlu bir aktivitenin içinde olmasından dolayı takdir etmelidirler(Öztürk, 1998).

1.3.6. Spor ve Sosyal Çevre

Sosyal yapı incelemelerinde çevresel etkilerin önemi büyüktür ve insanın çevresi ile olan bağı tamamen başka bir şekilde belirlemektedir. İnsanın sosyal bir varlık olduğu hemen öğrenilemediği gibi bu zaman almaktadır ve insanlarla nasıl bir ilişki kurulacağı, nasıl geçinileceği, kimlerin etkisinde kalındığında önceden belli olmamaktadır. Bireyin sosyalleşmesi yerleşim yeriyle, ilişki kurduğu insanlarla mümkün olmaktadır.

Sosyalleşme aileden sonra sokakta başlar. Bu yüzden çocuk sosyalleşmeyi, insan ilişkilerini, arkadaşları, arkadaşlarla oyun kurabilmeyi ve daha türlü türlü pek çok olayı dışarıda görür, öğrenir, kendi evrenini inşa eder. İster ergenlik çağı olsun ister yetişkin, insan yaşamındaki bazı değerler çocuklukta alınmaya başlanır. Gelişmekte olan

organizmada cinsiyet diğer gelişmelere paraleldir. Çocukluktan yetişkinliğe başarılı bir geçiş; biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişmenin bir arada olması ile gerçekleşir. Sosyal gelişme kişinin içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilir tarzda davranmayı öğrenme süreci demektir. Gençlik çağının bağımsızlık çağı olması nedeni ile bir anlamda birey topluma karışır, yani evden kopup çevreye yönelerek spora ilgisinin artması da söz konusudur. Birey kendi yaşlılarıyla kaynaşma olanağını, spor ve diğer faaliyetlerle bulur. Çünkü bu arkadaşlarının da benzer sorunları vardır ve gruplaşmalar başlar. Bu gruplaşmalar birlikte hareket etmeye kadar götürür. Topluma karışma ve kaynaşma olanağı, yaşlılarıyla beraber ilgi duyduğu etkilendiği veya merak edip denemek istediği ve spora yönelmeyle gelişir(Kılıcıgil, 1998).

Okul çevresinin spora yönelmeye etkisinde, okul ortamındaki beden eğitimi derslerinin başarı ile uygulanmasının rolü vardır. Öte yandan boş geçen beden eğitimi dersleri veya bir beden eğitimi meslek öğretmenin okulda bulunmayışı ve başka bir meslek öğretmenin dersler boş geçmesin diye bu derslere girmesi nedeniyle, sağlıklı yapılamayan bu derslerin spora yönelme açısından olumsuz etkileri olabilmektedir. Demokratik bir toplumda eğitim nasıl temel bir hak ise, oyunda aynı derecede doğal ve içgüdüsel bir haktır. Bugün ülkemizde temel eğitim sorunlarımızdan en önemlisi çocuğun ilkokulda oynama özgürlüğüne kavuşmamasıdır(Kılıcıgil, 1998).

1.3.7. Sporun Fiziksel Gelişimdeki Rolü

Hareket, ferdin doğasında vardır. Hareket sisteminin temelini ise adaleler ve iskelet oluşturur. Hareket, bunların daha güçlü olmasına yardımcı olur(Erkal, 1996). Daha enerjik bir organizma sağlar. Bedensel ve zihinsel yorgunluklara karşı direnci artırır. Kilo almasını önler, vücut yağ oranını düşürür. Bedensel işlerde geç yorulmayı, erken dinlenmeyi, iç salgı bezlerinin düzenli çalışmasını sağlar. Vücutta kılcal damar sayısı artar. Kalp üzerinde olumlu etkilere yol açar. Kalp volümü artar, hipertrofi olur, kalbi besleyen koroner damarlar genişler(İnal, 1998). Birçok aktivitede bedensel faaliyetlerin kullanım kapasitesini artırır.

1.3.8. Sporun Zihinsel Gelişimdeki Rolü

Becerilerin kazanılması otomatik değildir, öğrenilir. Bu nedenle ferdin öğrenilmesini sağlayan algılama, düşünme, mantık yürütme gibi zihinsel eylemlere ihtiyacı

vardır(Erkal, 1996). Sinir sistemimizle bedenimiz arasında inanılmaz derecede karmaşık ve bir o kadar da basit bir ilişki vardır. Hareket ettiğimizde, bedenimiz beynimize her saniyede binlerce uyarım gönderir. Beyin bu uyarımları toplar, organize eder, belirli bir bütünlük içerisinde sınıflar. Daha sonra karar verir. Antrenman, sinir sistemimizin ve bedenimizin üzerine alabileceği bilgiyi uygun bir şekilde depolamamızı sağlar(Çakmakçı, 2001).

İnsan hareketinin doğası, büyüme ve gelişmedeki önemi, temizlik, hastalıklardan korunma, dengeli ve yeterli beslenme, iyi sağlık alışkanlıkları vb. konularda bilgi edinir. Bu gerçeklere ilişkin bilgilerin birikimi ile etkinlikler yeni bir anlam kazanılacak, bu da her bireyin daha sağlıklı ve amaçlı bir yaşam sürdürmesine yardımcı olacaktır(Aracı, 1999). Spor kişiliğin ve karakterin gelişmesine yardımcı olur cesaret, ataklık yapabilme hissi ve düşüncesi kazandırır. Bir dizi duygusal olay düşünmenin yoğunluğunu, süratini ve kesinliğini iyileştirebilir. Korku, yetersiz özgüven veya iç çatışmalar ise düşünmeye ket vurarak düşünme işlemlerinin sürat ve kesinliğini kısıtlar(Çakmakçı, 2001). İşte spor aktiviteleri bunu gibi olumsuz birçok faktörü yenerek kişinin zihinsel gelişimine büyük katkı sağlamaktadır.

1.3.9. Sporun Psikomotor Gelişimdeki Rolü

Psiko motor gelişim, yaşam boyu devam eden bir süreç olup, motor becerilerde azalma ya da yeni bir becerinin kazanılması gibi tüm fiziksel değişmelerle ilgilenir(Özer, 1998). İskelet kaslarının çok çeşitli hareketleri sırasında kas gruplarının koordine edilmesi ve istenilen hareketin amacına uygun biçimde yapılabilmesi merkezi sinir sistemine ve sinirsel merkezlere bağlıdır(Günay, 1999). Kazanılan beceriler sonunda fert etkinliklere katılmaktan hoşlanacak ve gruba uyumu kolaylaşacaktır. Fertler genellikle belli bir düzeyde kabiliyet ve beceriye sahip oldukları etkinlikleri yapmaktan hoşlanırlar. Ferdin kazandığı beceriler serbest zamanların değerlendirilmesi açısından da önem taşır. Beceriler boş zamanların nasıl kullanılacağını ve ferdin yaşam biçimini belirler(Erkal, 1996).

1.3.10. Sporun Psikolojik Gelişimdeki Rolü

Spor psikolojisi, psikolojik olgu ve prensipleri spor alanındaki insan davranışlarını uygulamaya çalışır. Dünyanın her tarafında her uygarlık düzeyinde gerek spor yaparak,

gerekse de seyirci olarak pek çok insan spor ile ilgilenmektedir. Spor psikolojisi, bu evresel etkinlik alanının birçok sorununu ortaya çıkarmak, deneysel ve teorik sonuçları göstermek ve özellikle de sporcuların eğitiminde bilimsel yöntemlerin geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla hizmet sunar(Aksoy, 1999).

Sportif performans ve yarışmalarla ilgili olarak insanların psiko-sosyal ya da grup davranışları bir başka ilgi alanıdır. Bu nedenle sporda beceri öğreniminin temel psikolojik görünümü daha sonraları yüksek düzeyde beceri edinme ve performans sağlama konusunda bir bakıma farklı bir görünümünü oluşturabilir(Küçük, 1997).

Dürüst bir karakter oluşumunda da sporun önemli bir rolü vardır. Spor yapan kişi, serbest zamanını verimli olarak değerlendirmiş olur. Böylece serbest zamanında spor yaptığı için zararlı alışkanlıklara yönelmeyen birey, dürüst bir karakter geliştirilebilir. Hoşgörülü, centilmen, anlayışlı bir kişilik spor yoluyla da kazanılabilir. Saldırganlık eğilimlerinin doyurulması ve cinsel gerginliklerin giderilmesi de yine sporun sağladığı katkılardan biridir.

Tezcan' a göre; kitle toplumunda birey genellikle yalnızdır. Bu nedenle bir gruba, bir takıma vb. oluşumlara katılarak yalnızlığını gidermek ister. İşte bu aidiyet duygusuyla birey kendisini yalnız hissetmez. Böylece bir sportif takımı destekleyerek o takımla, onun başarıları ve başarısızlıkları ile özdeşleşir. O takımın başarılarını kendisine yansıtır. Yalnızken coşkunluk göstermezken, grup durumunda rahatlıkla coşkunluk gösterisinde bulunabilir. Bu nedenle psikiyatrisiler, statlara bir tür “hastane” gözüyle bakmaktadırlar. Bastırılmış duyguların dışarıya atılmasına, yani bireyin boşalmasına yol açan statlar, psikiyatrisiler tarafından tedavi yeri olmaktadır. Böylece bireyler doyum sağlamaktadır(Tezcan, 1998).

Spora başlamak için belirli nitelikler gerekmektedir. Ancak unutmamak gerekir ki, spor yapmayı sürdürdükçe bu nitelikler gelişir. Bu gelişim belli kurallara göre olur. Bu kuralların temelinde sportif etkinliğin kişilik üzerine etkileri bulunmaktadır. Bu etkinlikler aşağıdaki biçimde gösterilebilir:

- Spor karakteri şekillendirir
- Takım sporları işbirliği yapmayı öğretir

- Bireysel sporlar kişisel disiplini geliştirir
- Spor mertçe mücadeleyi öğretir
- Spor, öğrenci-eğitici ilişkilerini geliştirerek, sosyalleşme sürecini kolaylaştırır
- Tehlikeli antrenmanlar cesareti artırır
- Bazı spor dalları yüksek bir iletişim değerine sahiptir. Özellikle bedensel temasın olduğu spor dallarında bu daha belirgindir.
- Spor saldırganlık dürtülerini, doğal yolla ve sosyal kurallara uygun olarak boşaltmayı öğretir(Aksoy, 1999).

1.3.11. Spor ve Nüfus

Sosyal yapımızı etkileyen faktörlerden biri de göçlerdir. Şehirleşme oranı, şehirli nüfusun artış hızının yükselmesiyle artmaktadır. Nüfusun büyük ölçüde birkaç kentte yoğunlaşması, ülkedeki dengesiz dikey dağılımı, büyük kentlerin batıda yer alması, dengesiz yatay dağılımı ifade etmektedir. Bu durumun bütün diğer hizmetler gibi sportif hizmetleri de olumsuz etkileyeceği ortadadır. İktisadın faal nüfusun eğitim yapısına bakıldığında farklı eğitim kademelerini bitiren insan gücü sayısında artış olduğu, ancak bu artışın kademeler arasında genel olarak dengeli bir gelişim göstermediği görülmektedir(Erkal, 1998).

Ülkemizde faal olmayan nüfusun artış hızı, çalışma çağındaki nüfusun artış hızından düşüktür. Faal nüfus genç nüfus özelliği taşımaktadır. Ancak işgücüne katılma oranı gerek toplam, gerek kadın ve erkek ayrımında azalma eğilimi göstermektedir. Bununla beraber, faal nüfusta eğitim seviyesi yükselmektedir. Ülke nüfusunun % 60'nın genç nüfus olduğu ve bu genç nüfusun spor potansiyeli açısından önemli olduğu varsayılırken, ülkemizin gelişmişlik durumu göz ardı edilirse hiçbir sonuç alınamayacağı ortadadır. Sosyal gelişme sürecini tamamlamış ülkeler, kamusal ihtiyaçlarını tamamlamış ülkelerdir. Böyle ülkelerde gençler istihdam edilmiş, spor faaliyetleri de kamusal ihtiyaçlar olarak ele alınarak spora gereken önem verilmiştir. Bu nedenle sosyal bir faaliyet olan spor, gençler tarafından sağlık için bir araç olarak görülmekte ve dolaysız olarak da kitle sporunda istenilen amaca ulaşılabilir. Böyle bir ortamda bilinçli genç nüfus aynı zamanda elit spor için gerekli alt yapıyı da

oluşturacaktır. Gelişmemiş ülkelerde ise, nüfusun ancak belirli bir bölümü ülkenin spor nimetlerinden faydalanabilmektedir. Gelişmiş ülkelerde boş zaman ortamı da kendiliğinden oluşmakta ve bu ülkelerde insanlar boş zaman faaliyeti olarak spora yönelmektedirler. Nüfus içinde 0–14 yaş grubunun nispi yüksekliği spor yapma veya yapabilenlerin oranı üzerinde etkili olur. Genç nüfusa sahip ülkelerde spor yapabilecek potansiyel vardır(Doğan, 2001).

1.3.12. Spor ve Sanayileşme - Şehirleşme

Şehirleşme ve sanayileşme sportif faaliyetler üzerinde doğrudan ve dolayısı ile etkili olmaktadır. Şehirleşme ve sanayileşme ile sportif faaliyetlerin gelişmesi arasında paralellik vardır. Yükselen hayat seviyesi daha iyi ulaşım ve haberleşme imkânları ve gelişen teknoloji sayesinde sayıca ve nitelikçe mükemmelleşen araç ve gereçler sporu teşvik etmekte, yaygınlaştırmaktadır.

Sanayileşme sosyal gelişmeyi, sosyal gelişme de doğrudan ve dolaylı olarak sporu gelişmesini sağlamaktadır. Sanayileşme: kentleşmeyi, eğitim düzeyini, ulaşım hizmetlerin kitlesel iletişimi, iktisadi büyümeyi, sosyal hareketliliği, orta sınıflaşmayı, serbest zamanları, tıp teknolojisini olumlu yönde etkilemekte buna paralel olarak da bilinç, rekreasyonel talep, spora ayrılan kaynaklar, serbest zaman, spor tesisleri, sporun tanıtımı, sporda ödüller, statü yükseltme çabası v.b. artmakta böylece spor yaygınlaştıkça spordaki başarılar da artmaktadır. Sanayi toplumlarında yerleşim kırsal kesimden şehre doğru olmakta, bu yoğun göçler sonucunda çarpık ve sağlıksız şehirleşme oluşmaktadır. Bu durum, sağlık hizmetlerinden, eğitimden yoksun gecekondu mahallelerinin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu tür yerleşim yerlerinde insanların yaşaması için zorunlu ihtiyaçlar sağlanmazken, spor ihtiyaçları için gerekli ortamın sağlanması en son düşünülen problemlerden biri olmaktadır. Burada yaşayan gençlik spor alanı olarak sokaktan başka bir yer bulamamaktadır(Aslantürk ve Amman, 1999).

1.3.13. Spor ve Din

Sosyal yapı içerisinde din faktörü de insanların çeşitli şeylere yönelmesinde veya yönelmemesinde en etkili sosyal faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmıştır. Tanrı merkezli bir düşünce yapısı ve davranış olgusu diğer sosyal olay ve olguları; yapıları

etkiler. Böylece din, Tanrı-insan ilişkisinden çıkıp insan-insan ilişkisi halini aldığı zaman, sosyolojik bir olgu olur. Diğer ifade ile din bir yandan sosyal ve olguları etkilerden diğer taraftan kendisinin bir sosyal olgu ve kurum olarak toplumda yerini alması, dinin diğer sosyal olgu ve kuramlarla ilişkisini gündeme getirmektedir(Aslantürk ve Amman).

Yukarıdan da anlaşılacağı gibi, dinin, sosyal yapı içerisindeki yeri tartışmasız çok önemlidir. Buna bağlı olarak da sportif faaliyetlerin yürütülmesinde din faktörü oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Dinin üstlendiği bu rol daha çok inanç birliğine dayanan, birlik ve beraberlik duygusuyla ülkesini çeşitli alanlarda temsil ederek başarılı olma veya kendi dinine mensup insanlara manevi destek verme biçiminde olmaktadır(Doğan, 2001).

1.3.14. Spor ve Kitle İletişim Araçları

İnsanların gerek uzak, gerekse yakın çevrelerinde olup bitenler hakkında bilgi almaları gelişmiş ve uzmanlaşmış araçlarla sağlanmaktadır. Teknolojik gücün simgesi haline gelen ve geniş halk kitlelerini haberleşme ağıyla birbirlerine bağlayan bu araçlara kitle iletişim araçları denilmektedir(Karasüleymanoğlu, 1995). İnsanlar güncel olayları, kitle iletişim araçları sayesinde öğrenir ve takip ederler. Bu yüzden günümüzde kitle iletişim araçları, yasama, yürütme ve yargı organları yanında dördüncü bir güç olarak kabul edilmektedir. Geçmişten günümüze, hem sporun medyaya hem de medyanın spora etkisi görülmektedir. Özellikle sporun tüm dünyada bir sosyal olgu olarak gelmiş olduğu konumda kitle iletişim araçlarının büyük rolü olmuştur(Öztürk, 1998).

Bugün dünyada 65 ayrı çeşit spor dalı bulunmaktadır. Değişik spor dallarının tanıtılıp yaygınlaştırılması, spor yapma olanağına sahip olmayan çoğunluğun spora ilgi duyması, kitle iletişim araçları sayesinde gerçekleşmiştir. Ancak artık spor medyayı kontrol eder ve yönlendirir duruma gelmiştir. Medya sporun bunca değişik çeşidi, fizyolojisi, anatomisi, antrenman planlaması ve periyotlaşması, organizasyon ve yönetimi, psikolojik ve sosyolojik yönü karşısında gerekli uzmanlaşmayı gerçekleştiremediği için geride kalmıştır. Özellikle profesyonel spor, gazetelerin spor sayfalarını ve televizyonların spor programlarını ele geçirmiş durumdadır(Öztürk, 1998). Haberleşme ve ulaştırma araçlarının artan etkinliği spor ve diğer boş zaman faaliyetlerinin ortaya çıkma ve gelişmesine de yardımcı olmaktadır. Bu araçlar uyarıcı etki yapmakta; değişik

spor branşlarının toplumda uygulanabilmesi gerçekleşmektedir. Herhangi bir branşa ilgi az iken, bu uyarıcı etki zamanla gerek aktif sporculuğu veya seyir şeklinde kitlelerin ilgisini arttırmaktadır(Küçük, 1997).

İletişim araçlarının etkinleştiği çağımızda spor basını, sportif olayların sergilenmesi ve değerlendirilmesinde büyük hizmetler görmelidir. Toplumun ortak sesini yansıtan yazılı ve sözlü basın, sporumuzun yurt düzeyine yayılmasında, her yaş gruplarınca sevilmesinde elbette ki önemli katkılarda bulunacaktır. Spor coşkusunun yoğunlaştırılması, sporun kitleler üzerindeki etkinliğinin artırılması basının öz görevlerindedir. Spor basını bu işlevini yerine getirirken, basının genel kurallarından ayrılmamaya, yan tutmamaya, gerçekleri saptırmamaya özen göstermelidir(Karasüleymanoğlu, 1995).

1.4. Sporda Yönelme

Sözcük anlamıyla yönelme; bir yere, bir şeye, bir kimseye yönelmek, onları amaç olarak seçmek, benimsemek ve ilgilenmektir. Eğilim ise bireyi bir şey yapmaya yönelten ruhsal durum, içgüdüsel istek, kişisel yatkınlık olarak tanımlanır. Amaçlar, elde edilecek ideal sonuçlardır. Bu amaçlar, çoğu zaman soyut ve o kadar uzaktır ki, ulaşılması mümkün olmayabilir. Buna rağmen amaç, insanların yönünü tayin etmede ve faaliyetlerinin şekillenmesinde etken olur. Araştırmacılar, özellikle genç insanların enerji yüklü olduğuna ve saklı olan bu enerjiyi herhangi bir şekilde açığa çıkarmak için çeşitli yol arayacaklarını belirtmektedirler. Bu durumda gencin enerjisi; sosyal hayat ve aile hayatının sosyo-ekonomik etkilerinden ileri gelen doyumsuzluklar ve bunların oluşturduğu gerginliklerden dolayı olumsuz eylemlere yönelebilmektedir(Gezer, 2002).

Freud'a göre ayaklanmış olan gerginlikleri ve duygusal durumları; ruh sağlığına yardımcı olacak şekilde kuvvete, hünere, bilgiye dayanan oyun ve spor faaliyetlerine yönlendirerek, yön değiştirmeye en iyi boşalım sağlanmış olur(Gezer, 2002).

Çağımızda spor etkinlikleri gerek teknolojinin gerekse spor biliminin gelişmesine paralel olarak büyük aşamalar kaydetmektedir. Ülkelerin spor gelişmeleri de teknolojik gelişmelerine bağlı olarak değişmektedir. İleri ülkelerin spor bilimine verdikleri değer ve yaptıkları yatırımların gittikçe arttığı ve yapılan yatırımların boşa çıkmadığı görülmektedir(Küçük, 1997).

Sporda üst düzeyde başarıya ulaşabilmek, spora erken yönelme ile yakın bir ilişki göstermektedir. Çocukların ve gençlerin gelecekte en yüksek verimi sağlayacakları branşlara zamanında kanalize edilmesi spor biliminin en önemli konusunu oluşturmaktadır. Yetenek seçimi çocukların mümkün olabilecek en erken yaşta başarılı olabilecekleri dala yönlendirilmek üzere gruplandırılmasıdır. Başka bir deyimle belirlenen spor dalı için en başarılı olabileceklerin diğerlerinden ayırt edilmesi işlemidir(Küçük, 1997). İnsanın, kalıttan getirdikleri ve çevreden kazandıkları ile oluşan yapısı gereği her alanda başarılı olması çok enderdir. Hele spor gibi limitlerin çarpıştığı bir ortamda bu tür örnekler az rastlanır.

İnsanın genetik yapısının spor başarısı üzerindeki etkileri çok önemlidir. İnsana başarılı bir spor çevresi kazandırmak mümkündür, ancak iyi bir yapı kazandırmak mümkün değildir. Çocuğun ve gencin zamanında ve isabetli olarak kabiliyetlerine uygun branşlara ayrılabilmesi şampiyon olabilecek üstün yetenekli sporcuların ayrımını gerçekleştirebilecektir. İşte bu ayırmadaki kriterlerin en önemlilerinden birisi, spor dalına uygun kişilik ve fiziğe sahip sporcu seçmek, ikincisi ise, bu seçimi mümkün olan en erken zamanda yapmaktır. Ülkemizde de kitlelerin spora yönlendirilmesi anayasamızın 59. maddesi ile güvence altına alınmıştır. Anayasamızın 59. maddesine göre “Devlet her yaşta Türkiye vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcu korur” denilmektedir. Ülkemizin spor politikasına da bu maddeye göre yön verilmektedir. Ancak hala sporu tabana yaydığımızı söyleyemeyiz(Küçük, 1997). Fertlerin fiziki güçlerinin artırılması, ruhi gelişmelerin sağlanabilmesi ve toplumda sporun yaygınlaştırılabilmesi sosyal münasebetler ağının kurulmasına bağlıdır. İşbirliği ve dayanışmacı davranışların kazanılmasında da spor önemli bir araçtır. Sporun toplumun çeşitli kesimlerinde yapılabilmesi ve yaygın bir hal alabilmesi, hem devlet tarafından yerine getirilmesi şart olan fonksiyonlara bağlıdır, hem de fertlerin ve sosyal grupların katkılarını gerektirmektedir. Bir toplumda spora katılımın şekli, düzeyi, yararı ve sorunları sadece kişilerin yetenek ve ilgilerine bağlı değildir. Toplumun spora bakış açısı dolayısıyla sporun yönetim ve organizasyonu büyük önem taşımaktadır. Spor kendine özgü toplumsal kuralları, değerleri, etkileşim sembelleri ve süreçleriyle canlı bir toplumsal yapıdır. Spor kendi geçmişi ile toplum geçmişi arasında sıkı bir bağ oluşturur. Bu kuvvetli ilgi sporun toplumsal süreçler yoluyla şekillenmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu nedenle spor otonom olarak kendiliğinden oluşmaz. Özellikle toplumdaki ilişkiler yoluyla ortaya çıkarak, değişir ve yeniden biçim kazanır(Kara ve Pulur, 2003).

Kişiliğin oluşumu gelişim çağına özgü bir olaydır. Bu çağı yaşayanların; fiziksel olarak büyük kasları küçük kaslara oranla daha iyi gelişmiştir. El-göz eşgüdümüleri tam olarak gelişmemiş ve dikkatlerini bir konu üzerinde toplama süreleri kısadır. Sosyal ve duygusal anlamda benmerkezcidirler. Sorumluluk almaya hazır olup övülme ve ödüllendirilme onlar için önem taşımaktadır. Zihinsel olarak öğrenmeye istekli olup, yüksek güdülemeye sahiptirler. Doğrudan katılımı öğrenmeye yatkın olup, gruba aitlik ilgileri kuvvetlidir. Gelişim çağı çocuğunun devinimlerinde süreklilik ve anlatım vardır(İnel, 1996).

Yönelmede bireyin, çevresindeki veya okulundaki spor etkinliklerinin, sahaların, salonların ve malzemelerin yeterli olmasının yanı sıra, bireyi spor yapmaya güdüleyen birçok unsur vardır(Görücü, 2001).

Aynı zamanda sportif faaliyetler fertlere, sosyal hareketlilik sağlayarak toplumda sahip oldukları statüyü yükseltici, tamamlayıcı bir etkide yapmaktadır. Gelişen sportif faaliyetler yoluyla fertler ve sosyal gruplar arasındaki etkileşim dolayısıyla meydana gelen sosyal süreç, rekabet-çatışma veya mücadele-işbirliği-uyum -bütünleşmeyi ihtiva etmektedir(Güven, 1988).

1.4.1. Sporda Yönlendirmenin Önemi

Bireyin sosyal yaşantısı ile ilgili olarak almış olduğu eğitim ve yöneltiler vardır. Bunların kişi üzerindeki etkilerini değiştirmek ve tamamen kaldırmak oldukça zordur ve geniş zaman gerektirmektedir. Bu ve bunlardan kaynaklanan diğer sebepler insanı yönlendirirken karşımıza problem olarak ortaya çıkar(Tümer, 2001). Bu problemlerin ortaya çıkmasını önlemek için baştan önlemler alınmalıdır. Çocukların spora yönlendirilmesinde ve spora katılımlarında antrenör, öğretmen, çevre, aile, arkadaş grubu ve medya gibi bir çok faktör rol oynamaktadır(Şimşek, 2005). Aileler çocuklarını daha gelişimin ilk basamaklarından itibaren yönlendirmeye çalışmalı; bu yönlendirmeleri yaparken de çocuğun ihtiyaç duyabileceği alanları göz önünde bulundurmalarıdır.

Çocuğun psiko-sosyal gelişimine, fiziksel gelişimine ve serbest zamanlarını değerlendirmesine fayda sağlayacağını düşünen aile; çocuklarını, çocuğun kendi istediği

bir branşa veya kendilerince çocuğu açısından daha iyi bir gelecek sağlayacağını düşünerek, ailenin kendi seçtiği bir spor branşına yönlendirebilir(Kılıcıgil, 1998).

1.4.2. İnsanların Spora Başlama Amacı

Çağımız, insanların doğasına aykırı bir yaşama ve iş ortamı sunmaktadır. Yaratıcılığa olanak vermeyen, teknolojik donanımlara bağımlı, monoton çalışma koşulları, insanları mutsuzluk ve yalnızlığa itmiştir(Dönmezler, 1984). Suçluluk, alkolizm, ruh hastalıkları, uyuşturucu madde kullanımı, çeşitli psikolojik ve sosyo-psikolojik rahatsızlıkların yanı sıra, sınıfsal farklılaşma ve refahtan pay alma alanlarındaki toplumsal rahatsızlıkların da en yoğun olduğu toplumlar ileri endüstri toplumlarıdır(Tolan, 1983). Geline bu durumda insanlar sporu, yabancılaşmaya karşı bir araç olarak kullanırlar. Sporun faaliyetleriyle, yabancılaşmanın doğurduğu, işten soğuma, ilgisizlik, bireyin yaratıcı gücünün inkarı giderilmeye çalışılmaktadır(Erkal, 1986). Ayrıca insanlar spor sayesinde, kendilerini yeniden bulup ve geliştirmektedirler(Erdemli, 1991).

Bir başka bakış açısıyla spor, sadece fiziksel değil, psikolojik bir takım değişikliklere de yol açmaktadır. Sağlıklı olmak ve sağlıklı kalmak insanların en temel amaç ve hedeflerinden birisini oluşturmaktadır(İkizler, 2000). İşte tüm bu olgular, insanların neden spor yaptıklarını ortaya koymaktadır.

1.4.3. Çocukların Spora Başlama Nedenleri

Spor yapılırken önce rahatlama ve keyif alma süreci başlar. Sonra amaca yönelilir. Amaç denildiğinde ise, sonuç anlaşılmalıdır. Yani kazanma ya da kaybetme öncelikle düşünülmesi gereken bir konu değildir. Katılımın ve paylaşımın önemi daha fazladır. Çünkü çocuğu rahatlatan ve ona keyif veren sonuçta onu mutlu eden spor; çocuğun kendisini tanımasına, yeteneklerini ve becerilerini öğrenip bu özelliklerine katkıda bulunmasına yardımcı olur. Ailelerin bunu unutmamaları gerekmektedir. Eğitim bakımından olduğu kadar, sporsal verimin niteliği ve düzeyi bakımından da spora erken yaşlarda başlamayı öngören bir dizi gerekçe sayılabilir.

Freud'un, kişilik kuramının spor ve fiziksel etkinlikteki görünümü, oyundan başlayarak spora doğru giden bir dizinin incelenmesi olarak ele alınır. Bu dize; oyun müsabaka spor şeklinde ifade edilmektedir. Bu bağlamda Freud'un görüşü, spor ve fiziksel

etkinliğe katılımı ile ilgili temel görüşler sağladığından diğer kuramlar için temel teşkil etmektedir(Tiryaki, 2000).

Sportif beceriler çocukların kendilerine olan güvenlerini geliştirmede yardımcı olabilir. Bu beceriler çocukların fiziksel olarak formda olmalarını sağlarken, eğlenceli oyun ve etkinliklere başarılı bir şekilde katılmalarına da fırsat tanıyabilir. Motor gelişim alanında normalin altında olan çocuk, genellikle kendisinden daha yüksek becerili oyun arkadaşlarının oyunlarına katılmaz. Arkadaş ilişkileri ve özsaygı konusunda problemlerle karşılaşabilir. Yalıtılmış temel hareket becerilerini yapmayı öğrenmeyen çocuklar, hareket becerilerinin karmaşık bileşiminin performansını gerektiren spor ve dans sınıflarına katıldıklarında hüsran ve başarısızlıkla karşılaşır. Bu çocuklar hareket yeteneklerini geliştirebilecek özel yardımlar almadıkça, daha az arkadaşla, daha az özsaygıya ve fiziksel edilebilirlikten dolayı ilerideki yaşamlarında daha fazla sağlık problemlerine sahip olma eğiliminde olurlar. Fiziksel becerilerde yeterliliklerini geliştirmeye yardımcı olunan çocuklar bu becerileri sadece okul yıllarında değil, tüm yaşamları boyunca kullanacaklardır(Stephen, 1999).

Sportif etkinliğin yararlarına bakılacak olursa(Himberg, 2003);

- *Erken doğumda ölüm riskini azalttığı
- *Kalp rahatsızlıklarından kaynaklanan ölüm riskini azalttığı
- *Kendine saygıyı (özgüven) arttırdığı
- *Yüksek kan basıncı riskini azalttığı
- *Kolesterol düzeyini ve kan basıncını geliştirebildiği
- *Kuvvet ve dayanıklılığı geliştirdiği
- *Kolon kanserinin gelişmesini azalttığı
- *Depresyon ve kaygı hislerini azalttığı
- *Kilo kontrolüne olanak verdiği
- *Kas, kemik ve eklemleri sağlıklı bir şekilde koruduğu ve tamir ettiği
- *Yaşlılara düşmeksizin daha kuvvetli hareket etme olanağı verdiği

*Psikolojik olarak iyi bir yaşam olanağı sağladığı

*Obeziteyi engellediği ve azalttığı

*Sağlıklı bir vücut kompozisyonuna katkı sağladığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

BÖLÜM 2: İLKÖĞRETİM DÖNEMİ

2.1. İlköğretim Döneminin Tanımı, Önemi ve Kapsamı

İnsan yaşamı boyunca sürekli bir gelişim ve değişim içindedir. İlköğretim dönemi, belki de bu gelişim sürecinin en önemli dönemini oluşturmaktadır. Çünkü çocukluktan erişkinliğe geçişin meydana geldiği ve bireyde sürekli ve süratli bir değişimin gözlenebildiği dönemdir. İlköğretim döneminin en tipik özelliği, duyu ve motor sisteminin daha büyük organizasyonlara doğru ilerlemesi, boy ve ağırlıktaki artışın sabit ve yavaş olmasıdır. Bu yıllar boyunca beden yapısındaki gelişme oldukça az ve önemsizdir. Bu yılların en önemli özelliği, her ne kadar sabit ve yavaş büyüme olarak biliniyorsa da oyun ve spor performansı da gittikçe daha olgun düzeye ulaşır ve beceriler hızla öğrenilir. Ağırlık ve boyda meydana gelen yavaş büyüme, çocuğun vücuduna alışması için olanak tanır. Çocuğun vücudunu sevmesi ve benimsemesi, motor kontrol ve koordinasyonun gelişiminde etkili bir faktördür. Kemik ve doku gelişimindeki yakın ilişki ve ölçülerde meydana gelen değişme, motor işlemlerin daha yüksek düzeyde başarılmasında önemli bir etmendir. Kız ve erkeklerin büyüme modelleri arasındaki farklılıklar en düşük düzeydedir. Kol ve bacaklardaki uzama gövdeden daha hızlıdır. Erkekler, çocukluk dönemi boyunca kızlardan daha ağır ve daha uzun kol ve bacağa sahip olma eğilimindedirler. Kızların ise, kalça genişlikleri daha fazladır. Ergenlik öncesine kadar kız ve erkekler arasında ağırlık ve fizik yönünden küçük farklılıklar vardır. Bu nedenle, kız ve erkeklerin etkinliklere beraber katılmaları ve etkinliklerde cinsiyet ayrımı yapılmaması önerilmektedir(Özer, 1998).

Kızlar, ergenliğe erkeklerden daha önce girdikleri için erkeklerden daha uzundurlar. Erkekler, 14 yaş civarında kızların boyuna ulaşırlar ve onları geçerler. Aynı zamanda, 12–14 yaşlar arasında kızlar erkeklerden daha ağır olma eğilimindedirler. Fakat bu yaştan sonra erkekler kızları yakalarlar ve sonra da geçerler. Kas kütlelerinde artış görülür. Bu da, ergenin sportif etkinliklere ve yoğun antrenmana hazırlıklı olmasını sağlayabilir.

Jean Piaget; ilköğretim dönemini Somut İşlemler(7–11) ve Soyut İşlemler Dönemi(12 ve yukarı) olarak iki bölümde ele almıştır. Piaget, Somut İşlemler Döneminde bütün hakkında bilgi elde etmek için parçaların incelediğini, nesnelerin somut oldukları sürece

kavramsal bir hiyerarşiye göre sınıflandırabildiğini, nesnelere belirli bir ilişkiye göre düzene koyulabildiğini belirtmektedir. Ayrıca, kütleli değişmezliği (eşit miktardaki maddelerin farklı görünecek şekilde yeniden düzenleseler bile, değişmediklerini kavrayabilme yeteneğidir) kavramının geliştiğini, cinsiyet rollerinin değişmezliğinin anlaşıldığını, hayal ve gerçek arasındaki farkın kavrandığını, daha geniş toplumsal bakış açısına sahip olduğunu vurgulamıştır. Piaget Soyut İşlemler Döneminde ise, bireyin fikir dünyasına adım attığını, varsayımlar kurduğunu, mantıksal sonuçlar çıkarabildiğini, tümdengelim yapabildiğini, şimdiki zamandan gelecek zamana yönelik olası sorunlarla uğraşabildiğini ifade etmektedir.

Özer; “Çocuklarda Motor gelişim” adlı kitabında Havighurst’un bu dönemi Orta Çocukluk(6–12 yaş) ve Ergenlik(13–18 yaş) olarak ele aldığını belirtmiştir. Havighurst, orta çocukluk döneminde, oyunlar için gerekli fiziksel becerilerin öğrenildiğini, çocuğun kendisine karşı olumlu tutumunun oluştuğunu, yaşlıları ile geçinmenin öğrenildiğini, uygun cinsel rol kazanıldığını, vicdan, ahlak ve bir değer ölçüğü geliştirildiğini vurgulamıştır. Ergenlik döneminde ise, her iki cinsiyetle de olgun ilişkiler kurulduğunu, eril ya da dişil toplumsal bir rolün gerçekleştirildiğini, bedensel özelliklerin kabul edildiğini ve etkili bir şekilde kullanıldığını, ana babadan ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığın gerçekleştiğini, aile yaşamına, evliliğe ve bir mesleğe hazırlanıldığını ifade etmektedir(Özer, 2001).

Aral ve diğerleri; “Çocuk Gelişimi” adlı kitaplarında Erikson’un bu dönemi “Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu (6–12 yaş)” ve “Kimliğe Karşı Rol Karmaşası (12–17 yaş)” olarak ele alındığını belirtmektedirler. Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu Döneminde, yaşam için gerekli becerilerin “okuma-yazma, matematik araç kullanma vb.” gelişiminin önemli olduğu, ilkökul öğretmeninin çocuğun kişilik gelişiminde önemli bir yer tuttuğu, rekabete dayalı etkinliklere eğilim gösterildiği, yetişkinler yerine arkadaşlar arasında yer edinmeye çalışıldığı, sosyal becerilerde yeterlilik kazanmaya, çabalardan ve yapılan işlerden başarı duygusu elde etmeye gereksinim duyulduğu, ana babaya olan bağlılığın sosyal kurumlara olan bağlılıkla yer değiştirdiği, çocukların başarıları ve çabaları ödüllüğünde “çalışkanlık ve başarı duygularının” geliştiği, yeteneklerinin ötesinde beklentiler geliştirilirse ve çabalarından dolayı eleştirilirse, aşağılık duygusunun geliştiği ifade edilmektedir. Kimliğe Karşı Rol Karmaşası Döneminde ise,

cinsel olgunlaşma ve beden büyümesinin oldukça hızlandığı, kız ya da erkek kimliğinin geliştiği, arkadaşlar tarafından kabul edilme ya da reddedilmenin önemli olduğu belirtilmektedir. Ayrıca çabuk öfkelenmenin meydana gelebileceği, duygusal yönden dengesizliğin ve gerginliğin oluşabileceği, çocuğun genç uygun özdeşimler yolu ile kendi “kimliğini” geliştirebileceği ve kimliğini bulamazsa “rol karmaşası” içine düşebileceği, kimlik duygusu geliştirilmesinin yetişkin kararlarını (meslek ve eş seçimi) alabilmek için önemli olduğu, kimlik duygusunun, bireyin içinde bulunduğu toplumda bireye belirli bir yer garanti edebileceği de vurgulanmaktadır. Bu dönem ile ilgili özellikler incelendiğinde çocuğun algısal yeteneklerinin belirginleştiği görülebilir. Bu dönem sonunda çocuğun, duyu motor organlarının gittikçe daha büyük uyumla çalışması sonucunda karmaşık becerileri başarabildiği söylenebilir. Ancak çocuğun motor modellerinin maksimum düzeyde olgunlaşması için denemeler yapması gerektiği söylenebilir. Yani; çocuk normal olgunlaşma süreci boyunca algısal süreçleri geliştirerek, uygulamalar yaparak motor becerilerini geliştirebilir(Aral ve Diğer. 2000).

2.2. İlköğretim Dönemi Çocuklarında Gelişim Özellikleri

İlköğretim dönemi Erken Çocukluk, Orta Çocukluk ve Geç Çocukluk Dönemi olarak ele alınırsa, bu dönemler içerisine farklı gelişim özelliklerinin ortaya çıktığı görülebilir. Bu dönem içerisindeki gelişim özellikleri kısaca aşağıdaki biçimde açıklanabilir(Kircher ve Graham, 1998):

2.2.1. Erken Çocukluk Dönemi (5–7 yaş)

Bu yaştaki çocuklar oldukça bencildir. Bu yüzden kendi kendileriyle veya bir ya da birkaç çocukla oynarlar. Bu çocuklar fiziksel etkinlik veya mücadelenin pek çok tipini araştırma gereksinimi duyarlar. Fakat bu araştırma zorlanmamalı onların başarıları cömert bir şekilde övülmelidir.

2.2.1.1. Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri, İlgi ve İhtiyaçları

Bu yaş grubundaki çocuklar grup ya da takım halinde oynamaya isteklidirler. Çok kurallı oyunlardan hoşlanmazlar. Uzun süreli dikkat gerektiren etkinliklerden çabuk bıkarlar. Evin dışında katıldığı hareketli ve eğlenceli oyunlar ile yarışmalara ilgileri fazladır. İyi beslenmeye ve yeterince dinlenmeye ihtiyaçları vardır. Etkinlikler arasında sık sık dinlenmeye gerek duyarlar. Anne, baba, öğretmen ve diğer büyüklerinden şefkat,

övgü ve ilgi beklerler. Dönem sonunda kız ve erkek çocukların oyunları ve ilgileri ayrılmaya başlar(Aracı, 1999).

Bu yaş grubundaki çocuklar daha egoistçe davranırlar. Anne – babaya karşı güven göstermeyen çocuklar bu çağda arkadaşlık kurmakta, onlarla oynamakta zorluk çekerler ve derslere daha az ilgi duyarlar. Daha doğrusu çocuğun ilk yıllarındaki sosyal ve duygusal gelişimi daha sonraki yıllarda sosyal gelişimin temelini oluşturur(Muratlı, 1997).

Bu dönemde oyun çocuğun en önemli uğraşısıdır. Gün boyu durup dinlenmeden oynar. Oyun çocuğun ruhsal gelişiminde ve kişilik kazanmasında sevgiden sonraki en önemli ikinci ruhsal besini olmuştur(Muratlı, 1997).

2.2.2. Orta Çocukluk Dönemi (8–10 yaş)

Orta çocukluk dönemine girildiğinde çocuğun ilgisinin grup etkinliğine ve grup başarısına doğru yöneldiği görülür. Çocuklar daha karışık oyunlara, dans etkinlikleri ve bireysel yetenekleri geliştirmek için yapılan uygulamalara istekli bir görünüm çizerler. Bu yaştaki çocuklar takım sadakati ya da gruba ilgi duyma davranışını göstermelerine rağmen yetişkin etkinliklerini gözlemlemeye ve katılmaya eğilimlidirler. Bu çok önemlidir. Bu yüzden öğretmeler her bir çocuğun başarılı olabilmesi için mücadele etkinlikleri ortamı yaratmalıdır. Orta çocukluk dönemi, grup ortamında çocukların kendi yeteneklerini test etmeye başladığı dönemdir. Eğer çocuk tüm mücadelelerinde başarısız ise, imaj çok düşük bir seviyeye ulaşacak ve şüphesiz fiziksel etkinliğe olan ilgisi devam etmeyecektir. Bu yüzden, öğretmenler ya da antrenörler çocuğun yaşamı boyunca başarısızlıklarıyla başa çıkmak için gerekli olan temel gücü onlara sağlamalıdır.

2.2.2.1. Orta Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri, İlgi ve İhtiyaçları

8–10 yaş grubu çocuklarda boyuna büyüme yavaş, enine büyüme hızlıdır. Erkekler kızlara oranla biraz daha dayanıklı ve kuvvetlidir. Bu çağda dikkatin gelişimi sürmektedir. Çocuklar daha gerçekçi düşünmeye başlamışlardır. Başkaları ile olan ilişkilerini gerçek yönleri ile görür ve kendilerini eleştirebilirler. İlişkilerinde dürüst olmaya duyarlıdır. Görev ve sorumluluğa ilişkin davranışları gelişim içerisinde.

Beden ve ruh sağlığı arasındaki dengede sağlanmıştır. Bu yaş grubunun ilgi ve ihtiyaçları ise; vücut gelişimi ve güzelliği konusunda duyarlı ve özenlidir. Oyun ve spor etkinlikleri ilgi alanının merkezidir. Başarılı olmak için çaba gösterirler. Başarılı sporcuları önemli bir kişi olarak görür ve adlarıyla tanırılar. Erkek çocuklar, kuvvet ve cesaret isteyen yarışmalı etkinliklerden, kız çocukları da eğlenceli takım oyunlarından hoşlanırlar. Kız ve erkekler ayrı oynamak isterler. Zamanın büyük bir kısmını arkadaşları ile dışarıda ve oynayarak geçirmek isterler. Büyüklerinden anlayış ve ilgi beklerler. Yeteneklerini sergilemekten büyük mutluluk duyarlar(Harmandar, Özdilek, Göral, 2000). 8–10 yaş grubu çocuklarda sporda ve okulda başarılı olmak oldukça önemlidir. Fiziksel görünüş ve sosyal kabul, bu yaş grubunun öz saygısını önemli ölçüde etkilemektedir. Kişinin olumlu bir benlik tasarımı geliştirilmesi ve kendini kabul edebilmesi için, onun başkaları tarafından kabul edilmesi ve bazı işlerde başarılı olması gerekmektedir(Zorba, Tekin, Özdağ, Akçakoyun, 1997).

2.2.3. Geç Çocukluk Dönemi (10–12 yaş)

Fiziksel olgunluk kız ve erkek çocuklarının davranış ve tutumlarında farklılık ve bir geçiş dönemi yarattığı için 10–12 yaşındaki çocukların sosyal ve psikolojik gelişimlerine etki eder. Her iki cinsiyet karışık takım oyunlarına ve bir önceki yaş dönemindeki gibi, oyun yeteneklerini geliştirmeye ve uzun bir dönem süren uygulamalara isteklidirler. Bu dönemde çocuk kendi hareketleri için sorumlu olmaya şiddetli bir gereksinim duyar. Bu yüzden, günlük planlarının organizasyonlarını ve denetlemelerini yapmaktan hoşlanırlar.

2.2.3.1. Geç Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri, İlgi ve İhtiyaçları

Bu dönemde organlar ve sistemler arasında uyum sağlanmıştır. Hareketleri doğru ve çabuk kavrarlar. Sportif etkinliklerde verimlilik dönemindedirler. Dikkatleri büyüklerinkine yakın sürelidir. Kendine güvenleri büyüktür. Öğrenme isteği yüksektir. Eleştiriye açıktırlar. Başkalarını gerçekçi yönde eleştirebilirler. Dönemin sonunda büyüme hızı artar ve vücuttaki değişiklikler başlar(Harmandar, Özdilek, Göral, 2000). Yaşıtlar ile hem arkadaşlık kurmak isterler, hem de bir beceri yetenek üstünlüğü ile sivrilme çabasındadırlar. Övünmeye bayılırlar. Bu duygular, düzenli spor yapmaya yönelişin en önemli nedenlerinden birisidir. Birbirlerinin kusurları ile alay ederler. Başkalarının güçsüzlüğünü sergiledikçe kendilerini daha güçlü görürler(Muratlı, 1997).

2.3. İlköğretim Döneminde Temel Hareketler Döneminden Sporla İlişkili Hareketler Dönemine Geçiş

6–8 sınıf eğitim programlarında olan çocukların ritmik jimnastik ve jimnastik gibi özel spor branşlarının içindeki manipulatif (küçük kas grubu) ve lokomotor ve non-lokomotor (büyük kas grubu) becerilerin karışımı olan yetenekleri göstermeleri beklenebilir. Dersler, özel yetenek ve engellerden arındırılmış bir şekilde sunulmalı ve ayrıca oyun gibi sunulan dans adımlamaları ve yapılandırılmış dans etkinlikleri oluşturulmalıdır(Himberg, Hutchinson ve Roussell, 2003).

Bu düzeyde iki amaç gözlenebilir. Birinci amaç; grup dansı ve çeşitli folklorik dansların özelleştirilmiş etkili spor hareketleri içinde kullanılmasıdır. Bu dönemde çocuk, yuvarlanma ve denge yeteneğini kazanmış olmalıdır ve ondan daha ileri düzeydeki bir arkadaşıyla hareket edebilmelidir. İkinci amaç ise, fiziksel uygunluğunu geliştirmektir. Güçlü fiziksel etkinliklerinin bir çeşidi günlük ders programlarının içine katılmalıdır. Motor yeteneğin ve fiziksel uygunluğun gelişimine ek olarak fiziksel eğitimin başlıca amaçları olan bilişsel ve etkili hâkimiyet de önemlidir. Çocuklar fiziksel uygunluğun gelişmesi için gerekli olan kuralları ve egzersiz programlarını anlamalıdır. Çocukların sağlıklı bir yaşama doğru hareket etmelerinden önce, onların başarılarıyla ilgili kendilerini güvende ve iyi hissetmeleri sağlanmalıdır. Motor gelişimin sporla ilişkili hareketler dönemi, temel hareketler döneminin bir uzantısıdır. Bu dönem süresince hareket yalnızca çocuğun hareket etmesini öğrenmede amaç olmak yerine, çeşitli yarışma etkinlikleri içinde işbirliğine dayalı olarak kullanılır. Lokomotor ve non-lokomotor (büyük kas grubu), manipulatif (küçük kas grubu) ve dengelemeye ilişkin hareketler birleştirilerek çeşitli etkinliklerde kullanılır. Örneğin; sekme ve sıçrama temel hareketleri artık ip atlama, üç adım atlama vb. etkinliklere uygulanabilir(Amelia, Thomas, Thomas, 2000). Sporla ilişkili hareketler döneminde, becerilerin ne ölçüde gelişeceği çeşitli bilişsel, duygusal ve motor etmene bağlıdır. Tepki zamanı, hareket hızı, koordinasyon, beden yapısı, boy, ağırlık, alışkanlıklar, arkadaş etkisi, duygusal yapı bunlardan bazılarıdır. Çocuk, temel hareketler döneminde herhangi bir hareket modelinde olgunluk evresine eriştiyse, bu hareket modelinde sporla ilişkili hareketler döneminde çok az değişiklik olur. Ancak; performans düzeyinde, artan fiziksel unsurlara bağlı olarak yıldan yıla farklılıklar gözlenmeye başlar. Sporla ilişkili

hareketler döneminin temel hareketler üzerine kurulduğu unutulmamalıdır. İleri çocukluk döneminde (7–12 yaş) cinsiyet farklılığının motor beceri ve performans üzerindeki etkisi artar. Sürat, sıçrama, fırlatma ve denge ile ilgili hareketlerde erkekler daha iyi, esneklik ve küçük kas gruplarının koordinasyonunu gerektiren hareketlerde ise, kızlar daha iyidir. Sporla ilişkili hareketler dönemi genel evre, özel evre ve uzmanlaşma evresi olarak üç bölüme ayrılır(Amelia, Thomas, Thomas, 2000) :

1) Genel Evre: Bireyin olgun hareket modellerini birleştirme çabaları gösterdiği evredir. Yaklaşık 7–8 yaşlarında başlar. Bu evrede birey, temel hareket türlerini, sporla ilişkili becerilerini gerçekleştirebilmek için birleştirmeye ve uygulamaya yönelir. Spora yüksek bir ilgi vardır. Çocuk, tüm spor branşları ile ilgilenir. Kendini fizyolojik, anatomik ve çevresel faktörler tarafından sınırlanmış hissetmez. Temel hareket yeteneklerinde doğruluk ve beceri önem kazanmaya başlar. Performansta beceri ve doğruluk önem kazanmaya başlayınca stres ortaya çıkar. Bu dönemde bireysel çalışmalar, spor becerilerinin nasıl başarılabacağı konusunda yoğunlaşır.

2) Özel Evre: Yaklaşık 11–13 yaşlarını kapsar. Birey, bu dönemde fiziksel kapasitenin ve sınırlılıklarının farkına varmaya başlar. Artan bilişsel yetenekle ve deneyimlerle birlikte birey, çeşitli etmenleri de dikkate alarak tüm spor branşları içinden belli bir branşa yönelmeye başlar. Çocuk bu evrede, belli etkinliklere katılma ve belli etkinliklerden kaçınma eğilimi gösterir.

3) Uzmanlaşma Evresi: Ortalama 14 yaşında başlar ve yetişkinlik süresince de devam eder. Bu evre, motor gelişim sürecinin doruk noktasıdır. Bu evrenin en önemli özelliği bireyin belirli bir branşa uzun süre katılmasıdır. Bir önceki evrede beliren ilgiler, yetenekler ve seçimler uzmanlaşma evresinde daha da sınırlıdır. Zaman, para, tesis, malzeme gibi etmenler spora katılımı etkiler. Etkinliğe katılım düzeyi, bireyin yeteneklerine, olanaklarına, fiziksel özelliklerine, motivasyonuna ve geçmiş deneyimlerine bağlı olarak değişir. Performans düzeyi, rekreatif etkinliklere katılmadan, profesyonelliğe kadar uzanan doğrunun herhangi bir noktasında olabilir. Performans, otomatik olarak görülür ve güvenilir konumdadır.

BÖLÜM 3: SOSYALLEŞME KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ

3.1. Sosyalleşme Kavramının Tanımı

Sosyalleşme kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır. Sosyalleşme, bireyin biyolojik kökenli içgüdülerinin, toplumdaki geçerli değer yargıları ve davranış kalıpları içine yerleştirilmesini sağlayan bir toplumsal öğrenme ve uygulama sürecidir. Sosyalleşme, toplumsal yapıdan ve yaşam deneyimlerinden etkilenir. Sosyalleşmeye bireyin kendi özünü toplumun yaşam düzeneklerine uyarlaması sürecidir de diyebiliriz(Kılbaş, 1994).

Bireyler, içinde doğdukları toplumun kuşaktan kuşağa geçirilen kültürünü, sosyalleşme süreci içinde öğrenme yoluyla elde ederler. Sosyalleşme başkalarıyla olan ilişkileri aracılığıyla bireye, iyi-kötü, doğru-yanlış gibi toplumun yargı ölçütlerinin diğer tüm değer, kural ve normların toplumca kabul edilebilir tutum ve alışkanlıkların, becerilerin iletilmesi sürecidir. Sosyalleşme, ilk psiko-sosyal çevre olan ailede başlar, ailede ve çevrede gerçekleştirilir. Ailedeki sosyalleşmenin en önemli belirleyicileri anne-baba davranışları olup, ruhsal özelliklerin büyük çoğunluğu aile içinde kazanılır.

Kişiliğin gelişmesinde, kişilik yönelimlerinin ve savunma mekanizmalarının oluşmasında sosyalleşmenin genel çerçevesini ve ortamını aile çizer, ikincil gruplar ise, bu genel çerçevenin içini ayrıntılarla doldurur. İkincil gruplar çocuk ya da gencin, sokak gibi örgütlenilmemiş çevresi olabileceği gibi, örgütlenilmiş çevresi (yaygın eğitim ortamı) de olabilir. Yaygın eğitim ortamında insan ilişkileri ve etkileşim daha zengin ve yoğun olarak gerçekleşecektir. Davranışın kültüre bağımlı bir görecelik taşıması nedeniyle gençlerin uyumsuz olarak görülen bazı davranışlarının söndürülerek, bu ortamda yeniden koşullandırma ile uyumlu davranışa dönüştürülmesi olasıdır(Kılbaş, 2001).

Birey çevresini etkilediği gibi çevresinden de etkilenen bir varlıktır. Bu etkileşimde özellikle birey açısından toplumun davranış kalıpları (yapma, duyma, düşünme) öğrenilmektedir. Bu öğrenme sonucu ortaya çıkan, bireyin ait olduğu topluma uyumu sosyalleşmenin, yeterli düzeyde geliştiğini gösterir. O halde sosyalleşme, insanın tecrübelerinin ışığında kişiliğin doğal yapısı ile yaşadığı toplumun sosyokültürel değerlerini yaşamı sırasında içselleştirdiğini ve insani kişiliğinin farkına vardığını

bunun yanı sıra anlamlı toplumsal görevlerle yaşamak zorunda olduğunu toplumsal çevreye uyumunu sağlayan süreçtir(Doğan, 1998).

Sosyalleşme toplumsal ve bireysel yaklaşımlara bağlı olarak iki şekilde ele alınır. Toplumsal açıdan sosyalleşme bireyin kültürü öğrenerek içinde yaşadığı organize yaşam biçimiyle uyumasıdır. Bireysel yaklaşıma göre ise sosyalleşme; kişinin doğuştan getirdiği potansiyel birikimi toplum içerisinde artırması ve geliştirmesi sürecidir(Kızılcılık-Erjem, 1996).

Sosyalleşme kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesi ve içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır. Bir çocuğun sosyalleşmesini sağlayan araçlar, ailesi, komşuları, oyun arkadaşları, okul arkadaşları, öğretmenleri ve kitle iletişim araçlarıdır(Öztürk, 1998).

Sosyalleşme tek yönlü bir olgu değildir; daha çok karşılıklı olarak insanlar arası etkileşimi ve böylece değerlerin, normların, davranış örneklerinin ve rol sistemlerinin değişimini ifade eder. Sosyal yetenek insana içselleştirilmiş değerler doğrultusunda beklentilere ve normlara uygun davranması olanağını verir. Ancak hem insanı kendine karşı hem de az ya da çok içselleştirilmiş değerlere, normlara, davranış örneklerine ve sosyal rollere eleştirel bir uzaklığı da içerir. Sosyal yeterlik pek çok bir birine bağlı özelliklere, yeteneklere ve beceriye dayanır. Sosyalleşme sosyal sistemin ve toplumun sürekliliği için vazgeçilmez bir önem taşır(Atalay, 1998).

Geniş anlamıyla sosyalleşme çocuğun eğitimi demektir. Bu sürece, aynı zamanda, “topluma hazırlanma” diyebiliriz ki birey, bu süreçle, belli bir topluma ve dar anlamda ise belli bir gruba bütünleşmektedir(Tezcan, 1993).

Toplumbiliminde bu öğrenme sürecine “sosyalleşme” adı verilmektedir. Sosyalleşme süreci sayesinde toplum kültürü yeni kuşaklara geçmektedir. O halde sosyalleşme, toplumun norm, değer ve inançlarını üyelerine nakletme mekanizmasıdır(Dönmezer, 1994).

İnsan davranışı sosyal çevrenin yönlendiriciliği ile meydana gelir ve çevre tarafından öğretilir. Sosyalleşme sayesinde insan, toplumun ortaya koyduğu tavır ve hareket modellerini, örneklerini ve düşünme biçimlerini öğrenmektedir. Böylece sosyalleşme

kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır(Dönmezer, 1994).

Sosyalleşme birey ve toplum açısından farklı bir anlam taşır. Sosyalleşme, toplum açısından kültürün kuşaktan kuşağa devrini ve bireyin, örgütlenmiş bir toplumsal yaşam içerisinde belirlenmiş normlara uymasını sağlar(Tolan, 1993) . Sosyalleşme toplumun kişinin diğerleri ile birlikte yaşayabilmesi için ondan beklediklerini temsil eder. Sosyalleşme terimi, 1930'lardan bu yana önem kazanmıştır(Dönmezer, 1994). Sosyalleşme insanın diğer insanlarla olan davranışlarını kapsayan ve ömür boyu geliştiren bir oluşumdur(Mengütay, 1992).

Sosyalleşme süreci çocuğun doğuşundan itibaren başlar. Doğuştan sonra bireyi saran ilk sosyal muhit, aile müessesesidir. Çocuğun sosyalleşmesinde en büyük pay, aile müessesesinin önemli bir unsuru olan anneye düşmektedir. Anne ne derece iyi yetişmiş ve yeterli kültürel bir seviyeye sahipse, gördüğü eğitimin yanı sıra, yeterli bir sosyal çevreden geliyorsa, bu durum çocuk üzerinde çok olumlu etkiler yapabilir. Bu açıdan konuya baktığımızda annenin ilk öğretmen olarak bireye sosyalleşme yolunda olanaklar sağladığını görürüz(Erkal, 1996). Okulda iken aynı zamanda çevresindeki diğer örgütlü gruplara da girer. Bunlar; örneğin, bir kulüp, serbest zaman faaliyetleri ve daha geçici nitelikteki arkadaş gruplarıyla ilgili olabilir. Okulu bitirince işiyle ve yerel çevredeki tanışıklarıyla ilgili yeni bir ilişkiler çevresi içine girer(Tezcan, 1993). İşyeri içinde de kendi şahsiyetini bulur ve geliştirir(Erkal, 1996). Kitle haberleşme araçları ve çeşitli sanat faaliyetleri bireyi sosyalleştirir.

Yeteri derecede sosyalleşmemek sapma olarak adlandırılan bir takım davranışların artmasını da gerektirmektedir. Bu gibi durumlarda, birey ile toplum arasında bir uyumsuzluktan bahsedilebilir. Sosyalleşmenin en belirgin özelliği bireyin kendi dışındaki diğer bilgilerle ve sosyal gruplarla dayanışma ve işbirliği içine girebilmesidir.

Sosyalleşmemenin sebepleri arasında, toplumda rehberlik müessesinin gelişmemiş olması, sosyal çevrede şekilci, sadece maddeci ve faydacı normlara göre ilişkilerin geliştirilebilmesi, ideolojik şartlanma, grup dışı faaliyetlere kapalılık, kendi dışındakileri aşağılama ve kendi grubuna yükselme ve dil anlayışındaki farklılık sayılabilir(Erkal, 1996).

Sosyalleşme sürecinin olumlu bir nitelik kazanmasında uygulanan ceza ve ödüllerin biçim, kapsam ve düzeyleri ile çocukta doğan engellenmelerin kişiliği geliştirici bir yönde kullanılması, büyük önem taşımaktadır(Tolan, 1993).

Sosyalleşme insanın diğer insanlarla olan davranışlarını kapsayan ve ömür boyu geliştiren bir oluşumdur(Mengütay, 1997).

Karşılaştığı ilk toplumsal kurum olan ailede çocuk iyi-kötü, güzel-çirkin gibi ahlaki normları ve değer yargıları ile gelenek ve göreneklerin ilk bilgisini burada alır. Bireyi toplumsal hayata alıştırmaya ve hazırlamanın eğitiminin temel hedeflerinden olduğu göz önüne alındığında, ailenin çocuğun toplumsallaşmasında yerinin neden önemli olduğu ortaya çıkar. İnsanın en ilkel ve sürekli duyguları zevk, hoşlanma, acı, kin, çocukluk çağlarında oluşur. Bu bakımdan doğumdan on iki yaşına kadar olan çağ insan hayatının en önemli dönemidir. Öte yandan her türlü iyi alışkanlıklarla iyinin benimsenip seçilmesi, kötünün itilip ondan nefret edilmesi işte bu çocukluk döneminde oluşur ve pekişir(Doğan, 1995).

Bu durumda, yerleşik normların dışına çıkabilen kişilerin davranışları, çevresi tarafından yadırganabilmekte, hatta tepki ile karşılaşılabilmektedir. Toplumun üyeliğini yeteri derecede kazanamayan birey toplum dışına itilmektedir. Yetersiz sosyalleşme, sapma olarak adlandırılan bir takım davranışların artmasını da gerektirmektedir. Böyle durumlarda, birey ile toplum arasında bir uyumsuzluktan bahsedilebilir. Sosyalleşmenin temel özelliği, bireyin kendi dışındaki diğer bilgilerle ve sosyal gruplarla dayanışma ve işbirliği içine girebilmesidir.

Toplumda rehberlik müessesesinin gelişmemiş olması, sosyal çevrede şekilci, sadece maddeci ve faydacı normlara göre ilişkilerin geliştirilebilmesi, ideolojik şartlanma, grup dışı faaliyetlere kapalılık, kendi dışındakileri aşağılama ve kendi grubuna yükselme ve dil anlayışındaki farklılık, sosyalleşmemenin sebepleri arasında sayılabilir.

Bireyin sosyalleşmesinde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yeri önemlidir. Bu faaliyetler hem devlet, hem birey ve hem de devletle bireyin birlikte ortaya koydukları gayretlerle ortaya çıkabilir. Kültürün kazanılması ve genç nesillere aktarılması da eğitim, öğretim ve öğrenme süreci sonunda elde edilir. Eğitimin sosyalleşme içinde etkin bir yeri vardır(Erkal, 1996). Fert sosyal hayattan haberdar olduğu oranda bir takım sosyal

faaliyetlere katılacaktır. Fertler toplumda sosyalleştikleri oranda, mevcut faaliyetlere katılma eğilimleri artmaktadır. Bu cümleden olmak üzere, spor da sosyalleşen veya sosyalleşme eğilimi artan fertlerin uğraşacakları bir konu haline gelebilir. Aslında "katılma" süreci hangi şekilde olursa olsun sosyalleşmeyle paralel yürür(Güven, 1998).

3.2. Sosyalleşme Süreci

Bir olgu olarak bireyin doğuştan itibaren toplum üyeliğini kazanmasında geçirdiği safhaların tümüne verilen addır(Erkal, 1986). Gerçekte bu süreç, bireyle çevresi arasındaki iletişim ve etkileşimin sonucudur. Yaşam boyu sürer ve bireye yeni yaşantılar kazandırır. Kişiliğin toplumsal, ahlaksal katmanı olan kişilik sosyalleşme sürecinin ürünüdür. Bireyin ahlaksal değerleri benimseyerek, benliği üzerinde denetim kuran toplumsal bilince sahip olması sosyalleşme sonucudur(Oka, 1986).

Sosyalleşme sürecinin içeriğinin ve biçiminin belirlenmesi öğrenme yoluyla gerçekleşir. Sosyalleşme, bireyi toplumun ve çeşitli grupların bir üyesi haline getiren, değer, tutum ve davranışlarını, kurumsallaşmış normlara uygun olarak tanımlayabilmesine olanak sağlayan bir kültürlenme (acculturation) sürecidir(Tolan, 1996).

Sosyalleşme süreci, insana; içinde yaşadığı evren ve toplum hakkında belirli bir anlayış kazandıran, onu yaşadığı topluma bağlayan, toplumdaki diğer insanlarla ilişkilerini ya da yaşamına anlam kazandıran bir işleyiş içerir. Sosyalleşme süreci, bireyin gelişimini, toplumsal yaşama etkin olarak katılımının koşullarını oluşturur(Kongar, 1981).

Sosyalleşmenin amacı sosyal yetenektir. Sosyalleşme sürecinde kazanılmış bir dizi özellikleri içine alır. Örneğin sosyalleşme başkalarına ve topluma uyum sağlama, karşılıklı etkileşimde ve iletişimde bulunma yeteneği, kendi davranışlarına dikkat etme, oynadığı rolleri birbirinden ayırma, eleştiri yeteneği gibi. Böylece bir bireyden, kendine özgü kişilik özelliklerinden yola çıkılarak bunların geliştirilmesi ve korunmasıyla sosyal bir kişiliğe ulaşılır. Birincil sosyalleşme kural olarak ailede başlar. Buna karşın ikincil sosyalleşme bir dizi etki alanlarından ve sosyalleşme kurumlarından oluşur. Bütün bir yaşam boyunca sürer(Atalay, 1998).

Bireylerin farklı toplumsal durumlara göre özgünlükler taşıyan sosyalleşme sürecini, toplumsal yapı belirler. Sosyalleşme süreci üzerinde, bireyin toplumsal konumu kadar toplumsal faktörler de etkilidir. Sosyalleşme süreci birey-toplumsal yapı ilişkileri içinde

gerçekleşir. Bu ilişkide belirleyici olan, “toplumsal yapı ile bireylerin etkileşimidir”. Birey belli bir yapının içinde doğar bu açıdan bireyin rolü, mevcut toplumsal ilişkiler düzeni (mevcut toplumsal yapı) tarafından belirlenir. Rolü, toplumsal yapı tarafından belirlenen birey, daha sonra, toplumla arasındaki etkileşime göre kendisini belirleyen toplumu da yeniden biçimlendirmeye başlar(Kongar, 1981).

3.2.1. Sosyalleşmenin Safhaları

Sosyalleşme üç aşamada gerçekleşir. İlki henüz sosyalleşmenin olmadığı veya sosyalleştirmenin başlangıç aşamasıdır. Bu süre asli grup olan ailede başlar.

Sosyalleştirmenin ikinci aşaması, sürekli bir sosyalleştirmenin üstlenildiği toplum üyeleri ile ilgilidir. Örneğin okul, din, iş ve meslek hayatı, evlilik vs süreçleri bu aşamada yaşanır.

Üçüncü aşaması yeniden sosyalleştirme aşamasıdır. Bu aşamada ferde, zaman zaman geçmişin zıddına yeni zihniyet ve davranış tarzlarının kazandırılması denir. Bir inançtan başka bir inanca, bir ideolojiden başka bir ideolojiye dönüşüm süreçleri yeniden sosyalleşmenin güzel örnekleridir(Aslantürk-Amman, 2000).

Birinci devre çocuğun ilk sosyalleşmeye başladığı ve kendi varlığının suruna erdiği safha olarak değerlendirilebilir. Bu safhada, çocukla ilgili değer ve kabiliyetlerin oluşumuna yarayacak sağlam bir temel oluşturulmaktadır. Çünkü çocuk, aile içerisinde yalnızca biyolojik ve fizyolojik bakımdan korunmaz. Bunlarla birlikte kendine güven duymaya başlar ve ferdiyetin bilincine varır. Bunlar ailenin çocuğa karşı takındığı tavra bağlıdır(Akyüz,1992).

Yetişkin kişinin sosyal tavır ve davranışları, kendisine olan güveni, sevmeye, çocukları ile olan ilişkilerinin niteliği, hayatının daha başlangıcında annesi ile olan karşılıklı ilişki biçimlerinden kaynaklanır. Bu nedenle çocukta doğuştan olan kin, nefret, haset gibi saldırgan eğilimler ve aynı zamanda sevmeye yeteneği anne üzerinde yoğunlaşır ve anne ile oluşan bir sevgi ve özdeşleşme ilişkisi, çocuğun ileride diğer kişilerle özdeşleşmesini kolaylaştırır. Bu itibarla ileride oluşacak kişilik tipi bakımından çocuktaki doğuştan yerleşmiş eğilimler yanında hayatın ilk yıllarında annenin göstereceği sevgi ve anlayışın uyguladığı ne fazla sert ne de fazla hoşgörülü olmayan bir disiplinin büyük önemi vardır(Dönmezer, 1994).

Çocuğun ilk sosyalleşmeye başladığı bu safha bir eğitimci şahsın, özellikle de annenin faaliyetleriyle odaklaşan klasik bir eğitim devresidir. Gelişim psikolojisi, özellikle de çocukluk psikolojisinin bu devre hakkında ortaya koyduğu bilgi ve prensipler çok önemlidir. Söz konusu devre insan şahsiyeti ve hayatı için temel doku ve şekillerin belirginleştiği çok önemli yıllardır. Bu yıllarda çocuk insani bir varlık olmanın ne anlama geldiğini öğrenmektedir. Çocuk bunu anlamak ve öğrenmekle, genel ilişkileri özel ilişkilerden ayırır, diğer insanlarla mantıklı ve hissi bağlar kurar ve diğer fertlerden ayrı bir varlık olduğunun şuuruna erişir(Akyüz, 1992).

İkinci safhada bir kültürel donatım safhasıdır. Fertleri, objeleri ve olayları icra ettikleri fonksiyon ve anlamlarıyla kavrayan çocuk, bu yolla ailenin sahip olduğu kültürel değerlerin farkına varır. Aynı zamanda çeşitli davranışlar göstererek bunların karşısındaki tavrını da ortaya koyar(Akyüz, 1992).

Çocukluk döneminde gerçekleşen toplumsallaşma toplumsal hayat için gerekli bilgi ve becerileri kazandırır. Ama bu bütün hayat için yeterli değildir. Sosyo-kültürel değişme hayatın her aşamasında yeni bilgilerin birey tarafından öğrenilmesini gerektirir. Yenilikler karşısında birey kaçınılmaz bir sosyalleşme ile iç içedir(Doğan, 1995).

Çocuk hem aile içerisinde, hem aile dışında kurduğu ilişkiler aracılığıyla toplumun sahip olduğu kültürel değer ve normları öğrenmeye başlar. İyi, kötü, yasak, mubah gibi ölçütleri ve bunların arasındaki toplumsal gücü anlayarak toplumsal kuralların farkına varır(Akyüz, 1992).

Birey içinde doğduğu toplumun ve grubun kültürünü maddi ve manevi boyutlarıyla öğrenmekte ve benimsemektedir. Bu da bireye özgü bir kimlik ve benlik kazandırırken aynı zamanda bireyin içinde bulunduğu toplum ve gruba da süreklilik kazandırmaktadır(Doğan, 1995).

Kültürel ortamda doğarak yaşamak zorunda olan fert, ister istemez bu ortamın yoğun olduğu bir şekil alacaktır. Kültürel değerlerin ana unsurları olan din, töre, çeşitli gelenekler, zihniyet kalıpları ve estetik zevk gibi faktörlerin içerisinde en etkili olanı hiç şüphesiz dildir. Çünkü dil canlı bir organ olarak bunların taşıyıcısıdır. Bundan dolayı kültürel donatım veya kültürün içtenleştirilmesi ifadelerinden, dilin benimsetilmesi için, gösterilen çabaları anlamak yanlış olmaz(Akyüz, 1995). Sosyalleşmenin bu aşamasında

kişinin mutlaka bunalımlar geçireceği kabul edilmelidir(Dönmezer, 1994). Bu süreç gencin, sosyalleşme ve sosyal kimlik edinme aşamasında çok önemli bir geçiştir(Çelik, 1996).

Üçüncü safha içerisinde birey bütünüyle yetişkinler dünyasına girmektedir. Burada aile, oyun, arkadaş grupları, yerini iş alanlarına, meslektaşlığa ve çeşitli dernek, siyasi kuruluş ve kulüplere bırakmaktadır. Bu safhada fert birçok toplumsal kuralı, yüz yüze gelmek suretiyle öğrenmektedir. Evlenerek, toplumun evlenme konusundaki kurallarını, meslek sahibi olmakla mesleğin rollerinin neler olduğunu öğrenir. Rol ve statünün sınırlarını çizen toplumun kurallarıdır. Onlara uymama hali toplumsal yaptırımın ortaya çıkmasına sebep olur. Mükâfat ve ceza, toplumsal normun bir yaptırımı olarak kendini gösterir. Birey, sağlıklı bir hayat sürebilmek için, norma uymak durumundadır(Özçelik, 2007).

3.2.2. Sosyalleşmenin Genel Vasıtaları

Sosyalleşme hemen hemen bütün şekilleri, sosyal varlıkların meydana getirdiği bir alan içerisinde teşekkül eder. Tek başına bir insanın sahip olduğu bilgi ve alışkanlıklar, gerçekte toplum ile bireyin çeşitli şekillerdeki ilişkisi sayesinde belirgin hale gelmiştir. Sosyalleşmesini tamamlamış olarak gözüken bir bireyin sahip olduğu bilgi ve alışkanlıklar, üç ana grupta toplanabilir. Bütün bireylerde ortak olan bilgi ve alışkanlıklar, her bireye has olan alışkanlıklar veya tecrübeler, bir topluma veya kültüre has alışkanlık veya tecrübelerdir. Fakat bütün bunlar sosyalleşmede aynı değerinde etkili değildir.

Sosyalleşme olayında en etkili merci, toplumdur. Toplum çeşitli unsur ve vasıtalar aracılığıyla ferdi, kendi istekleri doğrultusunda şekillendirmeyi amaçlamaktadır. Bireyin sosyalleşmesinde toplumun temsil ettiği güç odağı tek tek bireyler, sosyal gruplar ve müesseselerdir. Klasikleşmiş bir ifadeyle sosyalleştiren vasıtalar; aile, oyun ve arkadaş grupları, okul, iş yeri, kulüpler, dernekler, politik gruplar, dini cemaatler ve cami, sanat faaliyetleri ve kitle haberleşme araçlarıdır(Akyüz, 1995).

3.3. Sosyalleşme ve Diğer Alanlarla İlişkisi

3.3.1. Sosyalleşme ve Eğitim

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir. Eğitim sürecine giren bireylerde değişimin istenilen yönde olması beklenir(Türkoğlu, 1991). Eğitim; bireyin toplumsal yeteneğini ve en elverişli düzeyde kişisel gelişiminin elde edilmesi için, seçilmiş ve denetimli bir çevreyi özellikle okulu içine alan toplumsal bir süreçtir(Er, 1997). Eğitim, geniş anlamda kişinin, toplum değerlerine ve yaşama biçimlerine sağlıklı uyumuna yardım eden bir süreç olarak görülebilir. Sosyolojik anlamda eğitim, evrensel sosyal süreçler aracılığıyla kültürel kalıtım bir kuşaktan diğer kuşağa aktarılmasını sağlayan bir sosyalleşme kurumudur(Kızılcılık – Erjem, 1996). Eğitim, insanın sosyalleşebilmesi diğer insanlarla olumlu ilişkiler kurabilmesi, ortak amaçlar için birlikte çalışabilmesi ve kendi kültürünü değerlendirebilmesi için ona, işbirliği yeteneği kazandırılmasıdır(Karaküçük, 1995).

İnsanın kültürlenmesinde, sosyalleştirilmesinde eğitime düşen önemli görevler vardır. Eğitim, toplumun eğitime olan gereksinmelerini karşılamak için toplumca ortaya çıkarılmış bir toplumsal kurumdur. Eğitim, kurduğu okullarla ve eğitim yerleriyle toplumun kendisine verdiği eğitim görevlerini yerine getirmeye çalışır. Eğitim, kendisine verilen eğitim görevleriyle toplumu hem etkiler, hem de toplumun yapısından büyük oranda etkilenir(Başaran, 1984). Ferdin sosyalleşebilmesinde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yeri önemlidir. Bu faaliyetler hem devlet, hem fert ve hem de devletle ferdin birlikte ortaya koydukları gayretlerle ortaya çıkabilir. Eğitimin sosyalleşme içinde etkin bir yeri vardır. Nitekim Ziya Gökalp'a göre de sosyalleştirme eğitim demektir. Fert dünyaya geldiği zaman sosyal olmayan bir varlıktır. Fakat cemiyet öyle bir muhittir ki, bu sosyal olmayan varlıkları içine girdiği andan itibaren kendisine benzetmeye, yani temsil ettirmeye çalışır(Güven, 1998).

Eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü okullarda öğrenciler, sınıf arkadaşlarının ifade tarzlarını ve davranış şekillerini benimserler. Okul ve sınıf içerisinde belli ölçü ve kurallara göre hareket ederler. Uygulanan çeşitli öğretim metotları aracılığıyla, özellikle çalışma grup ve kümeleriyle onlarda iş bölümü, ortak çalışma, dayanışma sorumluluk ve yetkileri beraber kullanma gibi önemli gelişmeler meydana gelir. Grup içinde iş

yapan bazı öğrencileri ön plana çıkarırken, bazılarını da geri plana iter. Böylece liderlik, yöneticilik ve üyelik gibi idari kademeler teşekkül eder. Öğrencilerin öğretmen ve yöneticileri de taklit edebileceği düşünülmelidir. Sınıfta, öğrencilerin sahip olduğu kabiliyetlerin yanında, çeşitli değer ve davranış normlarının ayrıntılarıyla belirmesi faydalıdır. Öğretmenin bu çalışmalarına okul idarecileri, rehber öğretmenler, okul psikologları da katılmalıdır(Akyüz, 1992).

3.3.2. Sosyalleşme ve Kültür

Kültür varlığımızın yapısını belirleyen, sosyal bir süreçle öğrendiğimiz uygulama ve inançların, maddi ve manevi öğelerin birliğidir. Kültür, sosyo-kültürel evrendeki açık seçik eylemlerin ve araçların ortaya koyduğu ve nesnelleştirdiği anlamlar, değerler ve kurallar, bunların etkileşim ve ilişkileri, bütünleşmiş ve bütünleşmemiş guruplarıdır(Güvenç, 1984). Kültür, bireylerce toplumsal yollarla edinilen ve toplumsal yollarla iletilen bir değer, yargı, inanç, simge ve davranış ölçüleri düzeni ve böylece ortaya çıkan geleneksel davranış kalıplarının simgesel ve maddi ürünleridir(Tolan, 1993). Kültür; insanın sosyal kalıtım yoluyla elde ettiği maddi ve manevi her unsuru içine alır. “Bir topluma özgü toplumsal kurumlarla, zihinsel, sanatsal faaliyetlerin toplamıdır.” “Bir topluluğun yaşam biçimidir”(Türkoğlu, 1991). Kültür, sosyalleşme aracılığı ile bireyi biçimlendirir. Böylece bir bakıma sosyalleşme, belirli sosyo-kültürel normlara ve beklentilere uyma davranışı meydana getirdiğinden, bir toplumun bütün bireyleri aynı uyma davranışı göstereceğinden, bu bireylerin ortaklaşa sahip oldukları bir ortak kişilik ya da ulusal karakter belirecektir. Bireyin toplumun normlarına uymasının, toplumsal düzenin idaresinin, davranış ve eylemlerinin değer sistemlerine uygun olmasını sosyalleşme sağlar. Sosyalleşme toplum açısından kültürün kuşaklar arasında geçişini ve bireyin düzenlenmiş bir toplumsal yaşam içerisinde kültürce belirlenmiş biçim ve yollara uymasını sağlar(Oka, 1986).

3.3.3. Sosyalleşme ve Aile

Ailelerin sosyal, ekonomik ve kültürel durumları çocuğun sosyalleşmesini belirlemektedir(Akyüz, 1992). Aile, insan hayatında en önemli ve ilk sosyalleşme kurumudur. Yeni doğan çocuk önce aile çevresinde sosyalleşme sürecine girer. Anne bebeğin hayatında son derece önemlidir. Çocuğun beslenmesi, bakımı ve ona gösterdiği şefkat ve sevgi sayesinde çocuk başkalarına olan güven hissini kazanır. Anne ve

babanın çocukları üzerinde çok büyük etkileri vardır. Çocuğun kültürel davranışları da, anne-babanın çeşitli yönlendirme ve beklentileri doğrultusunda oluşturulur. Çocuğun ilk öğrenmeleri ilerideki gelişmesinin temelini oluşturur. Önemli ölçüde anne ve babalar iyi insan, iyi vatandaş olmanın, başarılı ve nitelikli olmanın yollarını çocuklarına aktarırlar ve öğretmeye çalışırlar. İnsanın önemli davranış ve özelliklerini çocukluk döneminde kazandığı düşünülürse, ailenin insan hayatında ve onun sosyalleşmesinde ne kadar önemli olduğu daha kolay anlaşılır. Çocuklar için aileler uzun dönem amaçların ve temel değerlerin benimsenmesinde önemli rol oynarlar(Yetim, 2000)

3.3.4. Sosyalleşme ve Kitle – İletişim Araçları

İletişim, iki nesne arasında gerçekleşen haber, bilgi, düşünce, yorum vb. şeylerin, mesajların alış veriş sürecidir. İletişim, en kısa ve yalın haliyle haberin, bilginin ya da en genel anlamıyla kültürün insan topluluklarına dağıtım olgusudur. Kitle iletişimi, kendi içinde görece az farklılaşmış bir topluluğa yönelik bilgi ve anlam aktarımıdır. Haberleşme, en geniş tanımıyla, bilgi, fikir ve tutumların iletilmesidir. İletişim, insanın türsel özelliği olan sosyalleşirliğinin bir yansımasıdır(Kılıçgil, 1998). Kitle iletişim araçlarının etkinlikleri, kurdukları ve mümkün kıldıkları toplumsal hayatın kalbinde yer alır ve toplumun kendilerine yönelik şartlandırmalarına maruz kalır. Her toplum ancak çeşitli aracılık düzenekleri yoluyla örgütlenir. Kitle iletişim araçları da bu düzeneklerin en önemlileri arasında yer alır ve böylece zaman içinde işlerlik kazanabilir(Güngör, 1995).

Bir insan topluluğunun varlığını sürdürebilmesi için sosyalleşmesi gerektiğinden, bunun maddi ve manevi temellerinin toplum üyelerine aktarılması zorunludur. İşte bu aktarım iletişim süreklilik içinde gerçekleşir. Dolayısıyla sosyalleşmede önemli bir yere sahip olan iletişim, aile, okul, eğitim, arkadaş çevresi, meslek grupları ve kişisel deneyimler kadar önemlidir. Kitle iletişim araçlarının etkisi ülkeden ülkeye farklılık göstermesine rağmen, haber, bilgi sağlama işlevi, sosyalleştirme, güdüleme, tartışma ortamı hazırlama, eğitim, kültürün gelişmesine katkı, eğlendirme ve bütünleştirme gibi yararları vardır(Kılıçgil, 1998).

3.3.5. Sosyalleşme ve Spor

Toplumların kendilerine özgü yapı ve nitelikleri yanında sosyo – ekonomik ve sosyo psikolojik şartları ve sosyal grupların ilişkileri, geleneksel ve modern toplumlarda farklılıklar gösterdiği bilinmektedir. Spor, sadece insanın kas gücünü geliştirerek güzel bir vücut yapısına sahip olmasını sağlayan bir araç veya yetenekli olduğu spor dalında başarının doruğuna ulaşması demek değildir. Spor, bunların yanında alçak gönüllü, yardımsever, arkadaş canlısı, doğayı seven sağlıklı ruh yapısına sahip kişi özelliğini de kazandırır. Bu görünümle ülke ekonomisi ve insan gücüne dayalı iş verimi de o ölçüde artmış olabilecektir(Çelik, 1996).

Spor, bireyin dinamik sosyal çevrelere katılımını sağlayan bir sosyal etkinlik olması özelliğinden dolayı kişinin sosyalleşmesinde önemli bir role sahiptir. Spor, bireyi dar dünyasından kurtararak başka ortamlarda başka kişilerden, inançlardan, düşüncelerden insanlarla diyalog içinde bulunmasını, onlardan etkilenmesini ve onları etkilemesini sağlamaktadır. Bu yönüyle sporun, yeni dostlukların kurulmasına pekiştirilmesine ve sosyal kaynaşmaya destek sağladığı söylenebilir(Yetim, 2000). Spor belli kurallara göre yapılan bir uğraşı olması nedeniyle, insanlarda, kurallara uyma alışkanlığı ve bilinci kazandırır. Bu açıdan spor, içinde yaşadığımız toplumun kurallarına uyum sağlamamıza yardımcı olur. Önemli bir sosyalleşme aracı olarak işlev görür. Spor kolektif bir uğraş olması nedeniyle, insanlar arası ilişkilerin gelişmesine ve toplumsal katılımın artmasına hizmet eder. Toplumsal katılıma arttırması nedeniyle aynı zamanda özgürlük bilincinin yerleşmesine katkıda bulunur. Spor dengeli kişiliğin gelişmesine hizmet eder. Özellikle fiziksel ve zihinsel açıdan birikmiş enerjinin boşalmasını sağlayarak insanların dengeli bir kişiliğe kavuşmasına aşırılıklardan ve kötü alışkanlıklardan uzaklaşmasını sağlar. Spor kurallarına uygun olarak davranan ve eylemde bulunma alışkanlığı kazandırdığı için insanların dikkatini arttırır(Armağan, 1982). Spor geniş ölçüde turizm sektörünü de destekleyen bir unsurdur. Uluslar arası müsabakalar bireylerin birbirlerini ziyaret etme alışkanlığı, tarihi ve turistik yerlerin, sporcuların ziyaretleri aracılığı ile tanıtılıp geniş bir turist kitlesinin gelmesine olanak sağlayacaktır. Bu ise, kültürün çağdaşlaşmasının bir aracı olarak kullanılabilir(Erkal, 1982).

Spor faaliyetlerine katılan kişilerden dışa dönük bir kişilik gelişir. Sporla yeni arkadaşlar edinmeyi ve toplum kurallarına uymayı öğrenen bireyler, toplumda da

yasalara saygılı ve daha girişken bir kişilik kazanırlar(Tezcan, 1977). Sportif olay toplumda manevi bakımdan yalnızlığı da önlemektedir. Birey, sportif olaya katılmakla manevi yalnızlığının doğuşunu hazırlayan sakıncaları da giderebilir(Erkal, 1996).

Kısacası beden eğitimi ve spor aktiviteleri sırasında çocukların ve gençlerin birbirleriyle olan sürekli ilişkileri, kişisel ve sosyal uyum bakımından onlar için bir laboratuvar çalışması olarak nitelendirilebilir. Spor özellikle genç nesillerin yapıcı, nitelikli, yaratıcı, milli birlik ve beraberlik duygusu ve davranışı yüksek bir biçimde yetiştirilmelerine ve böylece ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya önemli katkı sağlar. Spor yoluyla sosyalleşmek, insanlar arasında menfaatsiz bir yakınlığın doğması ile insancıl kaynaşmayı gerçekleştirebilir(Yetim, 2000).

Bu faaliyetler yoluyla demokratik yaşamın yolu açılmış olmaktadır. Çocuk diğer çocuklarla oynamaya başladığında kendisinin zayıf ve güçlü yönlerini anlamaya başlar. Oyunlar sırasında kendisi ile başkalarını karşılaştırır. Yeterlilik ve yetersizliklerini fark eder, fiziksel özellikler nedeniyle akranları tarafından kabul ya da reddedilir. Ayrıca bireylere etkin olma, sorumluluk yükleme ve sonuçlara katlanma olanakları sağlar. Bireyler kişisel sorumlulukların bilincine varır ve onları kabul ederler. Tavır, beğeni ve değerlerini (dürüstlük, dostluk, işbirliğine yatkınlık, sevecenlik vb.) davranış yoluyla ifade olanağı bulurlar(Çakmakçı, 2001).

Bir diğer açıdan ise, İnal sporun sosyolojik açıdan faydalarını şöyle özetlemiştir;

- A. Farklı toplumların insanlarını kaynaştırır
- B. Belli amaçlara ulaşmada, eğitsel bir araçtır
- C. Grup çalışmaları ile fertler arasında karşılıklı dayanışma ve işbirliğini geliştirir
- D. Fertlerin kurallara uymasını ve dürüst olma özelliklerini geliştirir
- E. Fertler arasındaki sosyalleşme sürecini hızlandırır
- F. Her yaş, meslek ve cinsten insanın boş zamanını değerlendirmesinde etkili bir araçtır
- G. Milletçe ihtiyaç duyulan karşılıklı sevgi ve saygı bağlarını kuvvetlendirir
- H. Kötü alışkanlıklardan uzak tutar, toplum dışı fertleri topluma kazandırır

İ. İnsanların çalışma ortamlarında yaşadıkları stres ve baskılardan kurtulmalarında bir araçtır

J. Kişilerin toplum içinde bir statü kazanmalarını sağlar

K. Özürlüleri topluma kazandırır, ülke insanının milli duygularının kabarmasına vesile olur(İnal, 1998)

BÖLÜM 4: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren örneklem, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması için izlenen yol, bunların geçerlilik – güvenilirlik çalışması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklerle ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde amaç var olan durumu var olduğu gibi ortaya koymaktır. Araştırmada öğrencilerin spora başlamada ailelerindeki spor yapan diğer bireylerin varlığı, sporun okul başarısına etkileri, sporcu olmakla toplumda statü kazanmak arasında bir bağın olup olmadığı, düzenli spor hayatının kişiye kazandırdıkları, sporun bireyin kişisel gelişimine olan etkilerinin belirlenmesi amaçlandığından bu yöntem kullanılmıştır. Çalışmada ilköğretim öğrencilerini spora yönlendiren sosyal faktörleri belirlemek için 40 soruluk anket oluşturulmuştur. Elde edilen verilerin yorum ve analizi yapılmıştır.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Muş şehir merkezinde 4,5,6,7,8. sınıflarında okuyan 10 – 16 yaş arası ve Muş Gençlik Spor İl Müdürlüğü bünyesindeki çeşitli spor dallarında antrenmanlara düzenli olarak katılan ve maçlara giden öğrenciler oluşturmaktadır. 352 kişilik evrenin 70 kişilik örneklem grubu basit tesadüfi yöntemle seçilmiştir.

4.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak kullanılan anket 40 sorudan oluşmaktadır. Bu sorular 40 kişilik öğrenci grubuna taslak anketle ön uygulama yapılmış, alınan veri sonuçlarına göre tez danışmanının ve alanında uzman kişilerin görüşleri alınarak taslağa son hali verilmiştir. Hazırlanan anket Muş ilindeki ilköğretim okullarına, antrenman saatleri içerisinde beden eğitimi öğretmenleri tarafından dağıtılmıştır. Anketin yapılma amaçları açıklanarak, anketi nasıl dolduracakları konusunda öğrencilere bilgi verilmiştir. Daha sonra bu veriler beden eğitimi öğretmenleri tarafından toplanmış ve araştırmacıya teslim edilmiştir.

40 soruluk ankette kapalı uçlu sorulara yer verilmiştir. Ayrıca “evet”, “hayır”, “fikrim yok” şeklinde 3’lü derecelendirme ölçeği de kullanılmıştır.

4.4. Anketin Geçerlilik ve Güvenirlik Analizi

40 soruluk anket önce 40 kişilik pilot gruba uygulanmış ve anketin güvenirlik katsayısı (Cronbach-alpha) 0,546 olarak hesaplanmıştır. Anket uygulaması 90 denek üzerinde yapılıp 70 anket geçerli sayılmıştır.

4.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Anketlerde elde edilen verilerin zmlenmesinde frekans ve yüzde dağılımları bulunmuş, çapraz tablolar oluşturulan değişkenler arasındaki anlamlılık düzeyi ki-kare özümlemesi ile test edilmiştir. Ki-kare zmlemelerinin anlamda kabul için anlam düzeyi 0.05 benimsenmiştir.

BÖLÜM 5: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde alt problemler doğrultusunda öğrencilerin kişisel bilgilerine ait tablolar, anket sorularına verdikleri cevapların frekans tabloları ve kişisel bilgilerine göre verdikleri cevaplar arasında istatistikî açıdan önemli bulunan bulgular çapraz tablolar halinde verilmiş ve anlamlılık ki-kare analizi yapılarak test edilmiştir.

Tablo 1. İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımı

	f	%
Kız	30	42,9
Erkek	40	57,1
Toplam	70	100,0

Tablo 1'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin ; %57,1 Erkek , %42,9 Kız öğrencileridir.

Tablo 2. İlköğretim Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Düzeyi

	f	%
Okur – yazar değil	2	2,9
Okur-yazar	5	7,1
İlkokul	20	28,6
Ortaokul	14	20,0
Lise	24	34,3
Üniversite	5	7,1
Toplam	70	100,0

Tablo 2'ye göre;Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin babasının eğitim düzeyi ; % 34,3 Lise, %28,6 İlkokul, %20,0 Ortaokul, %7,1 Üniversite , %7,1 Okur-yazar, %2,9 Okur – yazar değil şeklindedir.

Tablo 3. İlköğretim Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Düzeyi

	f	%
Okur – yazar değil	28	40,0
Okur-yazar	5	7,1
İlkokul	22	31,4
Ortaokul	9	12,9
Lise	5	7,1
Üniversite	1	1,4
Toplam	70	100,0

Tablo 3'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin annesinin eğitim düzeyi ; %40,0 Okur – yazar değil, %31,4 İlkokul , %12,9 Ortaokul , %7,1 Okur-yazar, %7,1 Lise, %1,4 Üniversitedir. Annelerin okur-yazar olmama durumunun bu kadar fazla olması bölgenin kırsal özelliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 4. İlköğretim Öğrencilerinin Babalarının Mesleği

	f	%
İşsiz	5	7,1
Çiftçi	26	37,1
Memur	28	40,0
Serbest Meslek	10	14,3
Toplam	69	98,6
Boş bırakılan	1	1,4
Toplam	70	100,0

Tablo 4'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin babasının mesleği ; %40,0 Memur, %37,1 Çiftçi, %14,3 Serbest Meslek, %7,1 İşsiz , % 1,4 Boş bırakan öğrencilerdir.

Tablo 5. İlköğretim Öğrencilerinin Annelerinin Mesleği

	f	%
Ev Hanımı	64	91,4
Memur	1	1,4
Serbest Meslek	4	5,7
Sağlıkçı	1	1,4
Toplam	70	100,0

Tablo 5'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin annesinin mesleği ; %91,4 Ev Hanımı, %5,7 Serbest Meslek, %1,4 Sağlıkçı, %1,4 Memur öğrencileridir. Kılıçgil'in (1998) sosyal çevre ve spor adlı çalışmasında anne mesleklerinin %61,3'ünün ev hanımı, % 9'unun memur, %10,3'ünün serbest meslek sahibi anneler olduğu belirtilmiştir. Anne mesleklerinde ilk üç sırasında ev hanımları serbest meslek ve memur olması durumu bu araştırmayla paralellik göstermektedir.

Tablo 6. İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Aylık Ortalama Geliri

	f	%
500 TL'den az	19	27,1
500-750	17	24,3
751-1000	15	21,4
1001-1250	8	11,4
1251-1500	6	8,6
1501 ve üstü	5	7,1
Toplam	70	100,0

Tablo 6'ya göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin ailenin aylık ortalama gelir dağılımı ; %27,1 500 TL'den az, %24,3 500-750TL, %21,4 751-1000TL, % 11,4 1001-1250TL, %8,6 1001-1250TL , %7,1 1501 ve üstü geliri olan ailelerdir.

Tablo 7. İlköğretim Öğrencilerinin Doğdukları Yerleşim Birimi

	F	%
Köy	24	34,3
İlçe	24	34,3
Şehir	22	31,4
Toplam	70	100,0

Tablo 7'ye göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin doğdukları yerleşim birimine göre dağılımı ; %34,3 Köy, %34,3 İlçe, %31,4 Şehirde yaşayan öğrencilerdir.

Tablo 8. İlköğretim Öğrencilerinin Spor Yapma Süreleri

	F	%
1 yıldan az	18	25,7
1-3yıl	35	50,0
4-6yıl	12	17,1
6 yıldan fazla	5	7,1
Toplam	70	100,0

Tablo 8'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin %50,0'ı 1-3yıl, %25,7 si 1 yıldan az, %17,1'i 4-6yıl , %7,1 'i 6 yıldan fazla sporla uğraşan öğrencilerdir.

Tablo 9. İlköğretim Öğrencilerinin Spora Başlama Nedenleri

	f	%
Boş zamanları değerlendirmek için	5	7,1
Hobi – eğlence amacıyla	28	40,0
Sağlıklı olmak için	19	27,1
Yeni arkadaşlar ve çevre edinmek için	4	5,7
Para kazanmak için	1	1,4
Ünlü olmak için	6	8,6
Diğer nedenler	7	10,0
Toplam	70	100,0

Tablo 9'a göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin spora başlama nedenleri dağılımı ; %40,0 Hobi – eğlence amacıyla, %27,1 Sağlıklı olmak için,% 10,0 Diğer nedenler, %8,6 Ünlü olmak için, %7,1 Boş zamanları değerlendirmek için, % 5,7 Yeni arkadaşlar ve çevre edinmek için, %1,4 Para kazanmak için şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 10. İlköğretim Öğrencilerinin Spora Başlamalarında Etkisi Olan Faktörler

	f	%
Kendi kararım ile başladım	32	45,7
Ailem etkiledi	5	7,1
Beden Eğitimi öğretmenim	20	28,6
Arkadaşlarım	10	14,3
Kitle iletişim araçları(tv,gazete,internet)	2	2,9
Diğer nedenler	1	1,4
Toplam	70	100,0

Tablo 10ae göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin spora başlamalarında etkisi olan faktörler; %45,7 Kendi kararım ile başladım, %28,6 Beden Eğitimi öğretmenim,

%14,3 Arkadaşlarım, %7,1 Ailem etkiledi, %2,9 Kitle iletişim araçları(tv,gazete,internet), %1,4 Diğer nedenlerden dolayı spora başlayan öğrencilerdir.

Tablo 11. İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerin Spor Yapılmasına İlişkin Görüşleri

	f	%
Sonuna kadar destekliyorlar	37	52,9
Karışmıyorlar	30	42,9
Günah- ayıp sayıyorlar	3	4,3
Toplam	70	100,0

Tablo 11'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin ailesinin spor yapmasına bakışı ; %52,9 Sonuna kadar destekliyorlar, %42,9 karışmıyorlar, %4,3 Günah-ayıp sayıyorlar yanıtlarını veren öğrencilerdir.

Tablo 12. İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerin Spora İlişkin Maddi Desteği

	f	%
Evet destekliyor	56	80,0
Kulübüm destekliyor	9	12,9
Toplam	65	92,9
Boş bırakılan	5	7,1
Toplam	70	100,0

Tablo 12'ye göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin ailesinin %80,0 destekliyor, %12,9 Kulübüm destekliyor yanıtını vermiş, %7,1 i ise bu soruyu boş bırakmıştır.

Tablo 13. İlköğretim Öğrencilerinin Büyük Şehirde Daha İyi Bir Sporcu Olacaklarına İlişkin Düşünceleri

	f	%
Evet	55	78,6
Hayır	15	21,4
Toplam	70	100,0

Tablo 13'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin büyük şehirde yaşasaydınız daha iyi bir sporcu olacağımızı düşünür müydünüz? Sorusuna verdikleri yanıtlar ; %78,6 Evet, %21,4 Hayır şeklinde olmuştur.

Tablo 14. İlköğretim Öğrencilerinin Büyük Şehirde Yaşasalardı Daha İyi Bir Sporcu Olacaklarına İnananların Nedenleri

	f	%
Büyük şehir imkânları daha fazla	42	60,0
Büyük şehirde tanınma şansı daha fazla	5	7,1
Maddi destek bulma olanağı daha fazla	4	5,7
Büyük şehirlerde ünlü olmak daha kolay	4	5,7
Toplam	55	78,6
Boş bırakılan	15	21,4
Toplam	70	100,0

Tablo 14'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin büyük şehirde yaşasalardı daha iyi sporcu olacaklarına inanların nedenleri; %60,0 Büyük şehir imkânları daha fazla, %7,1 Büyük şehirde tanınma şansı daha fazla, %5,7 Maddi destek bulma olanağı daha fazla, %5,7 Büyük şehirlerde ünlü olmak daha kolay şeklinde olmuştur. % 21,4 öğrenci soruyu boş bırakmıştır.

Tablo 15. İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerinde Başka Spor Yapan Bireylerin Varlığı

	f	%
Evet	29	41,4
Hayır	41	58,6
Toplam	70	100,0

Tablo 15'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin ailesinde kendisinde başka spor yapan var mı? Sorusuna %58,6 Hayır, %41,4 Evet yanıtını vermişleridir.

Tablo 16. İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerinde Başka Spor Yapan Bireylerinin Uğraştığı Spor Dalı

	f	%
Profesyonel olarak	15	21,4
Amatör olarak	14	20,0
Toplam	29	41,4
Boş bırakılan	41	58,6
Toplam	70	100,0

Tablo 16'ya göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin %21,4 Profesyonel olarak, %20,0 Amatör olarak, %58,6 ise bu soruyu boş bırakan öğrencilerdir.

Tablo 17. İlköğretim Öğrencilerinin Spor Yapabilme İmkânları

	f	%
Yeterli	40	57,1
Yetersiz	30	42,9
Toplam	70	100,0

Tablo 17’ye göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin spor yapma imkânları ; %57,1 Yeterli , %42,9 Yetersiz yanıtını vermişlerdir.

Tablo 18. İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporun Okul Başarısına Olan Etkileri

	f	%
Evet	48	68,6
Hayır	22	31,4
Toplam	70	100,0

Tablo 18’e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin spor yapmalarının okul başarılarına etkisine %68,6 Evet, %31,4 Hayır yanıtını vermiştir.

Tablo 19. İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporun Okul Başarısını Hangi Yönde Etkilediğine İlişkin Görüşleri

	f	%
Olumlu yönde etkiliyor	38	54,3
Olumsuz yönde etkiliyor	10	14,3
Toplam	48	68,6
Boş Bırakılan	22	31,4
Toplam	70	100,0

Tablo 19'a göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin %54,3 Olumlu yönde etkiliyor, % 14,3 Olumsuz yönde etkiliyor şeklinde yanıt gelmiştir. %31,4'ü bu soruyu boş bırakan öğrencilerdir.

Tablo 20. İlköğretim Öğrencilerine Göre Başarılı Bir Sporcu Olmak İçin Gerekenler

	f	%
Ailenin maddi manevi desteği	10	14,3
Çevrenin spora olumlu bakması	28	40,0
Kulüplerin spor ve sporcuyu desteklemesi	15	21,4
Devletin spora daha fazla destek sağlaması	16	22,9
Toplam	69	98,6
Boş bırakılan	1	1,4
Toplam	70	100,0

Tablo 20'ye göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin başarılı bir sporcu olabilmesi için gerekenler ; %40,0 Çevrenin spora olumlu bakması, %22,9 Devletin spora daha fazla destek sağlaması, 21,4 Kulüplerin spor ve sporcuyu desteklemesi , %14,3 Ailenin maddi manevi desteği şeklinde olmuştur. % 1,4 ü ise bu soruyu boş bırakan öğrencilerdir.

Tablo 21. İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporda Rekabetin Tanımı

	f	%
Spor zaten rekabettir	8	11,4
Rekabet olmalı, ancak dostluk ve arkadaşlık korunmalıdır	59	84,3
Sporda dostluk ve arkadaşlık olmaz, rekabet önemlidir	2	2,9
Toplam	69	98,6
Boş bırakılan	1	1,4
Toplam	70	100,0

Tablo 21'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin sporda rekabete verdikleri tanım ; %84,3 Rekabet olmalı, ancak dostluk ve arkadaşlık korunmalıdır, %11,4 Spor zaten rekabettir, %2,9 Sporda dostluk ve arkadaşlık olmaz, rekabet önemlidir şeklinde

olmuştur. %1,4 ise bu soruyu boş bırakan öğrencilerdir.

Tablo 22.) İlköğretim Öğrencilerinin Spor Müsabakalarında Kaybedince / Yenilince Hisleri

	f	%
Kendimi kötü hissedirim	3	4,3
Üzülürüm, fakat daha çok çalışmam gerektiğini düşünürüm.	61	87,1
Müسابakaya hile / şike karıştırıldığını düşünürüm.	5	7,1
Toplam	69	98,6
Boş bırakılan	1	1,4
Toplam	70	100,0

Tablo 22'ye göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin spor müsabakalarında kaybedince / yenilince neler hissedersiniz sorusuna verdiklerin yanıt ; %87,1 Üzülürüm, fakat daha çok çalışmam gerektiğini düşünürüm, %7,1 Müsabakaya hile / şike karıştırıldığını düşünürüm, %4,3 Kendimi kötü hissedirim şeklinde sıralanmıştır. %1,4 ise soruyu yanıtlamayan öğrencilerdir.

Tablo 23. İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporda Başarının Tanımı

	f	%
Sürekli kazanmak	65	92,9
Hep daha iyiyi hedefleyerek, sürekli çabalamak	1	1,4
Bol para kazanmak	4	5,7
Toplam	70	100,0

Tablo 23'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin sporda başarıya verdikleri tanım ; %92,9 Sürekli kazanmak, %5,7 Bol para kazanmak, %1,4 Hep daha iyiyi hedefleyerek, sürekli çabalamak yanıtını vermişlerdir.

Tablo 24. İlköğretim Öğrencilerin Bir Müsabaka / Maçta Başarılı Olunca Hisleri

	f	%
Sevinirim, ama abartmam	17	24,3
Kazanmamın hakkım olduğunu düşünürüm	13	18,6
Sevinirim, ama kaybeden arkadaşların yerine de kendimi koyarım	39	55,7
Toplam	69	98,6
Boş bırakılan	1	1,4
Toplam	70	100,0

Tablo 24'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin bir müsabaka / maçta başarılı olunca neler hissettikleri sorulduğunda ; %55,7 Sevinirim, ama kaybeden arkadaşların yerine de kendimi koyarım, %24,3 Sevinirim, ama abartmam, %18,6 Kazanmamın hakkım olduğunu düşünürüm, %1,4 ise soruyu yanıtlamayan öğrencilerdir.

Tablo 25. İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporcu Olmakla Toplumda Statü Kazanmak Arasındaki Bağa İlişkin Görüşleri

	f	%
Evet	29	41,4
Hayır	6	8,6
Fikrim yok	34	48,6
Toplam	69	98,6
Boş bırakılan	1	1,4
Toplam	70	100,0

Tablo 25'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin sporcu olmakla toplumda statü kazanmak arasındaki bağa ilişkin görüşleri ; %48,6 Fikrim yok, %41,4 Evet, %8,6 Hayır olmuştur. %1,4 ise bu soruyu yanıtlamayan öğrencilerdir.

Tablo 26. İlköğretim Öğrencilerine Göre Düzenli Spor Hayatının Kişiyeye Saygınlık Kazandırmasına İlişkin Görüşleri

	f	%
Evet	60	85,7
Hayır	4	5,7
Fikrim yok	6	8,6
Toplam	70	100,0

Tablo 26'ya göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin düzenli spor hayatı kişiyeye saygınlık kazandırması konusunda ; %85,7 Evet, %8,6 Fikrim yok, %5,7 Hayır yanıtını vermişlerdir.

Tablo 27. İlköğretim Öğrencilerine Göre Profesyonel Veya Amatör Olarak Sporla Uğraşan Kişilerin Toplum Gözünde “Başarılı İnsan” Olarak Değerlendirilmelerine İlişkin Görüşleri

	f	%
Evet	52	74,3
Hayır	4	5,7
Fikrim yok	14	20,0
Toplam	70	100,0

Tablo 27'ye göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin profesyonel veya amatör olarak sporla uğraşan kişiler toplum gözünde “başarılı insan” olarak değerlendirmesi hakkındaki görüşleri ; %74,3 Evet, %20,0 Fikrim yok, %5,7 Hayır yanıtını vermişlerdir.

Tablo 28. İlköğretim Öğrencilerine Göre Düzenli Spor Yapmak Kişiyne “Sporcu Ahlakı” Dediğimiz, Kararlılık, Azim, Çalışkanlık v.s. Gibi Özellikleri Kazandıracığına İlişkin Görüşleri

	f	%
Evet	60	85,7
Hayır	3	4,3
Fikrim yok	6	8,6
Toplam	69	98,6
Boş bırakılan	1	1,4
Toplam	70	100,0

Tablo 28’e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin düzenli spor yapmak kişiyne “sporcu ahlakı” dediğimiz, kararlılık, azim, çalışkanlık v.s. gibi özellikleri kazandırması konusunda ; %85,7 Evet, %8,6 Fikrim yok, %4,3 Hayır şeklinde olmuştur. %1,4 ise bu soruyu boş bırakan öğrencilerdir.

Tablo 29. İlköğretim Öğrencilerinin Örnek Aldıkları Sporcu Varlığı

	f	%
Evet	65	92,8
Hayır	3	4,2
Fikrim yok	2	2,9
Toplam	70	100,0

Tablo 29’a göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin örnek aldığı sporcu veya sporcular var mı konusunda %92,8 Evet, %4,2 Hayır, %2,9 Fikrim yok yanıtını vermişlerdir.

Tablo 30. İlköğretim Öğrencilerinin Örnek Aldığı Sporcuların Seçtiği Branşa Olan Etkileri

	f	%
Evet	46	65,7
Hayır	11	15,7
Fikrim yok	8	11,4
Toplam	65	92,9
Boş bırakılan	5	7,1
Toplam	70	100,0

Tablo 30'a göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin örnek aldıkları sporcuların seçtikleri branşa olan etkilerine ait yanıtları; %65,7 Evet, %15,7 Hayır, %11,4 Fikrim yok olmuştur. %7,1 ise bu soruyu yanıtlamayan öğrencilerdir.

Tablo 31. İlköğretim Öğrencilerine Göre Spor Yapmanın Bireyi Bedensel Olarak Geliştirdiği Gibi, Bireyin Psikolojik Durumuna Olan Etkilerine Ait Görüşleri

	f	%
Olumlu yönde etkiler	48	68,6
Olumsuz yönde etkiler	1	1,4
Herhangi bir etkisi olmaz	5	7,1
Fikrim yok	16	22,9
Toplam	70	100,0

Tablo 31'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin psikolojik durumuna da etkisi var mıdır? Sorusuna yanıtları ; %68,6 Olumlu yönde etkiler, %22,9 Fikrim yok, %7,1 Herhangi bir etkisi olmaz, %1,4 Olumsuz yönde etkiler yanıtını vermişlerdir.

Tablo 32. İlköğretim Öğrencilerine Göre Spor Yapmanın Bireyi Bedensel Olarak Geliştirdiği Gibi, Bireyin Kişilik Gelişimine Olan Etkilerine Ait Görüşleri

	f	%
Olumlu yönde etkiler	57	81,4
Olumsuz yönde etkiler	1	1,4
Herhangi bir etkisi olmaz	2	2,9
Fikrim yok	10	14,3
Toplam	70	100,0

Tablo 32'ye göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin kişilik gelişimine etkisi var mıdır? Sorusuna yanıtları ; %81,4 Olumlu yönde etkiler, %14,3 Fikrim yok, %2,9 Herhangi bir etkisi olmaz, %1,4 ise olumsuz yönde etkiler yanıtını vermiştir.

Tablo 33. İlköğretim Öğrencilerine Göre Spor Yapmanın Bireyi Bedensel Olarak Geliştirdiği Gibi, Bireyin Ahlaki Gelişimine Olan Etkilerine Ait Görüşleri

	f	%
Olumlu yönde etkiler	49	70,0
Olumsuz yönde etkiler	1	1,4
Herhangi bir etkisi olmaz	2	2,9
Fikrim yok	18	25,7
Toplam	70	100,0

Tablo 33'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin ahlaki gelişimine etkisi var mıdır? Sorusuna yanıtları ; %70,0 Olumlu yönde etkiler, %25,7 Fikrim yok, %2,9 Herhangi bir etkisi olmaz, %1,4 Olumsuz yönde etkiler yanıtını vermişlerdir.

Tablo 34. İlköğretim Öğrencilerine Göre Spor Yapmanın Bireyi Bedensel Olarak Geliştirdiği Gibi, Bireyin Zihinsel Gelişimine Olan Etkilerine Ait Görüşleri

	f	%
Olumlu yönde etkiler	56	80,0
Herhangi bir etkisi olmaz	3	4,3
Fikrim yok	11	15,7
Toplam	70	100,0

Tablo 34'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin zihinsel gelişimine etkisi var mıdır? Sorusuna yanıtları ; %80,0 Olumlu yönde etkiler, %15,7 Fikrim yok, %4,3 Herhangi bir etkisi olmaz yanıtını vermişlerdir.

Tablo 35: İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporun Bireyler Arası İletişime Olan Etkilerine İlişkin Görüşleri

	f	%
Evet, kesinlikle	53	75,7
Hayır, alakasız	8	11,4
Fikrim yok	9	12,9
Toplam	70	100,0

Tablo 35'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin sporun bireyler arası iletişime etkisi var mıdır? Sorusuna yanıtları ; %75,7 Evet, kesinlikle, %12,9 Fikrim yok, %11,4 Hayır, alakasız yanıtını vermişlerdir.

Tablo 36. İlköğretim Öğrencilerine Göre Sporun Bireyler Arası İletişime Olan Olumlu Etkilerinin Sonucunda Bu İletişimin İnsanlar Arası Kaynaşma, Arkadaş Edinme v.s. Gibi Faktörlere Olan Etkilerine İlişkin Görüşleri

	f	%
Evet, kesinlikle	48	68,6
Fikrim yok	5	7,1
Toplam	53	75,7
Boş bırakılan	17	24,3
Toplam	70	100,0

Tablo 36'ya göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin cevabınız 'evet' ise; bu iletişim, insanlarla kaynaşma, arkadaş edinme v.s. gibi faktörlerde etkili midir? Sorusuna yanıtları %68,6 Evet, kesinlikle, %24,3 Boş bırakılan, %7,1 Fikrim yok yanıtını vermişlerdir.

Tablo 37. İlköğretim Öğrencilerine Göre Elit Sporcu – Elit İnsan Kavramları Arasındaki Bağa İlişkin Görüşleri

	f	%
Evet	37	52,9
Hayır	8	11,4
Fikrim yok	23	32,9
Toplam	68	97,1
Boş bırakılan	2	2,9
Toplam	70	100,0

Tablo 37'ye göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin elit sporcu – elit insan kavramları arasında bir bağ var mıdır? Sorusuna yanıtları ; %52,9 Evet, %32,9 Fikrim yok, %11,4 Hayır, %2,9 ise soruyu boş bırakan öğrencilerdir.

Tablo 38. İlköğretim Öğrencilerinin Spora Başlamalarında Çevrelerinden Gelen Başarı Haberlerinin Etkisi

	f	%
Evet	42	60,0
Hayır	26	37,1
Fikrim yok	2	2,9
Toplam	70	100,0

Tablo 38'e göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin çevrelerinden gelen başarı haberleri spora başlamanızda etkili oldu mu? Sorusuna yanıtları ; %60,0 Evet, %37,1 Hayır, %2,9 Fikrim yok yanıtını vermişlerdir.

Tablo 39. İlköğretim Öğrencilerine Göre Dövüş Sporlarının Güç ya da Spor İçin Yapılmasına İlişkin Görüşleri

	f	%
Güç için	13	18,6
Spor için	55	78,6
Fikrim yok	2	2,9
Toplam	70	100,0

Tablo 39'a göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin dövüş sporları güç için mi yoksa spor için mi yapılmaktadır? Sorusuna yanıtları ; %78,6 Spor için, %18,6 Güç için, %2,9 Fikrim yok yanıtını vermişlerdir.

Tablo 40. İlköğretim Öğrencilerine Göre Dövüş Sporları Güç İçin Yapılıyorsa Yaşanılan Çevrenin Buna Olan Etkileri

	f	%
Evet	7	10,0
Hayır	3	4,3
Fikrim yok	3	4,3
Toplam	13	18,6
Boş bırakılan	57	81,4
Toplam	70	100,0

Tablo 40'a göre; Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin cevabınız “güç için” ise; yaşadığınız çevrenin bunda herhangi bir etkisi var mıdır? Sorusuna yanıtları ; %10,0 Evet, %4,3 Hayır, %4,3 Fikrim yok yanıtını vermişlerdir.

Tablo 41: İlköğretim Öğrencilerinin Spor Branşları Dağılımı

	f	%
Basketbol	14	20,0
Voleybol	17	24,3
Futbol	10	14,3
Masa tenisi	5	7,1
Badminton	9	12,9
Atletizm	15	21,4
Toplam	70	100,0

Tablo 41'e göre; Araştırmaya katılan öğrencilerin % 24,3' ü voleybol, %21,4' ü atletizm, % 20' si basketbol, % 14,3'ü futbol, % 12,9'u badminton, % 7,1'i masa tenisini seçmiştir.

Tablo 42: İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Spora Başlama Nedenleri

Cinsiyet		Spora başlama nedeni							Toplam
		Boş zamanları değerlendirme	Hobi Eğlence	Sağlıklı olma	Yeni arkadaşlar ve çevre edinme	Para kazanma	Ünlü olma	Diğer	
Kız	f	2	9	11	1	0	1	6	30
	%	2,9	12,9	15,7	1,4	,0	1,4	8,6	42,9
Erkek	f	3	19	8	3	1	5	1	40
	%	4,3	27,1	11,4	4,3	1,4	7,1	1,4	57,1
Toplam	f	5	28	19	4	1	6	7	70
	%	7,1	40,0	27,1	5,7	1,4	8,6	10,0	100,0

p =,080 > 0,05

Tablo 42'ye göre; Cinsiyetin spora başlama nedenlerine olan etkisinin belirlenmek istenildiği bu tabloda, kızlar %15,7'si erkeklerin 11,4'ü sağlıklı olmak için, erkeklerin 27,1'i, kızların %12,9'u hobi – eğlence amacıyla spora başladıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 43: İlköğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Spora Başlamalarında Etki Eden Faktörler

Cinsiyet		Spora başlamada sizi kim-ne etkiledi						Toplam
		Kendi kararımla başladım	Ailem etkiledi	Beden Eğitimi öğretmenim	Arkadaşlarım	Kitle iletişim araçları	Diğer	
Kız	f	15	1	9	4	0	1	30
	%	21,4	1,4	12,9	5,7	,0	1,4	42,9
Erkek	f	17	4	11	6	2	0	40
	%	24,3	5,7	15,7	8,6	2,9	,0	57,1
Toplam	f	32	5	20	10	2	1	70
	%	45,7	7,1	28,6	14,3	2,9	1,4	100,0

p =,524 > 0,05

Tablo 43'e göre; İlköğretim öğrencilerinin spora başlamalarında etki eden faktörlerin cinsiyete göre dağılımında kızların %21,4'ü, erkeklerin %24,3'ü kendi kararıyla

başladıklarını belirtmişlerdir. Daha sonra ki seçenekte etki eden kişinin beden eğitimi öğretmeni olduğu ortaya çıkmıştır. Kızların % 12,9'u erkeklerin % 15,7'si beden eğitimi öğretmeninden, kızların %5,7'si, erkeklerin %8,6'sı arkadaşlarından, kızların % 1,4'ü erkeklerin %5,7'si de ailesinden etkilenmiştir. İlköğretim öğrencilerinin spora başlamalarında etki eden faktörlerin cinsiyete göre dağılımında yapılan ki-kare analizinde(,524>0,05) bu durum anlamlılık ifade etmektedir. Yorulmazlar ve arkadaşlarının (2007), Türkiye'deki ve dünya'daki elit badminton sporcularının sosyo-ekonomik bir analizi adlı çalışmasında elit sporcuların badmintona yönelmesinde önem derecesine göre % 42,6 ile aile, % 5,0 ile diğer sebepler, % 23,8 ile arkadaş çevreleri, % 6,9 ile öğretmenlerin etkisi, % 10,9 ile antrenörler, % 4,0 ile akrabalar yer almaktadırlar. Yorulmaz ve arkadaşlarının araştırmaları bu araştırma ile bağdaşmamaktadır.

Tablo 44: İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerinde Spor Yapan Bireylerin Spora Başlamalarında Olan Etkileri

Ailede başka spor yapan varmı?		Spora başlamada sizi kim-ne etkiledi						Toplam
		Kendi kararımla başladım	Ailem etkiledi	Beden eğitimi öğretmenim	Arkadaşlarım etkiledi	Kitle iletişim araçları	Diğer	
Evet	f	16	3	5	4	0	1	29
	%	22,9	4,3	7,1	5,7	,0	1,4	41,4
Hayır	f	16	2	15	6	2	0	41
	%	22,9	2,9	21,4	8,6	2,9	,0	58,6
Toplam	f	32	5	20	10	2	1	70
	%	45,7	7,1	28,6	14,3	2,9	1,4	100,0

p= ,241>0,05

Tablo 44'e göre; İlköğretim öğrencilerinin spora başlamalarında etki eden faktörlerle ailede spor yapan kişilerin dağılımı incelendiğinde ailede spor yapan kişilerin olma ya da olmama durumları deneklerin % 22,9 kendi kararları ile spora başlamalarında etki etmiştir. Ailesinde spor yapan birisi olmayan öğrenciler olanlara oranla (% 21,4 ya % 7,1) daha fazla öğretmenden etkilenmişlerdir. Ki- kare analizinde P< 0,05 olması

ailesinde spor yapan kişilerin olma ya da olmama durumu öğrencilerin spora başlamalarında etki eden faktörlerde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 45: İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerinde Spor Yapan Bireyler ile Örnek Alınan Sporcuların Varlığı

Örnek aldığınız sporcular var mı?		Ailede başka spor yapan var mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Evet	f	25	37	62
	%	35,7	52,9	88,6
Hayır	f	3	3	6
	%	4,3	4,3	8,6
Fikrim Yok	f	1	1	2
	%	1,4	1,4	2,9
Toplam	f	29	41	70
	%	41,4	58,6	100,0

$P = ,872 > 0,05$

Tablo 45'e göre; İlköğretim öğrencilerinin ailelerinde spor yapan diğer bireyler ile örnek alınan sporcuların varlığının etkisinin araştırılmak istendiği tabloda ailesinde sporcu bulunmayan deneklerin %52,9'u bir sporcuyu örnek alırken, ailesinde sporcu bulunan deneklerin %35,7'si herhangi bir sporcuyu örnek almamaktadır. Ki-kare analizine göre ($p < 0,05$) ailelerinde spor yapan diğer bireyler ile örnek alınan sporcuların varlığının durum arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 46: İlköğretim Öğrencilerinin Başarılı Sporcu Olmalarında Ailelerinin Maddi Desteği

Ailenin Maddi Desteği		Başarılı sporcu olmak için ne gerekli				
		Aile desteği	Çevrenin spora olumlu bakması	Kulüp desteği	Devlet desteği	Toplam
Evet	f	6	25	12	13	56
	%	9,4	39,1	18,8	20,3	87,5
Hayır	f	2	2	3	1	8
	%	3,1	3,1	4,7	1,6	12,5
Toplam	f	8	27	15	14	64
	%	12,5	42,2	23,4	21,9	100,0

$p = ,404 > 0,05$

Tablo 46’ya göre; İlköğretim öğrencilerinin başarılı sporcu olmalarında ailelerinin maddi desteği dağılımı etkisinin araştırılmak istendiği tabloda aileleri maddi destek sağlayan deneklerin %39,1’i çevreden, %20,3’ü devletten, 18,8’i kulüpten destek beklemektedir. Aileleri maddi destek vermeyen deneklerin %4,7’si kulüplerinden destek beklemektedir. Ki-kare analizine göre ($p<0,05$) ilköğretim öğrencilerinin başarılı sporcu olmalarında ailelerinin maddi desteği arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 47: İlköğretim Öğrencilerinin Spor Yapma İmkanlarının Başarılı Sporcu Olmalarındaki Etkileri

Spor Yapma imkanları		Başarılı sporcu olmak için ne gerekli				Toplam
		Aile Desteği	Çevrenin spora olumlu bakması	Kulüp desteği	Devlet desteği	
Yeterli	f	3	19	9	9	40
	%	4,3	27,5	13,0	13,0	58,0
Yetersiz	f	7	9	6	7	29
	%	10,1	13,0	8,7	10,1	42,0
Total	f	10	28	15	16	69
	%	14,5	40,6	21,7	23,2	100,0

$p=,223>0,05$

Tablo 47’ye göre; İlköğretim öğrencilerinin başarılı sporcu olmalarında spor yapma imkanlarının dağılımı etkisinin araştırılmak istendiği tabloda, spor yapma imkanı yeterli olan ve olmayan denekler (%27,5 ve %13,0) çevre desteğini beklemektedirler. Spor yapma imkanı yeterli olan deneklerin %13,0’ı kulüp ve devlet desteği; spor yapma imkanı yeterli olmayan deneklerin %10,1’i aile ve devlet desteği beklemektedirler. Ki-kare analizine göre ($p<0,05$) ilköğretim öğrencilerinin başarılı sporcu olmalarında spor yapma imkanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 48: İlköğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Gelirlerine Göre Maddi Destek Sağlama Durumu

Aile gelir dağılımı		Aile maddi destek sağlama		Toplam
		Ailem destekliyor	Kulübüm destekliyor	
500 ve altı	f	17	2	19
	%	26,2	3,1	29,2
500-750	f	15	2	17
	%	23,1	3,1	26,2
751-1000	f	12	1	13
	%	18,5	1,5	20,0
1001-1250	f	4	2	6
	%	6,2	3,1	9,2
1251-1500	f	5	1	6
	%	7,7	1,5	9,2
1501 ve üstü	f	3	1	4
	%	4,6	1,5	6,2
Toplam	f	56	9	65
	%	86,2	13,8	100,0

$p=,697$
İ
 $p=,697>0,05$

Tablo 48'e göre; İlköğretim öğrencilerinin ailelerinin gelirlerine göre maddi destek sağlama durumunun araştırılmak istendiği tabloda, aile geliri 500 ve altı olan deneklerin %26,2'si, aile geliri 500-700tl olan deneklerin %23,1'i, aile geliri 501-1000tl olan deneklerin %18,5'i, aile geliri 1001-1250tl olan deneklerin %6,2'si, aile geliri 1251-1500tl olan deneklerin %7,7'si, aile geliri 1501 ve üstü olan deneklerin %4,6'sı ailelerinden destek almaktadır. Ki-kare analizine göre ($p<0,05$) ilköğretim öğrencilerinin ailelerinin gelirlerine göre maddi destek sağlama durumu dağılımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 49: İlköğretim Öğrencilerinin Aile Gelirlerinin Seçilen Branşa Olan Etkileri

Spor Dalı		Aile gelir dağılımı						Total
		500-	500-750	751-1000	1001-1250	1251-1500	1501+	
basketbol	f	4	2	2	2	1	3	14
	%	5,7	2,9	2,9	2,9	1,4	4,3	20,0
voleybol	f	4	5	3	1	3	1	17
	%	5,7	7,1	4,3	1,4	4,3	1,4	24,3
futbol	f	3	4	1	2	0	0	10
	%	4,3	5,7	1,4	2,9	,0	,0	14,3
masa tenisi	f	0	0	1	2	1	1	5
	%	,0	,0	1,4	2,9	1,4	1,4	7,1
badminton	f	0	1	6	1	1	0	9
	%	,0	1,4	8,6	1,4	1,4	,0	12,9
Atletizm	f	8	5	2	0	0	0	15
	%	11,4	7,1	2,9	,0	,0	,0	21,4
Total	f	19	17	15	8	6	5	70
	%	27,1	24,3	21,4	11,4	8,6	7,1	100,0

p=,025<0,05

Tablo 49'a göre; İlköğretim öğrencilerinin aile gelirine göre seçtiği branş dağılımının araştırılmak istendiği tabloda, aile geliri 500 ve altı olan deneklerin %11,4 atletizm, %5,7 voleybol, %4,3'ü futbol branşını seçmiştir. aile geliri 500-700 olan deneklerin %7,1'i voleybol-atletizm, %5,7 futbol, %1,4'ü badminton seçmiştir. aile geliri 751-1000 olan deneklerin %8,6'sı badminton, %4,3 voleybol, %2,9 atletizm, %1,4 futbol ve masa tenisi seçmiştir. Aile geliri 1001-1250 olan deneklerin %2,9'u basketbol, futbol, masa tenisi, %1,4'ü ise voleybol ve badminton seçmiştir. Aile geliri 1251-1500 olan deneklerin %4,3 voleybol, %1,4 basketbol, masa tenisi, badminton seçmiştir. Aile geliri

1500 ve üzeri olan deneklerin %4,3'ü basketbol, %1,4 voleybol ve masa tenisi seçmiştir. Ki-kare analizine göre ($p<0,05$) ilköğretim öğrencilerinin aile gelirine göre seçtiği branş dağılımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Ankete katılan ilköğretim öğrencilerinin %57,1'i Erkek , %42,9'u Kız öğrencilerdir(Tablo 1). Öğrencilerin % 24,3' ü voleybol, %21,4' ü atletizm, % 20' si basketbol, % 14,3'ü futbol, % 12,9'u badminton, % 7,1'i masa tenisi branşını yapmaktadır(Tablo 41). Turgut'un (2001) ve Sarı'nın (2002) yaptıkları çalışmalarda da deneklerin çoğunluğunun futbol, voleybol ve basketbol branşı ile uğraştıkları görülmektedir. Ayrıca Sunay, Büyüköztürk, Müniroglu ve Gündüz'ün (2000) yapmış oldukları araştırmada da katılımcı öğrencilerin çoğunluğunun takım sporları ile uğraştıkları tespit edilmiştir. Yapılan bu araştırma ile diğer araştırma bulgularının sonuçları arasında paralellik olduğu görülmektedir.

Öğrenci annelerinin %40,0 Okur – yazar değil, %31,4 İlkokul , %12,9 Ortaokul , %7,1 Okur yazar, %7,1 Lise, %1,4 Üniversite mezunudur. Babaların % 34,3 Lise, %28,6 İlkokul, %20,0 Ortaokul, %7,1 Üniversite , %7,1 Okur-yazar, %2,9 Okur – yazar değildir. Babaların eğitim düzeyi annelerden daha yüksektir(Tablo 2 – 3).

Annelerin %91,4'ü Ev hanımı, %5,7'si Serbest meslek, %1,4 Memur, %1,4 Sağlıkçısıdır. Babaların ; %40,0 Memur, %37,1 Çiftçi, %14,3 Serbest Meslek, %7,1 işsizdir(Tablo 4 – 5).Kılıçgil'in (1998) sosyal çevre ve spor adlı çalışmasında anne mesleklerinin %61,3'ünün ev hanımı, % 9'unun memur, %10,3'ünün serbest meslek sahibi anneler olduğu belirtilmiştir. Anne mesleklerinde ilk üç sırasında ev hanımları serbest meslek ve memur olması durumu bu araştırmayla paralellik göstermektedir.

Ailenin aylık ortalama gelir dağılımı ; %27,1 500 TL'den az, %24,3 500-750TL, %21,4 751-1000TL, % 11,4 1001-1250TL, %8,6 1001-1250TL , %7,1 1501 ve üstü geliri olan ailelerdir(Tablo 6).

Doğdukları yerleşim birimine göre dağılımı ; %34,3 Köy, %34,3 İlçe, %31,4 Şehirde yaşayan öğrencilerdir(Tablo 7).

İlköğretim öğrencilerinin spor yapma sürelerine bakıldığında, %25,7'si 1 yıldan az, %50,0'si 1-3 yıl arası, %17,1'i 4-6 yıl arası, %7,1 6 yıldan fazladır(Tablo 8). Sarı'nın(2002) yapmış olduğu çalışmada da öğrencilerin %64.2'sinin 1-4 yıl arasında sportif faaliyetlerle uğraştıkları anlaşılmıştır. Bu ise, sportif faaliyetlere oldukça geç

başlandığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Sarı'nın çalışmasıyla bu çalışma benzer nitelikler taşımaktadır.

Spora başlama nedenleri dağılımında en fazla yeri %40,0 Hobi – eğlence amacı almıştır. %27,1 Sağlıklı olmak için,% 10,0 Diğer nedenler, %8,6 Ünlü olmak için, %7,1 Boş zamanları değerlendirmek için, % 5,7 Yeni arkadaşlar ve çevre edinmek için, %1,4 Para kazanmak içindir(Tablo 9). Yorulmazlar ve arkadaşlarının(2007) çalışmasında da boş zamanları değerlendirme ve sağlıklı kalmak isteği, bu çalışmamızla benzer nitelik göstermektedir.

Öğrencilerin spora başlamada sizi kim- ne etkiledi sorusuna en fazla %45,7 sonuç ile kendi kararlarıyla başladıkları ortaya çıkmıştır. %28,6 Beden Eğitimi öğretmenim, %14,3 Arkadaşlarım, %7,1, %2,9 Kitle iletişim araçları(tv, gazete, internet), %1,4 Diğer nedenler den dolayı spora başlayan öğrencilerdir(Tablo 10).

Öğrencilerin ailesinin spor yapmasına bakışı ; %52,9 Sonuna kadar destekliyorlar, %42,9 karışmıyorlar, %4,3 Günah-ayıp sayıyor olarak belirlenmiştir(Tablo 11).

Öğrencilerin ailelerinden %80,0'i çocuğun spora katılması için maddi destek verirken, %12,9'u kulübüm destekliyor yanıtını vermiştir(Tablo 12). Maddi destek veren ailelerden, %26,2'sinin geliri 500 ve altı, %23,1'i geliri 500-700tl arası; %18,5'inin geliri 501-1000tl arası; %6,2'sinin geliri 1001-1250tl arası; %7,7'sinin geliri 1251-1500tl arası; %4,6'sının geliri 1501 ve üstü olarak belirlenmiştir(Tablo 48). Bu sonuçlardan hareketle öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Türkiye'nin sosyo-ekonomik durumuna uygun olarak orta gelir düzeyine sahip ailelere mensup oldukları söylenebilir. Bununla beraber asgari ücretten daha az maaşla geçinen ailelerin, çocuklarının spora katılmalarına maddi olarak daha fazla destek verdiği gözlenmiştir. Kılıç ve Gökdemir'in(2000), birlikte yapmış oldukları çalışmada da beden eğitimi ve spor bölümüne hazırlanan öğrencilerin sosyo-ekonomik yapılarının büyük bir bölümünün orta düzeyde olduğunu tespit edilmişlerdir.

Öğrencilerin büyük şehirde yaşasaydınız daha iyi bir sporcu olacağınızı düşünür müydünüz? Sorusuna verdikleri cevaplar ; %78,6 Evet, %21,4 Hayır olmuştur. Evet, cevabını veren öğrencilerin %60,0 Büyük şehir imkânları daha fazla olduğunu, %7,1 Büyük şehirde tanınma şansı daha fazla olduğunu, %5,7 Maddi destek bulma olanağı

daha fazla olduğunu, %5,7 Büyük şehirlerde ünlü olmak daha kolay diye cevaplar vermişlerdir(Tablo 13 – 14). İmkânlardan kasıt olarak malzeme, tesis gibi faktörleri belirtmişlerdir.

İlköğretim öğrencileri, ailenizde “sizden başka spor yapan var mı?” sorusuna %58,6 Hayır, %41,4 Evet yanıtını vermişlerdir(Tablo 15). Ailelerinde spor yapan bireyler bulunan öğrencilerin %21,4 Profesyonel olarak, %20,0 Amatör olarak katıldıklarını belirlenmiştir(Tablo 16).

İlköğretim öğrencilerinin spor yapma imkânlarına yanıtları %57,1 Yeterli , %42,9 Yetersiz şeklinde olmuştur(Tablo 17).

İlköğretim öğrencilerinin “spor yapmanın okul başarısına etkisi” sorusuna yanıtları, %68,6 Evet, %31,4 Hayır şeklinde olmuştur(Tablo 18). Evet, yanıtını veren öğrencilerden %54,3’ü Olumlu yönde etkiliyor, %14,3’ü Olumsuz yönde etkiliyor yanıtını vermiştir(Tablo 19). Özcanoglu’nun(1993), Altuntaş’ın(1995) ve Öztürk’ün(2000) yapmış oldukları çalışmalarda da sportif aktivitelerin akademik başarıyı büyük oranda etkilemediği ve hatta olumlu etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır. Sarı’nın(2002) yapmış olduğu çalışma sonucu sportif faaliyetlerin öğrencilerin %50’sinin derslerindeki durumunu az etkilediği görülmüştür. Bu sonuçlar toplumdaki beden eğitimi ve sportif faaliyetlerin okul başarısını olumsuz yönde etkilediği inancının artık değişmesi gerektiğinin bir kanıtıdır.

İlköğretim öğrencilerinin “başarılı bir sporcu olabilmesi için gerekenler” sorusuna yanıtları, %40,0 Çevrenin spora olumlu bakması, %22,9 Devletin spora daha fazla destek sağlaması, 21,4 Kulüplerin spor ve sporcuyu desteklemesi , %14,3 Ailenin maddi manevi desteği şeklindedir(Tablo 20). “Çevrenin spora olumlu bakması” seçeneğinin yoğun olarak işaretlenmesi, bölgenin kırsal özelliğinden dolayı kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sporda rekabete verdikleri tanım ; %84,3 Rekabet olmalı, ancak dostluk ve arkadaşlık korunmalıdır. Spor faaliyetlerine katılan kişilerden dışa dönük bir kişilik gelişir. Sporla yeni arkadaşlar edinmeyi ve toplum kurallarına uymayı öğrenen bireyler, toplumda da yasalara saygılı ve daha girişken bir kişilik kazanırlar(Tezcan, 1977). Kısacası beden eğitimi ve spor aktiviteleri sırasında çocukların ve gençlerin birbirleriyle olan sürekli

ilişkileri, kişisel ve sosyal uyum bakımından onlar için bir laboratuvar çalışması olarak nitelendirilebilir. Spor özellikle genç nesillerin yapıcı, nitelikli, yaratıcı, milli birlik ve beraberlik duygusu ve davranışı yüksek bir biçimde yetiştirilmelerine ve böylece ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya önemli katkı sağlar. Spor yoluyla sosyalleşmek, insanlar arasında menfaatsiz bir yakınlığın doğması ile insancıl kaynaşmayı gerçekleştirebilir(Yetim, 2000). Diğer yanıtlar %11,4 Spor zaten rekabettir, %2,9 Sporda dostluk ve arkadaşlık olmaz, rekabet önemlidir şeklinde sıralanmıştır(Tablo 21).

Sporcu öğrencilerin “müsabakalarında kaybedince / yenilince neler hissedersiniz” sorusuna verdikleri yanıt ; %87,1 Üzülürüm, fakat daha çok çalışmam gerektiğini düşünürüm, %7,1 Müsabakaya hile / şike karıştırıldığını düşünürüm, %4,3 Kendimi kötü hissederim, %1,4 ise şeklinde olmuştur(Tablo 22).

Sporcu öğrencilere göre sporda başarı; %92,9 Sürekli kazanmak, %5,7 Bol para kazanmak, %1,4 Hep daha iyiyi hedefleyerek, sürekli çabalamak yanıtı şeklinde olmuştur(Tablo 23).

İlköğretim öğrencilerin bir müsabaka / maçta başarılı olunca neler hissettikleri sorulduğunda ; %55,7 Sevinirim, ama kaybeden arkadaşların yerine de kendimi koyarım, yanıtının verildiğini görülmektedir. Dengeli, güçlü, sağlıklı, verimli, uzun ömürlü yaşamada, toplum olarak böyle bir güce sahip olmada en etkili ve cazip bir faaliyetin spor olduğu unutulmamalıdır. Spor sadece yarışma, derece kazanma, rekor kırma değildir. Bunlardan önce katılma, yapma ve yaşamadır. Spor bütünüyle hareket ve mücadele esasına dayanan ve bunun içinde gereken bir takım alışılmış idman ve yarışmalardır(Ataman, 1978). Diğer yanıtlar %24,3 Sevinirim, ama abartmam, %18,6 Kazanmamın hakkım olduğunu düşünürüm şeklinde olmuştur(Tablo 24).

İlköğretim öğrencilerinin sporcu olmakla toplumda statü kazanmak arasındaki bağ hakkında görüşleri ; %48,6 Fikrim yok, %41,4 Evet, %8,6 Hayır, şeklinde olmuştur(Tablo 25). Sportif faaliyetler fertlere, sosyal hareketlilik sağlayarak toplumda sahip oldukları statüyü yükseltici, tamamlayıcı bir etkide yapmaktadır. Gelişen sportif faaliyetler yoluyla fertler ve sosyal gruplar arasındaki etkileşim dolayısıyla meydana gelen sosyal süreç, rekabet-çatışma veya mücadele-işbirliği-uyum -bütünleşmeyi ihtiva etmektedir(Güven, 1988).

Düzenli spor hayatı kişiye saygınlık kazandırması konusunda ; %85,7 Evet, %8,6 Fikrim yok, %5,7 Hayır yanıtı gelmiştir(Tablo 26). Dürüst bir karakter oluşumunda da sporun önemli bir rolü vardır. Spor yapan kişi, serbest zamanını verimli olarak değerlendirmiş olur. Böylece serbest zamanında spor yaptığı için zararlı alışkanlıklara yönelmeyen birey, dürüst bir karakter geliştirilebilir. Hoşgörülü, centilmen, anlayışlı bir kişilik spor yoluyla da kazanılabilir. Saldırganlık eğilimlerinin doyurulması ve cinsel gerginliklerin giderilmesi de yine sporun sağladığı katkılardan biridir.

Profesyonel veya amatör olarak sporla uğraşan kişiler toplum gözünde “başarılı insan” olarak değerlendirmesi hakkındaki görüşleri ; %74,3 Evet olarak en fazla yanıt almıştır. Spor kişiliğın ve karakterin gelişmesine yardımcı olur cesaret, ataklık yapabilme hissi ve düşüncesi kazandırır. Bir dizi duygusal olay düşünmenin yoğunluğunu, süratini ve kesinliğini iyileştirebilir. Korku, yetersiz özgüven veya iç çatışmalar ise düşünmeye ket vurarak düşünme işlemlerinin sürat ve kesinliğini kısıtlar(Çakmakçı, 2001). İşte spor aktiviteleri bunun gibi olumsuz birçok faktörü yenerek kişinin zihinsel gelişimine büyük katkı sağladığı gibi kişiyi başarılı insan olmaya yöneltecektir. Diğer yanıtlar ise; %20,0 Fikrim yok, %5,7 Hayır şeklinde olmuştur(Tablo 27).

Öğrencilerin, düzenli spor yapmak kişiye “sporcu ahlakı” dediğimiz, kararlılık, azim, çalışkanlık v.s. gibi özellikleri kazandırması sorusuna yanıtları ; %85,7 Evet, %8,6 Fikrim yok, %4,3 Hayır şeklinde olmuştur(Tablo 28). Yetim ve Yıldırım Ankara il merkezinde yapmış oldukları çalışmada öğrenci velilerinin %61,5’i “dostça oynama, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenebilme” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. İyi düzenlenmiş sportif etkinliklerde yarışma imkanı bulan çocuklar yarışma kuralları çerçevesinde üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeye çalışacaklardır. Bireysel spor branşları ile ilgilenen çocukların başarıya ulaşmak için disiplinli bir çalışma grafiğı yakalamaları gerekmektedir. Özellikle takım sporlarında grup dinamiğı söz konusu olduğunda yarışma içerisinde görevlerini tam olarak yerine getiremediğinde istenilen sonuca ulaşmaları zorlaşacaktır. Sportif ortamda sorumluluk duygusunu kazanan çocuklar bu özelliklerini yaşamlarının değişik alanlarına transfer edebilme yeteneğini de kazanacaklardır. Yetim ve Yıldırım’ın yaptıkları çalışma bu araştırmayı destekler niteliktedir.

İlköğretim öğrencilerin “örnek alınan sporcu veya sporcular var mı?” sorusuna %88,6 Evet, %8,6 Hayır yanıtı gelmiştir. Evet diyenlerden, “bu sporcu ya da sporcular seçtiğiniz branşta etkili oldu mu?” sorusuna verdiği yanıtlar ; %65,7 Evet, %15,7 Hayır şeklinde olmuştur(Tablo 29 – 30). Bireyin sosyal yaşantısı ile ilgili olarak almış olduğu eğitim ve yöneltiller vardır. Bunların kişi üzerindeki etkilerini değiştirmek ve tamamen kaldırmak oldukça zordur ve geniş zaman gerektirmektedir. Bu ve bunlardan kaynaklanan diğer sebepler insanı yönlendirirken karşımıza problem olarak ortaya çıkar(Tümer, 2001). Bu problemlerin ortaya çıkmasını önlemek için baştan önlemler alınmalıdır. Çocukların spora yönlendirilmesinde ve spora katılımlarında antrenör, öğretmen, çevre, aile, arkadaş grubu ve medya gibi bir çok faktör rol oynamaktadır(Şimşek, 2005). Örnek alınan sporcunun seçilen branşta etkisinin fazla olması, çocukları spora yönlendirmede, yönlendirirken de çocuğun isteklerini göz önünde bulundurmada önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlköğretim öğrencilerinin “spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin psikolojik durumuna da etkisi var mıdır?” sorusuna yanıtları ; %68,6 Olumlu yönde etkiler, %22,9 Fikrim yok, %7,1 Herhangi bir etkisi olmaz, %1,4 Olumsuz yönde etkiler şeklinde olmuştur(Tablo 31). Tezcan’ a göre; kitle toplumunda birey genellikle yalnızdır. Bu nedenle bir gruba, bir takıma vb. oluşumlara katılarak yalnızlığını gidermek ister. İşte bu aidiyet duygusuyla birey kendisini yalnız hissetmez. Böylece bir sportif takımı destekleyerek o takımla, onun başarıları ve başarısızlıkları ile özdeşleşir. O takımın başarılarını kendisine yansıtır. Yalnızken coşkunluk göstermezken, grup durumunda rahatlıkla coşkunluk gösterisinde bulunabilir. Bu nedenle psikiyatrisiler, statlara bir tür “hastane” gözüyle bakmaktadırlar. Bastırılmış duyguların dışarıya atılmasına, yani bireyin boşalmasına yol açan statlar, psikiyatrisiler tarafından tedavi yeri olmaktadır. Böylece bireyler doyum sağlamaktadır(Tezcan, 1998).

Spor faaliyetlerinin bireyin psikolojik durumuna olan olumlu etkileri toplum sağlığı açısından büyük önem teşkil etmektedir. Birey spor yaparak günlük stresini, sıkıntısını atmakta kendini sportif faaliyetler ile deşarj etmektedir. Yoğun ve sıkıcı bir iş temposundan sonra yapılan kısa süreli yürüyüşler veya belirli bölgeleri çalıştıran küçük egzersizler bireyi yormayacak aksine dinlenmesine ve rahatlmasına yol açacaktır. Haftanın belirli günlerinde yapılacak olan bu spor etkinlikleri bireyin sıkıntılarını

atmada önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Sportif etkinliklerle rahatlayan birey kendi sıkıntılarından uzaklaşacak ve etrafına olumlu enerji yayacaktır.

İlköğretim öğrencilerinin “spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin kişilik gelişimine etkisi var mıdır?” sorusuna yanıtları ; %81,4 Olumlu yönde etkiler, %14,3 Fikrim yok, %2,9 Herhangi bir etkisi olmaz şeklinde olmuştur(Tablo 32). Spor karakteri şekillendirir. Takım sporları işbirliği yapmayı öğretir. Bireysel sporlar kişisel disiplini geliştirir. Spor mertçe mücadeleyi öğretir. Spor, öğrenci-eğitici ilişkilerini geliştirerek, sosyalleşme sürecini kolaylaştırır. Tehlikeli antrenmanlar cesareti artırır. Bazı spor dalları yüksek bir iletişim değerine sahiptir. Özellikle bedensel temasın olduğu spor dallarında bu daha belirgindir. Spor saldırganlık dürtülerini, doğal yolla ve sosyal kurallara uygun olarak boşaltmayı öğretir(Aksoy, 1999).

İlköğretim öğrencilerinin “spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin ahlaki gelişimine etkisi var mıdır?” sorusuna yanıtları ; %70,0 Olumlu yönde etkiler, %25,7 Fikrim yok, %2,9 Herhangi bir etkisi olmaz, %1,4 Olumsuz yönde etkiler şeklinde olmuştur(Tablo 33). Güler’in ortaöğretim okullarında Beden Eğitimi ve Spor Derslerinin ahlaki gelişime etkisinin araştırılması amacı ile yaptığı çalışmada; spor yapan öğrencilerin, spor yapmayan öğrencilere oranla ahlaki yargı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Güler’in(2006) çalışması bu çalışmamızla benzer nitelik göstermektedir.

Öğrencilerin spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin zihinsel gelişimine etkisi var mıdır? Sorusuna yanıtları ; %80,0 Olumlu yönde etkiler, %15,7 Fikrim yok, %4,3 Herhangi bir etkisi olmaz yanıtını vermişlerdir(Tablo 34). Becerilerin kazanılması otomatik değildir, öğrenilir. Bu nedenle ferdin öğrenilmesini sağlayan algılama, düşünme, mantık yürütme gibi zihinsel eylemlere ihtiyacı vardır(Erkal, 1996). Sinir sistemimizle bedenimiz arasında inanılmaz derecede karmaşık ve bir o kadar da basit bir ilişki vardır. Hareket ettiğimizde, bedenimiz beynimize her saniyede binlerce uyarım gönderir. Beyin bu uyarımları toplar, organize eder, belirli bir bütünlük içerisinde sınıflar. Daha sonra karar verir. Antrenman, sinir sistemimizin ve bedenimizin üzerine alabileceği bilgiyi uygun bir şekilde depolamamızı sağlar(Çakmakçı, 2001).

İlköğretim öğrencilerinin “sporun bireyler arası iletişime etkisi var mıdır?” sorusuna yanıtları ; %75,7 Evet, kesinlikle, %12,9 Fikrim yok, %11,4 Hayır, alakasız şeklinde olmuştur(Tablo 35 – 36). Sosyalleşme aileden sonra sokakta başlar. Bu yüzden çocuk sosyalleşmeyi, insan ilişkilerini, arkadaşları, arkadaşlarla oyun kurabilmeyi ve daha türlü türlü pek çok olayı dışarıda görür, öğrenir, kendi evrenini inşa eder. İster ergenlik çağı olsun ister yetişkin, insan yaşamındaki bazı değerler çocuklukta alınmaya başlanır. Gelişmekte olan organizmada cinsiyet diğer gelişmelere paraleldir. Çocukluktan yetişkinliğe başarılı bir geçiş; biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişmenin bir arada olması ile gerçekleşir. Sosyal gelişme kişinin içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilir tarzda davranmayı öğrenme süreci demektir. Gençlik çağının bağımsızlık çağı olması nedeni ile bir anlamda birey topluma karışır, yani evden kopup çevreye yönelerek spora ilgisinin artması da söz konusudur. Birey kendi yaşlılarıyla kaynaşma olanağını, spor ve diğer faaliyetlerle bulur. Çünkü bu arkadaşlarının da benzer sorunları vardır ve gruplaşmalar başlar. Bu gruplaşmalar birlikte hareket etmeye kadar götürür. Topluma karışma ve kaynaşma olanağı, yaşlılarıyla beraber ilgi duyduğu etkilendiği veya merak edip denemek istediği ve spora yönelmeyle gelişir. Okul çevresinin spora yönelmeye etkisinde, okul ortamındaki beden eğitimi derslerinin başarı ile uygulanmasının rolü vardır(Kılcıgil, 1998).

İlköğretim öğrencilerin “elit sporcu – elit insan kavramları arasında bir bağ var mıdır?” sorusuna yanıtları ; %52,9 Evet, %32,9 Fikrim yok, %11,4 Hayır, şeklinde olmuştur(Tablo 37).

İlköğretim öğrencilerin “çevrenizden gelen başarı haberleri spora başlamanızda etkili oldu mu?” sorusuna yanıtları ; %60,0 Evet, %37,1 Hayır, %2,9 Fikrim yok şeklinde olmuştur(Tablo 38).

İlköğretim öğrencilerin “dövüş sporları güç için mi yoksa spor için mi yapılmaktadır?” sorusuna yanıtları ; %78,6 Spor için, %18,6 Güç için, %2,9 Fikrim yok şeklinde olmuştur(Tablo 39). “Spor için” yanıtının çok olması öğrencilerin sportif faaliyetlere, gösteriş vb. sebeplerden dolayı değil de gerçekten spor yapmak için katıldıklarının bir göstergesidir. İlköğretim öğrencilerin “yanıtınız “güç için” ise; yaşadığınız çevrenin bunda herhangi bir etkisi var mıdır?” sorusuna yanıtları ; %10,0 Evet, %4,3 Hayır, %4,3 Fikrim yok şeklinde olmuştur(Tablo 40).

İlköğretim öğrencilerin cinsiyetin spora başlama nedenlerine olan etkisinin belirlenmek istendiği tabloda, kızlar %15,7'si erkeklerin 11,4'ü sağlıklı olmak için, erkeklerin 27,1'i, kızların %12,9'u hobi – eğlence amacıyla spora başladıklarını belirtmişlerdir(Tablo 42).

İlköğretim öğrencilerinin spora başlamalarında etki eden faktörlerin cinsiyete göre dağılımında kızların %21,4'ü, erkeklerin %24,3'ü kendi kararıyla başladıklarını belirtmişlerdir. Daha sonra ki seçenekte etki eden kişinin beden eğitimi öğretmeni olduğu ortaya çıkmıştır. Kızların % 12,9'u erkeklerin % 15,7'si beden eğitimi öğretmeninden, kızların %5,7'si, erkeklerin %8,6'sı arkadaşlarından, kızların % 1,4'ü erkeklerin %5,7'si de ailesinden etkilenmiştir. İlköğretim öğrencilerinin spora başlamalarında etki eden faktörlerin cinsiyete göre dağılımında yapılan ki-kare analizinde(,524>0,05) bu durum anlamlılık ifade etmektedir. Yorulmazlar ve arkadaşlarının (2007), Türkiye'deki ve dünya'daki elit badminton sporcularının sosyo-ekonomik bir analizi adlı çalışmasında elit sporcuların badminton'a yönelmesinde önem derecesine göre % 42,6' ile aile, % 5,0' ile diğer sebepler, % 23,8 ile arkadaş çevreleri, % 6,9 ile öğretmenlerin etkisi, % 10,9 ile antrenörler, % 4,0 ile akrabalar yer almaktadırlar. Yorulmaz ve arkadaşlarının araştırmaları bu araştırma ile bağdaşmamaktadır(Tablo 43).

İlköğretim öğrencilerinin spora başlamalarında etki eden faktörlerle ailede spor yapan kişilerin dağılımı incelendiğinde ailede spor yapan kişilerin olma ya da olmama durumları deneklerin % 22,9 kendi kararları ile spora başlamalarında etki etmiştir. Ailesinde spor yapan birisi olmayan öğrenciler oranla (% 21,4 ya % 7,1) daha fazla öğretmenden etkilenmişlerdir. Ki- kare analizinde $P < 0,05$ olması ailesinde spor yapan kişilerin olma ya da olmama durumu öğrencilerin spora başlamalarında etki eden faktörlerde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır(Tablo 44). Kılıçgil 1998 yılında Ankara ilinde yapmış olduğu "Sosyal Çevre-Spor İlişkisi" adlı çalışmasında, aile üyelerinin ya da çevresindeki insanların sporla ilgileniyor olması, çocuğunda spora yönelmesinde teşvik edici unsur olduğunu ve yeni bir sosyal çevre edinebileceğini belirtmiştir. Kılıçgil' in araştırması bu çalışma ile benzer sonuçlar vermektedir.

İlköğretim öğrencilerinin ailelerinde spor yapan diğer bireyler ile örnek alınan sporcuların varlığının etkisinin araştırılmak istendiği tabloda ailesinde sporcu bulunmayan deneklerin %52,9'u herhangi bir sporcuyla örnek alırken, ailesinde sporcu

bulunan deneklerin %35,7'si herhangi bir sporcuyu örnek almamaktadır. Ki-kare analizine göre ($p<0,05$) ailelerinde spor yapan diğer bireyler ile örnek alınan sporcuların varlığının durum arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır(Tablo 45).

İlköğretim öğrencilerinin başarılı sporcu olmalarında ailelerinin maddi desteği dağılımı etkisinin araştırılmak istendiği tabloda aileleri maddi destek sağlayan deneklerin %39,1'i çevreden, %20,3'ü devletten, 18,8'i kulüpten destek beklemektedir. Aileleri maddi destek vermeyen deneklerin %4,7'si kulüplerinden destek beklemektedir. Ki-kare analizine göre ($p<0,05$) ilköğretim öğrencilerinin başarılı sporcu olmalarında ailelerinin maddi desteği arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır(Tablo 46).

İlköğretim öğrencilerinin başarılı sporcu olmalarında spor yapma imkanlarının dağılımı etkisinin araştırılmak istendiği tabloda, spor yapma imkanı yeterli olan ve olmayan denekler (%27,5 ve %13,0) çevre desteğini beklemektedirler. Spor yapma imkanı yeterli olan deneklerin %13,0'ı kulüp ve devlet desteği; spor yapma imkanı yeterli olmayan deneklerin %10,1'i aile ve devlet desteği beklemektedirler. Ki-kare analizine göre ($p<0,05$) ilköğretim öğrencilerinin başarılı sporcu olmalarında spor yapma imkanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır(Tablo 47).

İlköğretim öğrencilerinin ailelerinin gelirlerine göre maddi destek sağlama durumu dağılımı araştırılmak istendiği tabloda, aile geliri 500 ve altı olan deneklerin %26,2'si, aile geliri 500-700tl olan deneklerin %23,1'i, aile geliri 501-1000tl olan deneklerin %18,5'i, aile geliri 1001-1250tl olan deneklerin %6,2'si, aile geliri 1251-1500tl olan deneklerin %7,7'si, aile geliri 1501 ve üstü olan deneklerin %4,6'sı ailelerinden destek almaktadır. Ki-kare analizine göre ($p<0,05$) ilköğretim öğrencilerinin ailelerinin gelirlerine göre maddi destek sağlama durumu dağılımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır(Tablo 48). Göktaş farklı sosyo-ekonomik yapıdaki orta öğretim öğrencilerinin spora katılımına etki eden faktörleri incelemiş ekonomik sebeplerden dolayı spor yapan çocukların yüzdelerinde çok küçük(%1,6)bir grup oluşturduğunu bunlarında alt gelir grubunda yer aldıklarını belirtmiştir(Göktaş,1994).

İlköğretim öğrencilerinin aile gelirine göre seçtiği branş dağılımının araştırılmak istendiği tabloda, aile geliri 500 ve altı olan deneklerin %11,4 atletizm, %5,7 voleybol, %4,3'ü futbol branşını seçmiştir. Aile geliri 500-700 olan deneklerin %7,1'i voleybol-atletizm, %5,7 futbol, %1,4'ü badminton seçmiştir. Aile geliri 751-1000 olan deneklerin

%8,6'sı badminton, %4,3 voleybol, %2,9 atletizm, %1,4 futbol ve masa tenisi seçmiştir. Aile geliri 1001-1250 olan deneklerin %2,9'u basketbol, futbol, masa tenisi, %1,4'ü ise voleybol ve badminton seçmiştir. Aile geliri 1251-1500 olan deneklerin %4,3 voleybol, %1,4 basketbol, masa tenisi, badminton seçmiştir. Aile geliri 1500 ve üzeri olan deneklerin %4,3'ü basketbol, %1,4 voleybol ve masa tenisi seçmiştir. Ki-kare analizine göre ($p<0,05$) ilköğretim öğrencilerinin aile gelirine göre seçtiği branş dağılımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır(Tablo 49).

Alt problemlere ilişkin sonuçlar sırasıyla aşağıda verilmiştir.

İlköğretimde okuyan öğrencilerin spora başlamalarında etki eden faktörlere ilişkin sonuçlar

Cinsiyete göre ilköğretim öğrencilerinin spora başlamalarında etki eden faktörlerde kızlarında erkeklerinde spora kendi kararıyla başladıkları ortaya çıkmıştır. Bu durum yapılan istatistiksel analiz sonucunda anlamlılık ifade etmektedir(Tablo 43).

Spora başlamada hobi – eğlence amacının ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Sağlıklı olmak, diğer nedenler, ünlü olmak, boş zamanları değerlendirmek, yeni arkadaşlar ve çevre edinmek, para kazanmak amaçları ise diğer faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır(Tablo 9). Bunun yanında ilköğretim öğrencilerinin spora başlarken ailenin destek vermesi önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır(Tablo 11 – 12).

Ailede başka spor yapan birisinin olması ya da olmama durumu spora başlamada herhangi bir etki etmediği tespit edilmiştir. Spora başlarken en büyük etkenin öğrencinin kendi kararı olduğu yapılan istatistiksel analiz sonucunda bulunmuştur. Daha sonra etkili olan faktörlerin sırasıyla beden eğitimi öğretmeni, arkadaşlar ve aile olduğu ortaya çıkmıştır. Kitle iletişim araçlarının spora başlamada etkisinin az olduğu görülmektedir. Bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Tablo 44).

Ailelerinde sporcu bulunmayan ilköğretim öğrencileri bir sporcuyla örnek alırken, ailesinde sporcu bulunan ilköğretim öğrencileri herhangi bir sporcuyla örnek almamaktadır. Ki-kare analizine göre bu durum bir anlam ifade etmektedir(Tablo 45).

İlköğretimde okuyan öğrencilerin ailenin desteği ve spor yapma imkanlarına göre beklentilerine ilişkin sonuçları

Yapılan istatistiksel araştırma sonucu büyük şehir imkanlarının daha fazla olmasından dolayı ilköğretim öğrencilerinin çoğunluğu, büyük şehirde yaşasalardı daha iyi sporcu olacaklarına inanmaktadırlar(Tablo 13 – 14).

İlköğretim öğrencileri başarılı sporcu olabilmek için çevrenin spora olumlu bakması gerektiğini düşünmektedirler(Tablo 20).

Aileleri maddi destek sağlayan ilköğretim öğrencileri başarılı sporcu olabilmek için çevreden daha fazla destek beklemektedirler. Bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur(Tablo 46).

İlköğretim öğrencilerinden spor yapma imkanları yeterli olanları çevre desteğini beklemektedirler. Yapılan Ki-kare analizine göre bu durum anlamlı bulunmaktadır(Tablo 47).

İlköğretimde okuyan öğrencilerin cinsiyet, ailenin gelir durumuna göre spora başlamalarına etki eden faktörlere ilişkin sonuçları

Spora başlarken kızların sağlıklı olmak için erkeklerin hobi-eğlence amacıyla başladıkları bilinmektedir. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda bu durum anlamlı bulunmuştur(Tablo 42).

Aile gelirine göre aylık gelir düzeyi 500 ve altı olan ailelerin, aylık gelir düzeyi 1500 ve üzeri olan ailelere göre çocuklarını daha fazla spora yönlendirdiği ortaya çıkmıştır. Bu durum yapılan istatistiksel analiz sonucunda anlamlı bulunmuştur(Tablo 48).

Öneriler

- Kitle iletişim araçlarının spora yönelmede etkisi arttırılmalıdır.
- Maddi geliri yüksek olan ailelerinde daha fazla spora katkıda bulunması sağlanmalıdır.
- Kırsal kesimdeki öğrencilerin sportif faaliyetlere katılımını arttırmak için tesis, malzeme vb. faktörlerin iyileştirilmesi ve çoğaltılması sağlanmalıdır.

— Ailede spor yapan bireylerin varlığı diğer aile bireylerini de etkileyeceği için spora yönlendirme küçük yaşlardan itibaren başlanmalıdır.

— Spor yapmanın okul başarısına olumlu etkilerinin olduğu bilinerek bu bilginin genele yayılmasına ve çocukların sportif faaliyetlere daha fazla katılımı sağlanmalıdır sporun akademik başarıyı olumsuz etkilemediği konusunda öğrenci, öğretmen ve aileler bilgilendirilmelidir.

— Kırsal bölgelerde çevrenin spor faaliyetlerine olumsuz bakışı engellenmeli, halkında sportif faaliyetlerin içerisine çekilmesi sağlanmalıdır

— Sportif faaliyetlerde sürekli kazanmak amacıyla yarışan çocuklar bu özelliklerini eğitim öğretim ortamına aktararak başarılı olma yolunda ilerleyeceklerdir. Bu nedenle sportif faaliyetlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir

— Müsabakalarda başarı elde eden öğrenciler sevinçlerini yaşarken karşısındakini de düşündüklerinden dolayı toplumda öğrenciler arasında empati yapma özelliği gelişecektir. Sporda başarı kazanma, bu sevinci yaşama gibi duygular eğitim öğretim ortamının bütün kademelerindeki çocuklara yaşatılmalıdır. Bu da minimum düzeyde öğretmenlerin ve okulun spor etkinliklerine katkılarından başlayarak yoğunlaştırılmalıdır

— Düzenli spor hayatının kişiye saygınlık kazandıracağını düşünen çocuklar için çeşitli spor dallarına aktif olarak katılımının sağlanması gerekmektedir.

— Toplumda spor yapan kişilerin başarılı insan olarak değerlendirilmesinden dolayı sportif faaliyetlerin toplumun her kademesine yayılmasına çalışılmalıdır.

—Düzenli spor hayatının ahlak gelişimine olan olumlu etkisinden dolayı spor faaliyetleri eğitim öğretim ortamının en küçük basamağından başlayarak en üst basamağa kadar devam ettirilmeli, çocukların ahlaki gelişimlerinin temeli sportif faaliyetlerle sağlamlaştırılmalıdır.

— Toplumda örnek alınan sporcuların fazla olması durumu ilköğretim öğrencileri spora yönelmesinde etki edecektir. Bu nedenle örnek alınan sporcunun seçilen branşta da etkisinin fazla olmasından dolayı çocuğu spora yönlendirirken de çocuğun isteklerini

göz önüne almada önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır Öğrenciler yetenekleri doğrultusunda ilköğretimin I. Kademesinde spora yönlendirilmelidir

— Spor faaliyetleri bireyin kişilik psikolojik ahlaki zihinsel gelişimlerine ve bireyler arası iletişime olan olumlu etkilerinden dolayı bu faaliyetlerin okul içinde veya dışında aktif olarak gerçekleştirilmesine çalışılmalıdır.

— Elit insan kavramına ulaşmada sporun katkıları bilinerek, bu etkilerin gerek eğitim öğretim alanlarında gerekse toplumun diğer kademelerinde yaygınlaştırılması gerekmektedir

— Çevrede gelişen olumlu sportif faaliyetlerin spora yönelmede etkileri göz ardı edilmemelidir.

— Kitle iletişim araçları basketbol ve futbol haricinde değişik branşlara da gereken ilgiyi göstermeli, gençlere ve ailelere yönelik spor konusunda eğitici programlar yapmalıdır.

— Öğrencilerin var olan sıkıntılarının neler olduğu tespit edilerek giderilmeye çalışılıp onları bu ülke sporu için faydalı bireyler olarak yetiştirmek, onların da kendilerinden sonraki nesiller için faydalı olabilmeleri açısından daha kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır.

— Spordan beklenen başarıya ulaşabilmek için çocuğun mümkün olduğunca küçük yaşta beden eğitimi ve sporla ilgili aktivitelere başlaması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AFYON, Y. A.-TUNÇ, A. (1997), *Beden Eğitimi ve Spor Tarihi*, Damla Ofset, Konya
- AKSOY. F.(1991), Spor Psikolojisi, *Türk-Alman Kültür Diyalogunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar*, Medya Matbaacılık ve Yayıncılık, İstanbul.
- AKSOY, C. (1999), *Beden Eğitimi ve Sporun Eğitime Etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya,
- AKYÜZ H. (1992), *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,
- AKYÜZ, H. (1982), *Türk Eğitim Tarihi*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, , Ankara
- ALAGÖZ Z. (1973), “Beden Eğitiminin Anlamı Okulda ve Toplum Eğitiminde Önemi”, *Beden Eğitimi Dergisi*, Ankara
- ALEMDAR K. (2000), *Toplum ve Spor. H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi YO. Spor Bilimleri Derneği Bildiri Özetleri*, Ankara 3–5 Kasım.
- ALPMAN C. (1972), *Eğitim Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi* Ankara.
- ALPMAN C. (1972), *Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- ALTUNTAS M. (1995), *Ortaöğretim Gençliğinin Sportif Eğilim ve Beklentileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- AMMAN, M.T. (1999), “Modernlik ve Modernleşme Ekseninde Günümüz Sporuna Makrososyolojik Bir Bakış”. *Spor Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1.
- AMELIA, M. L. (2000), THOMAS, K. T. and THOMAS J. R., *Physical Education for Children: Daily Lesson Plans for Middle School*, p. 5, Human Kinetics, United States,
- Anne Baba Eğitim Dergisi (2004), “Çoluk Çocuk”, *sayı.36*, Nurol Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi A.S., Ankara,
- ARICI Hikmet (2001), *Okullarda Beden Eğitimi*. Nobel Yayın ve Dağıtım Ankara.
- ARAL N. ve BULUT (2000), *S, Çocuk Gelişimi*, Ya-pa Yayıncılık Pazarlama, İstanbul,

- ARMAĞAN İ.(1982), *Sporun Toplumun Bilimsel Temelleri*. Ege Üni. Yayınları. İzmir.
- ARSLANTÜRK, Zeki – AMMAN (1999), *Tayfun, Sosyoloji, Kurumlar, Süreçler, Teoriler*, Kaktüs Yayınları, İstanbul,
- ATAMAN A. (1978), *Antropometri – Antropoloji ve Spor. Beden Terbiyesi Ve Sporda Önemli Konular*, Ankara.
- ATALAY A. (1998), *Spor Gazeteciliği*, Filiz Kitapevi, İstanbul
- ATALAY A. (1998), *Spor Sosyolojisi*, Alkım Yayınları. İstanbul.
- ATEŞ M. (1992), “Demokrasi Ve Spor Eğitimi”, *Eğitim bilimleri dergisi*, Buca Eğitim fakültesi yayınları, İzmir.
- BAŞARAN. E, (1978) *Eğitim Psikolojisi* 5. baskı, Sevinç Matbaa, Ankara
- BAŞARAN, .E., (1984) *Eğitime Giriş*, Sevinç Matbaası 5. basım, Ankara.
- BİLGE N. (1989),Türkiye’de *Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BİNBASIOĞLU, C. (1994), *Genel Öğretim Bilgisi*. Ankara.
- BÜYÜKDÜVENCİ, S, (1987) *Eğitim Felsefesi* Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara,
- BÜYÜKKARAGÖZ, (1994) *Genel Öğretim Metotları*, Atlas Yayınları, Konya,
- Boucher CHARLES A. (1987), *Management Of Physical Education and Athletic Programs*, Times Mirrpr- Mosloy College Publishing, St. Lois, Toronto, Santa Clara,
- ÇAKMAKÇI, S. (2001), *Okullardaki Beden Eğitimi Dersinin ve Faaliyetlerinin Öğrencilerin Sosyalleşmelerine Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi SBE,
- ÇELİK Ejder (1996), *Gençlerin Sosyalleşme Sürecine Kitle İletişim Araçlarının Etkileri*, Türk Yurdu, sayı 110, Ankara,
- DEMİR, M.F. (2004), K.Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi, .
- DEMİRCAN (1986), *Sporda Yönetim, Teşkilatlanma ve Organizasyonlar*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara
- DOĞAN (1998), *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*. Sistem Yayınları 2. Baskı. İstanbul.

- DOĞAN (1995), *Sosyoloji*, Sistem Yayıncılık, Ankara
- DÖNMEZER (1984), *S.Sosyoloji*'. Savaş Yayınları, Ankara
- DÖNMEZER S. (1994), *Toplumbilim, 11. Basım*, Beta Basımevi, İstanbul,
- DPT. (1983), *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Devlet Planlama Teşkilatı yayını, Ankara
- DPT. (1993), *Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. DPT. Müsteşarlığı Yayınları. Ankara
- DPT. (1983), *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Devlet Planlama Teşkilatı yayını, Ankara,
- DPT (2000), (Devlet Planlama Teşkilatı). *Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*. 2513. Ankara
- DOĞAN (1990), “Bilgi Toplumu ve Ailenin Çocuk Üzerindeki Değişen İşleri”, Türkiye Aile Yıllığı *Değişen İşleri, Türkiye Aile Yıllığı*, Ankara,
- DOĞAN, D. (2001), *G. Sporda Başarıyı Etkileyen Sosyal Faktörler Üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- EDWARD. F.(1973), Woltmer and Arthur A. Esslinger, *The Organization and Administration of Physical Education*, New York, 1967 EDWARD *The Sociology Of Sport*, Dorsey, Newyork,
- Er T. *Eğitim Sosyolojisi*. Gazi Kitabevi. Yayınları. Ankara. 1997
- ERDEMLİ, A (1991), ‘*Çağımız, İnsan, Spor ve Spor Ahlakı ve Felsefesine Yeni Yaklaşımlar*’. Medya Matbaacılık, İstanbul
- ERDEN,M, (2001),*Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul
- ERGUN, M. (1999),*Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara Ocak Yayınları.
- ERKAL, M.(1982), *Sosyolojik Açından Spor*, Filiz Kitapevi, İstanbul, Ankara
- ERKAL, M Güven (1998), Ö. ve Ayan, D. *Sosyolojik Açından Spor*. Der Yayınları. İstanbul
- ERKAL, M. (1996), *Sosyoloji*, Der Yayınları, İstanbul,

- ERKAL, M. (1992), E: *Sosyolojik Açıdan Spor*. Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı, Kutsun Matbaa ve Reklamcılık Merkezi, İstanbul.
- ERKAL. M. (1986) *Sosyolojik Açıdan Spor* Milli Eğitim Basımevi. Yayın no:39. Ankara.
- ERKAN. N. (1982), *Sosyolojik Açıdan Spor*, İstanbul,
- ERTÜRK S. (1994), *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara
- ERTÜRK S. (1972), *Eğitimde Program Geliştirme*, H.Ü. Basımevi, Ankara
- GEZER E. (2002), *Halkoyunları Eğiticileri ve Oyuncularının Halk Oyunlarına Yönelme Nedenlerinin Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi)*, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Konya
- GEZGİN, M. (1994), F. Amman, *Temel Eğitimde Yararlılık Açısından Spor Olgusu*, Ankara
- GEZGİN M. ve F. (1993), Amman *Temel Eğitimde Yararlılık Açısından Spor Olgusu, Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi Ve Spor 2. Sempozyumu*, Manisa
- GÖKHAN N, OLGUN P. GÜRSES .Ç. (1979), *Sportif Yetenek Araştırma Metodu Türkiye Uygulaması*, T.S.V., İstanbul
- GÖKTAS, Z. (1994), *Farklı Sosyo Ekonomik Yapıdaki Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Spora Katılımına Etki Eden Faktörler*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, sağlık bilimleri enstitüsü, Ankara,
- GİLLET (1975), *Spor Tarihi*, Mustafa Durak, Gelişim Yayınları, İstanbul
- GÜLER E. D. (2006), Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Dersinin Çocuğun Ahlaki Gelişimine Etkisi (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Konya
- GÜLİPEK Ö. (1972), *Spor Dallan ve Kazanılan Vasıflar Hakkında Kısa Bir Not*, Ankara,
- GÜNAY M. (1999), *.Egzersiz Fizyolojisi*, Bağırhan Yayım evi, Ankara,
- GOLDMANN L. (1977), Çev: Timuçin A., AYNUKSA F.: *İnsan Bilimleri ve Felsefe*. Kavram Yayınları, İstanbul
- GÖRÜCÜ, A. (2001), *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Okuyan Öğrencilerin Spor Yapma Amaçları ve Spora Yönlendirilmelerinde Etkin Olan Faktörler*.

- (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Konya
- GÜNDÜZ, N. ve H. S. (2001), “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarına Başvuran Aday Öğrencilerin Okula Giriş Amaçları, Okulların Öğrenci Seçme Kriterleri ve Okulların Amaçları ile İlgili Görüşleri”. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. Sayı 6,
- GÜNGÖR N. (1995), *Çocuk ve Toplum Çocuğun Toplumsallaşması*,. Gündoğan Yayınları. Ankara.
- GÜVEN, Ö.(1998), *Spor Psikolojisi Ders Notları 1997–1998*, Gazi Üniversitesi B.E.S.Y.O Ankara,
- GÜVEN, Ö. (1992), *Türklerde Spor Kültürü*, Atatürk Spor Merkezi Yayını, Ankara,
- GÜVEN, Ö. (1988), *Minder Güreşini Seçenlerin Tercihinde Rol Oynayan Psikik Özellikler(Doktora Tezi)*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.
- GÜVENÇ, B. (1984), *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitabevi, İstanbul,
- HARMANDAR, İsmail Hakkı – ÖZDİLEK, Çetin – GÖRAL, Mehmet (2000), *Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri*, Alp Ofset, Kütahya,
- HARRİS (1972), *Geschichte Dereibesübungen, Sport In Grossbritannien, Überhorst*, H. BD.4 Berlin München Frankfurt
- HIMBERGH, C. HUTCHINSON, E. G. and ROUSSELL, M. F. (2003), *Teaching Secondary Physical Education: Preparing Adolescents to Be Active for Life*, , *Human Kinetics*, United States,
- İNAL, A.N. (1998), *Beden Eğitimi ve Spor Bilimine Giriş*, Atlas Kitabevi, Konya,
- İNAL. İ. (2009), *Beden Eğitime Giriş*, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu, Desen Ofset Matbaacılık, Konya.
- İNEL, M. S. (1996), *Kimlik Oluşumunda Spor Ne Kadar Merkezde. (Yüksek Lisans Tezi)*, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Mersin.
- İŞCAN, F. (1998), *Türklerde Spor*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara,
- KALYON T.A. (1997), *’Özürlülerde Spor’*. Ankara

- KALYON T.A (1994), *Spor Hekimliği*, GATA Yayınları, Ankara
- KARA Erşan ve PULUR A. (2003), “Üniversite Öğrencilerinin Dağcılık Sporuna Yönelmelerinde Etkili Olan Faktörler”. Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt: 5, Sayı:2, Erzurum.
- KARAHÜSEYİNOĞLU M.F. (1998), *Elazığ Kamuoyunun Spora Karşı İlgisi ve Tutumları*. F.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Y. L. Tezi.
- KARAKÜÇÜK S. (1995), *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*. Seren Matbaacılık, Ankara
- KARASÜLEYMANOĞLU, Aydın (1995), *Yeni Boyutlarıyla Spor*, Ozan Dağıtım, Ankara
- KATZ D., KAHN R. (1977), Çev: Can H., Bayar Y.: *Örgütlerin Toplumsal Psikolojisi*. Türkiye Amme İdaresi Enstitüsü Yayını, No:167, Ankara
- KAYAALP İ.(2002), *Eğitim Düşüncesi ve İletişim Kültürü*, Bilge Kültür Sanat. İstanbul
- KAYA, (1989), *İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış*, Bilim Yayınları, Ankara
- KETEN M. (1974), *Türkiye’ de Spor*. Ayyıldız Matbaası. Ankara
- KILBAŞ S. (1994), *Gençlik ve Boş Zamanı Değerlendirme*. Ç.Ü Basımevi. Adana.
- KILBAŞ S. (2001), *Rekreasyon Boş Zamanı Değerlendirme*. Anaca Yayınları, Adana.
- KILCIGİL, E. (1998), *Sosyal Çevre-Spor İlişkileri’*. Bağırhan Yayın evi, ANKARA
- KILINÇ F, GÖKDEMİR K. (2000), *D.P.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Sınavlarına Katılan Adayların Sosyo-Ekonomik Yapılarının İncelenmesi*. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi (26-27 MAYIS 2000) Sporda Psiko- Sosyal Alanlar. Spor Yönetim Bilimleri. Cilt:2, Sim Matbaacılık Ankara,
- KIRCHER, G. and GRAHAM, J. F. (1998), *Physical Education for Elementary School Children, McGraw Hill Companies, United States,*
- KIZILÇELİK.S. (1996), Erjem Y. *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü*. Saray Kitabevi. İzmir.
- KONGA E. (1981), *Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*. 4. Basım. Remzi Kitapevi. İstanbul.
- KORUÇ Z., BAYAR P. (1992), *Kitle Spor ve Spor Psikolojisi*. C.İ.O. Araştırması Marmara Üniversitesi Basımevi , İstanbul.

- KÜÇÜK, V. (1997), *Sporda Yönlendirmenin Yeri ve Önemi: Futbol Örneği*.
Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü,
İstanbul,
- LEİF, ve G. Rustin (1980), *Pedagoji Doktrinleri Açısından Genel Pedagoji*. (Öğretmen
Kitapları:139)M.E. Basımevi, İstanbul
- MEB, (1988), *İlkokul Programı*, İstanbul
- MEB, (1987), *Milli Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu*, Ankara
- MENGÜTAY, S. (1997), *Artistik Jimnastik*, M.Ü.Teknik Eğitim Fakültesi, İstanbul,
- MENGÜTAY, S. (1997), *Morpa Spor Ansiklopedisi, Cilt 2*, Orhan Ofset, İstanbul,
- MENGÜTAY, S. (2006), *Çocuklarda Hareket Gelişimi ve Spor*, Morpa Kültür
Yayınları, İstanbul
- MURATLI, S. (1997), *Çocuk ve Spor*, Kültür Matbaacılık, Ankara,
- OĞUZKAN F. (1993), *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Emel Matbaacılık Ankara
- OKA A. (1986), *Sosyalleşme Süreci ve Spor*. Gazi Üniversitesi Yayımlanmamış Yüksek
Lisans Tezi. Ankara.
- OZANKAYA, Ö. (1987), *Toplum Bilimine Giriş*, Ankara,
- ORKUNOĞLU, O. (1985), *Voleybol Antrenörünün El Kitabı*, B.T.G.M. Voleybol
Federasyonu Yayını, Meydan Larousse, Ankara,
- ÖCALAN M., RAMAZANOĞLU F. (2003), *Bazı Demografik Özelliklerine Göre
Seyircilerin Futbol İzleme Sıklıklarının İncelenmesi*. G.Ü. Beden Eğitimi ve
Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, Ankara 10-11 Ekim
- ÖZBAYDAR. S. (1983), *İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi* Altın
Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- ÖZCAN. A.O. (1989), “Spor ve Spor Psikolojisi Marmara Üniversitesi”, *Spor Bilimi
Dergisi*, Tekel Ambalaj İşletmeleri İstanbul
- ÖZÇELİK. E. (2007), *Öğrencilerin Sosyalleşmesinde Beden Eğitimi Dersinin
Rolü*(Yüksek Lisans Tezi),Beykent, üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü işletme
yönetimi anabilim dalı eğitim yönetimi ve denetimi bilim dalı, İstanbul
- ÖZER, K. ve ÖZER, D. S. (2001), *Çocuklarda Motor Gelişim*, Nobel Yayın Dağıtım,
Ankara,

- ÖZER, K. ve ÖZER, D. S. (1998), *Çocuklarda Motor Gelişim*. Akdeniz Üniversitesi Yayınları, Antalya
- ÖZCANOĞLU, A. B. (1993), *Ortaöğretimde okul spor faaliyetlerine katılımın öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÖZTÜRK, F. (1998), *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*, Bağırhan Yayın Evi, Ankara, Ankara,
- ÖZTÜRK, H. (2000), *Ortaöğretim Öğrencilerinin Sportif Beklenti ve Alışkanlıkları*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi).
- SADIKLAR, S. (1991), *Sporun Okullaşması, Türk-Alman Kültür Diyalogunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar*, Medya Matbaacılık ve Yayıncılık, İstanbul.
- SAN, Haluk (1990) *Bilimsel Sporun Anlamı ve Tarihi, Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri* Hacettepe Üniv. Ankara 15-16 mart
- SAN H. (1999), “*Türk Spor Tarihinde Atatürk*”, Berdan Matbaacılık, İstanbul,.
- SENEMOĞLU, N. (1997), *Gelişim- Öğrenme ve Öğretim*, Spor matbaacılık, Ankara
- SARI, F. (2002), *Ortaöğretim Kurumlarında Sportif Faaliyetlere Katılan Öğrencilerin Katılım Amaçları ve Karşılaştıkları Problemlerin Tespitine Yönelik Durum Analizi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
- SOMUNCUOĞLU, C. (1975), *Gençlik ve Spor Sorunları Tebliği*, Ankara,.
- SÖNMEZ V. (1994), *Eğitim Felsefesi*. Şafak Matbaacılık. 3. Baskı, Ankara.
- STEPHEN, W. S. (1999), *Physical Education Methods for Classroom Teacher*, 1-6, Med. Wirgia Technology University, Human Kinetics Publishers, Champaign,
- ŞAHİN, M. (1998), ‘*Spor Ahlakı ve Sorunları*’. ANKARA
- ŞİMŞEK Y. K. (2005), *Çocukların Spora Yönlendirilmesinde Ailenin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*(2005 Eskişehir İl Örneği) Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir,

- TEREKLİ M.S., KATIRCI H., HEPER E., ERKAN M. (2000), *Sporda Yönetim Anlayışı ve Çağdaş Spor Yönetimi*. H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi YO. *Spor Bilimleri Derneği Bildiri Özetleri*, Ankara 3-5 Kasım.
- TEZCAN, M. (1977), *Boş Zamanlar Sosyolojisi*. Doğan Matbaası. Ankara.
- TEZCAN, M. (1980), *Sosyolojik Açından Boş Zamanlar*, Doğan Matbaası, Ankara,
- TEZCAN, M. (1988), *Eğitim Sosyolojisi*, s. 140, Olgaç Matbaası, Ankara
- TEZCAN M, (1993), *Sosyolojiye Giriş*, Ankara
- TERZİ, A.R. (2003), başk. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ümit Ofset Matbaacılık
Ankara
- TİRYAKİ, S. (2000), *Spor Psikolojisi* Eylül Kitap ve Yayınevi, Ankara
- TOLAN, B. (1993), *Sosyoloji*, Adım Yayıncılık, Ankara
- TOLAN. B. (1996), *Toplum Bilimlerine Giriş*. 4. Baskı Adım Yayıncılık. Ankara.
- TURGUT, M. (2001), *Türkiye’de Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Okuyan Öğrencilerin Bu Bölümü Seçme Nedenleri ve Beklentileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
- TÜMER. S. (2001), *Gençleri Spora Yönlendirmede Ailenin Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi,
Sakarya
- TÜRKOĞLU A. (1991), *99 Soruda Eğitim Bilimine Giriş*. Ç.Ü. Basımevi. Adana.
- VARIŞ F. (1978), *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara
- VARIŞ F.(1996), *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara
- VARIŞ F. (1976), *Eğitimde Program Geliştirme, Teori ve Teknikleri*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Yayınları, Ankara
- YALÇINKAYA M., SARACALOĞLU A., VAROL R. (1993), “Üniversite Öğrencilerinin Spora İlişkin Görüşleri ve Beklentileri”, *Spor Bilimleri Dergisi*, C:4, Ankara.
- YETİM A.A, Yıldırım İ. (1996), “Orta Öğretimde Beden Eğitimi Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma”, *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 1,3

- YETİM A. (2000), *Sosyoloji ve Spor, Topkar Matbaacılık*, Ankara
- YETİM A. (2005), *Sosyoloji ve Spor, Morpa Kültür Yayınları*, İstanbul,
- YAVUZER H. (2002), *Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi*, İstanbul,
- YOLCU İ. (1991), *Eğitim Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Sporun Yeri ve Önemi. I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitim ve Spor Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Milli Eğitim Basımevi, Ankara 19-21 Aralık
- YORULMAZLAR, M. (2000), *Badminton Sporcularının Sosyo Ekonomik Bir Analizi*, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- YORULMAZLAR, M., M., M. Bakır, A. (2007), *Kepoğlu Türkiye'deki ve Dünya'daki Elit Badminton Sporcularının Sosyo-Ekonomik Bir Analizi*
- ZORBA E. – TEKİN A – ÖZDAĞ S. – AKÇAKOYUN F. (1997), “Egzersiz Programlı Kamp Yaşantısı ve Özsaygı İle İlişkisi”, *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Özen Matbaacılık, cilt 1, sayı 4, Ankara,

EKLER

Ek 1: TÜRK MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU, AMAÇLARI VE TEMEL İLKELERİ

MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU

Türk Milli Eğitiminin 16.06.1983 tarih ve 2842 sayılı temel kanunun kapsamı 1. maddesinde belirlenmiştir. Buna göre; “Türk Milli Eğitimin düzenlenmesindeki esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsar” denilmektedir.

TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

Türk Milli eğitimin Genel Amaçları 2842 sayılı kanunun 2. maddesinin –i bendine göre aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

GENEL AMAÇLAR

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

*Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

*Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

*İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin ve ortağı yapmaktır.

ÖZEL AMAÇLAR

Türk Milli Eğitiminin özel amaçları ise aynı kanunun 3. maddesinde su şekilde belirlenmiştir: “Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlar ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.”

TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ

Türk Milli Eğitimi Temel Kanununun 4 ila 17. maddeleri arasında temel ilkeler su şekilde belirlenmiştir.

A. Genellik ve Eşitlik İlkesi: Eğitim Kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.(Madde 4)

B. Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları İlkesi: Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.(Madde 5)

C. Yönelme İlkesi: Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.(Madde 6) Milli eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Yönetmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır.

D. Eğitim Hakkı İlkesi: Temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. Temel eğitim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar. (Madde 7)

E. Fırsat ve İmkân Eşitliği İlkesi: Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılı, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. (Madde 8) Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

F. Süreklilik İlkesi: Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır. (Madde 9) Gençlerin eğitim yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

G. Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği İlkesi: Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir. Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Milli eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır. (Madde 10)

H. Demokrasi Eğitimi İlkesi: Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır, ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez. (Madde 11)

I. Laiklik İlkesi: Türk Milli Eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilkökul ve ortaokullar ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. (Madde 12)

İ. Bilimsellik İlkesi: Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir. Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır. Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi-manevi bakımdan teşvik edilir ve desteklenir. (Madde 13)

J. Planlılık İlkesi: Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim-insan gücü-istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir. Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her

derece ve türdeki örgün ve yaygın, mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir. Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır. (Madde 14)

K. Karma Eğitim İlkesi: Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkan ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız ve yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir. (Madde 15)

L. Okul ve Ailenin İşbirliği İlkesi: eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesinde katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır. Bu maksatla okullarda okul-aile birlikleri kurulur. Okul-aile birliklerinin kuruluş vs işleyişleri Milli eğitim Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir. (Madde 16)

M. Her Yerde Eğitim İlkesi: Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır. Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli eğitim Bakanlığının denetimine tabidir. (Madde 17)

EK 2: OKULLARDA BEDEN EĞİTİMİ SPOR UYGULAMALARINDA GENEL ESASLAR

*Birinci ergenlik çağına kadar, gelişim özellikleri yönünden kız ve erkek çocukları arasında büyük farklılık görülmez. Ancak her sınıfta aynı takvim yaslarında, fakat farklı biyolojik gelişimde öğrenciler bulunacaktır. Derslerde ve ders dışı çalışmalarda bu konu göz önünde tutulmalı, gerektiğinde seviye grupları oluşturularak tüm öğrencilere eğitim imkânı sağlanmalıdır.

*Derslerde ve ders dışı çalışmalarda yüklenmelerin şiddeti seviyeye uygun düzenlenmelidir. Aşırı terleme, hiç terlememe, aşırı kızarma, çabuk yorgunluk ve isteksizlik vb. belirtiler görüldüğünde, nabız sayılmalı ve değerlendirilmesi yapılarak gereken önlemler alınmalıdır.

*Derslerde ve diğer çalışmalarda, öğrencilerin yaratıcılıkları göz önüne alınarak, hareketlerde onların buluşlarına yer verilmeli ve bu konuda yönlendirilmeleri sağlanmalıdır.

*İlkokulun ilk üç sınıfında, beden eğitimi dersleri hayat bilgisi üniteleri ile bağlantılı olmalı, oyun ve taklitlerden büyük ölçüde yararlanılmalıdır. Oyun, çocuk hayatının bir parçasıdır. Bu yolla beden, zihin ve sosyal yetenekleri ile duyguları ortaya çıkar. Ancak, oyunlar her türlü hareketleri kapsamadığından dersin amaçlarını gerçekleştirebilmek için hareket değeri kazandırılmış dramatizeler ile az ölçüde düzeltici alıştırmalara da yer verilmelidir.

*Gelişme çağındaki çocuklara eklem ve kasları aşırı zorlayan hareketler ile Statik kas çalışmalarını gerektiren hareketler zararlıdır. Bu tür uygulamalardan kaçınılmalıdır.

*Okullarda beden eğitimi dersleri, ilköğretim okulu 1. kademesinde 1.2.3.4.5.Sınıflarda haftada 2 saat, II. kademesinde ise haftada 1 saat olarak uygulanmaktadır. Ortaöğretimde ise lise 1, 2, 3'te 2'ser saattir. Ancak Lise 3.Sınıfta beden eğitimi dersi seçmeli olarak uygulanmaktadır.

*Temiz hava ve güneşin, çocuğun sağlıklı gelişimi bakımından faydaları düşünülerek, spor salonu bulunan okullar dâhil olmak üzere, derslerin uygun hava şartlarında açık havada yapılmasına önem verilmelidir.

*Her türlü şartlarda kolaylıkla uygulanabilen sağlıklı büyüme ve gelişme için en uygun faaliyetlerden birisi olan kır koşularının seviyeye uygun şekilde ve arada diğer

faaliyetlere de yer verilerek (yürüme, sıçrama, sekme, yaylanma, esnetme, çevirme, savurma, döndürme vb.) derslerde ve ders dışı çalışmalarda uygulanmasına önem verilmelidir. Bu suretle hava şartları uygun olmadığı zamanlarda, derslerin amaca uygun biçimde işlenmesi sağlanmış olacaktır.

*Derslerin monotonluktan kurtulması ve tüm öğrencilerin ders içinde etkin olmalarının sağlanması, ders veriminin artırılması yönünde sınıfın tamamını sürekli olarak aynı konuda eğitim verilmesi her zaman yararlı olmaktadır. Özellikle ders dönemleri sonlarına doğru kazanılan becerilerin pekiştirilmesi, derslerde canlılık sağlanması için; zaman zaman istasyon yöntemiyle ders yapılmasında büyük ölçüde yarar görülmektedir. Bu durumda sınıf, uygun sayıda gruplara ayrılarak her grup başka bir dalda ya da başka bir araçta çalıştırılır. Belli sürelerde gruplar istasyon değiştirerek bu çalışma sürdürülür, (basketbol, voleybol, atmalar, atlamalar vb.) Gruplara her dalda bir ya da birkaç uygulama yaptırılır. Böylelikle öğrencilerin istasyon değişerek çalışmaları sağlanır.

Ayrıca hareketlerin seçiminde istek grupları da oluşturulabilir. Her kademedeki okullarımızda beden eğitimi dersi ile ders dışında düzenlenen spor çalışmalarının, okulların çoğunda spor salonu bulunmadığından açık alanlar veya uygun olan kapalı yerlerde yapıldığı bilinmektedir. Beden eğitimi dersi ve spor çalışmalarının Türk Milli eğitimin amaç ve ilkeleri doğrultusunda yapılabilmesi için, uygulama alanlarının eğitim-öğretim çalışmalarına elverişli fiziki şartları taşıması gerekmektedir.

Sözü edilen faaliyetler için uygun tesis olmayan okullarda;

*Kıs mevsiminde açık alanda ders veya spor çalışması yapılacak ise, Öğrencilerin bu çalışmalara faaliyetin gerektirdiği uygun kıyafet ile katılmaları sağlanmalıdır.

*Beden eğitimi derslerinin, kır koşusu uygulamaları ve öğrencinin tümünü faaliyete sevk eden hareket ve oyunlara yer verilerek işlenmelidir.

*Ders veya çalışmaların başlama ve bitiminde öğrencilerin uygun bir Ortamda kıyafet değiştirmelerinin sağlanması, beden eğitimi dersi yapılan spor alanı, spor salonu, çok amaçlı salon, koridor ve sınıfların temiz tutulmasına özen gösterilmeli, bu hususta temizlik görevlileri ile birlikte öğrencilerden de yararlanılması, ders yapılan çok amaçlı salon, koridor veya uygun görünen diğer bölümlerin mümkün olduğu takdirde teneffüs yeri olarak kullanılmaması gereklidir.

*Beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin yapıldığı kapalı yerlerin temizliği havalandırılması ve ısıtılması için okul müdürlüklerince gerekli tedbirlerin alınması, öğrenci sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır.

EK 3: 12–14 Yaş Grubunun gelişim Özellikleri, İlgisi ve İhtiyaçları

Hızlı büyüme ve gelişme dönemindedirler. Cinsel olgunlaşma başlamıştır. Eleştirilmekten hoşlanmazlar, öfkeli ve saldırganlardır. Duygusal dengesizliğini sevgide de belli ederler. Kız çocuklarındaki büyüme, erkek çocuklara oranla bir yıl öndedir. Bu dönemde, bazen çok hareketli, bazen çok tembeldirler. Kolay yorulur, bu durumu istemeyerek kabullenir, ancak buna uymazlar. Vücut gelişimi ile ilgili endişeleri vardır. Bu korkuyu yenmek için beden eğitimi, spor, halk oyunları ve dans faaliyetlerine katılmaya aşırı isteklidirler. Takım oyuncularına ve spor dallarına aşırı ilgi duyarlar. Okul ve kulüp takımlarına girmek isterler. Erkekler kuvvetli ve cesur, kızlar güzel olmaya özenirler(Harmandar, Özdilek, Göral, 2000). Ruhsal alanda önemli değişikliklerin ortaya çıktığı bir dönemdir. Bir taraftan bedensel büyümenin ve hormonların hızlı aktivitesi gibi iç faktörlerin, diğer taraftan okul performansının yüksek olması, iyi evlat olma doğrultusundaki beklentiler gibi dış baskılara hazırlıksız yakalanmıştır. Tepkilerindeki iniş çıkışlar, davranışlarındaki tutarsızlıklar, duygularındaki değişiklikler hep buyum çabalamalarıyla açıklanabilir. Evdeki kuralların çokluğundan uyarıların sıklığından yakınıdır. Ana-babanın uyarılarına birden tepki gösterir ve ters yanıtlar verir. Dağınık ve savruktur. İlgisi alanları genişlemiş, gelecek hevesleri çoğalmıştır. Gürültülü müziği çok sever, süslenmeye güzel giyinmeye düşkünlük gösterirler(Muratlı, 1997). Karşı cinse ilgi duyar ve cinsel konularda bilgi edinmek isterler. Bu yaştaki gence vücut gelişimi ve davranışlarındaki değişikliklerin nedeninin açıklanması gereklidir. Bir grup içinde yer almak ve candan arkadaşlık kurmak isterler. Ancak uyum sağlamakta güçlük çekerler(Harmandar, Özdilek, Göral, 2000).

4) Babanızın mesleği

- a) İşsiz
- b) Çiftçi
- c) Memur
- d) Seyyar satıcı – işportacı
- e) Serbest meslek (marangoz, manav v.s.) – esnaf

5) Annenizin mesleği

- a) Ev hanımı
- b) Memur
- c) Serbest meslek
- d) Sağlık çalışanı
- e) Öğretmen

6) Ailenizin aylık ortalama geliri ne kadardır?

- a) 500 TL' den az
- b) 500 – 750
- c) 751 – 1000
- d) 1001 – 1250
- e) 1251 – 1500
- f) 1501 ve yukarısı

7) Hangi yerleşim biriminde doğdunuz?

- a) Köy
- b) Kasaba
- c) İlçe
- d) Şehir

8) Kaç yıldır sporla uğraşıyorsunuz?

- a) 1 yıldan az
- b) 1 – 3 yıl
- c) 4 – 6 yıl
- d) 6 yıldan fazla

9) Spora başlama nedeniniz neydi?

- a) Boş zamanlarımı değerlendirmek için
- b) Hobi – eğlence amacıyla
- c) Sağlıklı olmak için
- d) Yeni arkadaşlar ve çevre edinmek için
- e) Para kazanmak için
- f) Ünlü olmak için
- g) Diğer. Belirtiniz .....
- .....

10) Spora başlarken sizi kim/ne etkiledi?

- a) Kendi kararım ile başladım
- b) Ailem etkiledi
- c) Beden eğitimi öğretmenim
- d) Arkadaşlar
- e) Kitle iletişim araçları (tv, gazete, internet)
- f) Diğer. Belirtiniz.....
- .....

11) Ailenizin spor yapmanıza bakışı nasıl?

- a) Sonuna kadar destekliyor
- b) Karışmıyorlar
- c) Günah / ayıp sayıyorlar

12) Aileniz spor yapmanız için maddi destek sağlıyor mu?

- a) Evet destekliyor
- b) Kulübüm destekliyor
- c) Diğer kuruluşlardan destek alıyorum.(Belirtiniz .....

13) Büyük şehirde yaşasaydınız daha iyi sporcu olacağınızı düşünüyor musunuz ?

- a) Evet
- b) Hayır

14) Yanıtınız EVET ise Neden?

- a) Büyük şehir imkânları daha fazla
- b) Büyük şehirde tanınma şansı daha fazla
- c) Maddi destek bulma olanağı daha fazla
- d) Büyük şehirlerde ünlü olmak daha kolay

15) Ailenizde sizden başka spor yapan var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

16) Yanıtınız EVET ise uğraştığı spor dalını yazınız.

- a) Profesyonel olarak (.....)
- b) Amatörce (.....)

17) Spor yapma imkanlarınız nasıl ?

- a) Yeterli
- b) yetersiz

18) Spor yapmanız okul başarınızı etkiliyor mu?

- a) Evet
- b) Hayır

19) Yanıtınız EVET ise ;

- a) Olumlu yönde etkiliyor
- b) Olumsuz yönde etkiliyor

20) Sizce başarılı sporcu olmak için neler gerekli?

- a) Ailenin maddi manevi desteği
- b) Çevrenin spora olumlu bakması
- c) Kulüplerin spor ve sporcuları desteklemesi
- d) Devletin spora daha fazla destek sağlaması

21) Sporda rekabeti nasıl tanımlarsınız?

- a) Spor, zaten rekabettir.
- b) Rekabet olmalı, ancak dostluk ve arkadaşlık korunmalıdır
- c) Sporda dostluk ve arkadaşlık olmaz, rekabet önemlidir

22) Spor müsabakalarında kaybedince / yenilince neler hissedersiniz?

- a) Kendimi kötü hissederim
- b) üzülürüm, fakat daha çok çalışmam gerektiğini düşünürüm.
- c) Müsabakaya hile / şike karıştırıldığını düşünürüm.

23) Sporda başarı sizce nedir?

- a) Sürekli kazanmak
- b) Hep daha iyiyi hedefleyerek, sürekli çabalamak
- c) Bol para kazanmak
- d) Ünlü olmak

24) Bir müsabaka / maçta başarılı olunca neler hissedersiniz?

- a) Sevinirim, ama abartmam
- b) Kazanmamın hakkım olduğunu düşünürüm
- c) Sevinirim, ama kaybeden arkadaşların yerine de kendimi koyarım
- d) Başkalarının kaybettiğini görmek beni mutlu eder

25) Sporcu olmakla toplumda statü kazanmak arasında bir bağ var mıdır?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Fikrim yok

26) Düzenli spor hayatı kişiye saygınlık kazandırır mı?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Fikrim yok

27) Profesyonel veya amatör olarak sporla uğraşan kişiler toplum gözünde “başarılı insan” olarak değerlendirilebilir mi?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Fikrim yok

28) Düzenli spor yapmak kişiye “sporcu ahlakı” dediğimiz, kararlılık, azim, çalışkanlık v.s. gibi özellikleri kazandırır mı?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Fikrim yok

29) Örnek aldığımız sporcu veya sporcular var mı?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Fikrim yok

30) Cevabınız evet ise; bu sporcu ya da sporcular seçtiğiniz branşta etkili oldu mu?

a) Evet

b) Hayır

c) Fikrim yok

31) Spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin psikolojik durumuna da etkisi var mıdır?

a) Olumlu yönde etkiler

b) Olumsuz yönde etkiler

c) Herhangi bir etkisi olmaz

d) Fikrim yok

32) Spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin kişilik gelişimine etkisi var mıdır?

a) Olumlu yönde etkiler

b) Olumsuz yönde etkiler

c) Herhangi bir etkisi olmaz

d) Fikrim yok

33) Spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin ahlaki gelişimine etkisi var mıdır?

a) Olumlu yönde etkiler

b) Olumsuz yönde etkiler

c) Herhangi bir etkisi olmaz

d) Fikrim yok

34) Spor yapmak bireyi bedensel olarak geliştirdiği gibi, bireyin zihinsel gelişimine etkisi var mıdır?

a) Olumlu yönde etkiler

b) Olumsuz yönde etkiler

c) Herhangi bir etkisi olmaz

d) Fikrim yok

ÖZGEÇMİŞ

KAZAK Hande, 1984'te Sivas ilinde doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Sivas'ta yaptı. 2001 yılında Cumhuriyet Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek okulunu kazandı. Okul dönemi boyunca başarılı bir öğrenci olup birçok takdir ve teşekkür belgesi aldı. 2005'te iyi bir dereceleyle mezun oldu. 2007 Ağustos ayında Sakarya Üniversitesi'nde açılan yüksek lisans sınavlarına başvuru yaptı ve kazandı. 2008 Mart ayında Erzurum Çat ilçesinde sözleşmeli öğretmen olarak göreve başladı. 2008 Eylül ayında da Muş iline kadrolu olarak atanmış olup halen bu ilde görevine devam etmektedir.